

Komitet juridikake dženengo vaš manuškane hakaja
PETICIE THAJ BAHAMIA: HAKAJA THAJ PRAKSA

Ikalđja

Komitet juridikake dženengo vaš manuškane hakaja

Svetogorska 17, 11000 Beograd

Tel: +381-11-3344-235

Fax: +381-11-3344-425

E-mail: yucomoffice@gmail.com

Web site: <http://www.yucom.org.rs/>

Vaš ikaljbaske dženoske

Milan Antonijević

Redaktoresko šerutnipe

dr Dejan Milenković

Katarina Golubović

Hana Čopić

Nina Đurđević Filipović

Grafika

Wolfgang Klotz

Stampa

„Dosije studio“, Beograd

Tiraži 1000

COBISS.SR - ID 180210700

ISBN 978-86-83-209-29-3

Akava legarutno kherdje Komiteti juridikane dženenge vaš manuškane hakaja thaj Fondacia Hajnril Ber ano rami projekti „Leibe kotor e dizutnengo thaj dizutnengi ano amalipasko thaj politikako dživdipe maškar arakhibe hakaja pedo peticie thaj bahamia”, save realizuinenape uzo finansisko ažutipe Evropaka unijake.

Teksti ano akava dokumenti prezentuini djevapibe numa YUCOM-esko, Hajnril Bel thaj oelnge projektne partneria thaj sar na sikavi pozicie Evropaka unijake.

Peticie thaj bahamia hakaja thaj praksa

Beograd • 2010

 YUCOM | Lawyers' Committee
for Human Rights

 HEINRICH BÖLL STIFTUNG
JUGOISTOČNA EVROPA

TELJARIBE

Peticie thaj bahamia – hakaja thaj praksa

	Anglovakeribe	5
	Lafi themutna senatoriake	8
	Kotar projekti	11
1.	BIPOSREDNA DEMOKRATIA	13
1.1.	Forme biposredna demokratiake ani Serbia	13
1.2.	Biposredna demokratia – komparativna studia	22
1.3.	Peticije thaj bahamia sar instrumenti biposredna demokratijake	26
1.4.	Mothovdipe	31
2.	SRBIA: HAKAJA THAJ PRAKSA	39
2.1.	Keribe pedo peticie thaj bahamia	39
2.1.1.	Republikano niveli	40
2.1.2.	Krainako niveli	51
2.1.3.	Lokalno niveli	64
2.2.	Procesi devibe peticije thaj bahamia	79
2.2.1.	Gndipe Djevatunesko vaš informacije kotar publikano semnibe thaj arakhibe gendia kotar persone	80
2.2.2.	Rodipe YUCOM-esko	83
3.	HAKAJ EU THAJ PARALELNO HAKAJ	88
3.1.	So odove sito demokratia?	88
3.2.	EU – hramosaribe peticije Evropikana parlamenteske	89
3.3.	Misal šukar praksa: Novi Zeland	95
3.4.	Misal šukar praksa: Bremen	102
3.5.	Misal bilachi praksa: Kalifornija	109
3.6.	Misal bilachi praksa: Hamburg	114
4.	REKOMANDACIE	116

Publikacija „*Peticije thaj bahamia – hakaj thaj praksa*” ulji ano rami legaripe projekti “*Asistencija dizutnengi thaj dizutninengi ano amalipasko thaj politikako dživdipe maškar arakhibe hakaja pedi peticija thaj anglopozicije*”. Projekti legari Komiteti advokatengo vaš manuškane hakaja thaj Fondacija Hajnrih Bel leiba kotar decembri 2009. berš, a uzi Delegacija Evropaka unijaka ani Srbija sar finansisko devibe dumo.

Publikacija mothavi šukar rezultati sa akterengo¹ kola lelje kotor ano legaripe projekti:

☞ reprezentatori bithagarutne organizacijango thaj sindikatengo, žurnalistengo thaj interesuime dizutnengo (*Panonija, LSVO NS, Fond vaš barjaripe biprofitabilno sektori, Zeleno mreža Vojvodinako, Vojvodinako klubi, Zrenjaninsko edukativno centri, Helsinško šerutnipe vaš manuškane hakaja – Novi Sad, Oaza siguripski, OUP Sloga, Amalipe paraplegičarengo thaj kvadriplegičarengo „Kraguj”, Studentsko asocijacija, NEC – RP, kotar Kragujevačko regioni, Romano informativno centri, Romano srbikano amalipe „Stablo”, Inicijativa ternengi vaš manuškanae hakja (Preševo), Amalipe distrofičarengo Niši, Šerutnipe vaš manuškane hakaja Niš, Amalipe srbikano-bugarsko amalipe „Rila”, Amalipe mardutnengo marebasko 1999. Niš, Amalipe Romanicengo „Osvit”, Amalipe korkorebarjarde daja Niši, Amalipe vaš barjaripe kreativnost, Amalipe vaš uluvibe dživdipasko maškaribe „Stara Planina” – Piro, Dizjako amalipe celebralna čavorengi paraliza, Evropako miškope ani Srbija – Niš, Link Publishing, Khupatna khupatno, Bibija CRNPS, Dizjaki inicijativa, Centri vaš demokratija, Zeleno ternipe Serbia, Eko Urban, Regionalno centri, Korkorutno sindikati dromutnengno Serbia, Sindikati „Slog”, Online solutions, Romnja ani buti, Regionalno centri vaš minoritetia, UG Djevapibe vaš avutnipe, Asocijacija tromale thaj biphangle sindikatia ASNS) save lele kotor ano bučarnipaske mothovdipa thaj lele kotor ano rodipe džiakanutni praksa keribe pedi peticija thaj bahamia ano februaru 2010;*

1 Autorke thaj autoria publikacijake siton anglo sa sebepi ekonomikanibe andje pratsav vaš adjahar anavdo muš/djuvlji neutralni čhib, numa dikhljarenape pedi obligacija te mothaven kaj istemalkeriba akaja formulacija nisar na cidena nijekh rod, thaj phenena ginaven thaj ginavicen te isiljen ano dikhibe akaja hačarni čhib.

- ☞ reprezentatoria republikana thagaripasko, krainake organia thaj organia kotar lokalni korkoridirekcia (*Ministribe arakhibasko, Parlamenti AP Vojvodina, Fondi vaš barjaripe biprofitabilano sektori APV, Fondi vaš barjaripe AP Vojvodina, Kraninako sekretarijati vaš edukuibe, Krainako sekretarijati vaš arhitektura, urbanizmi thaj lačaribe, Kancelarija arakhibasko e dizutnengo Kragujevac, Arakhibaski dizutnengi Niš, Kancelarija arakhibaski Niš, Arakhibaski dizutnengi Vračar, dizjaki direkcija Kragujevac, Republikako instituti vaš statistika – sektori Kragujevac thaj javverutni dizakočekatuneski Kragujevac, komuna Bač, informativno servisi dizako Kragujevac, Parlamenti komunako Preševo, dizjaki direkcija Niš, Sekretari Dizjaka šerutnipaske, Parlamenti dizjaki Niš, Dizjako šerutnipe LDP-Niš, Dizjaki komuna Pantelej – Niš, Dizjake komune Mediana, JP “Instituti vaš lačaribe diz” – Novi Sad), bithagarutne organizacije thaj žurnalistiengo (kotar sektori Bipijiba cigarengo centri, Studentsko asocijacija, Romano informativno centri, OUP Sloga, Amalipe paraplegičarengo thaj kvadriplegičarengo Kragujevac, Šumadija Press, P.A.K. Kragujevac, Organizacija ikaljibaski Rodoljub Boba Popović, Stablo, DZS “Stara planina”, Amalipe “Rila”, Šerutnipe vaš manušikane hakaja Niš, Dizjako amalipe celebralna thaj čhavorengi paraliza-Niš, Amalipe mardutnengo maribasko 1999. berš – Niš, Nacionalni koalicija vaš decentralizacija, Romano studentsko centri, Amalipe korkore barjarde daja Niš, Protecta, Evropako miškope ani Srbija – Niš, Vojvodinako klubi, Helsinsko šerutnipe vaš manušikane hakaja ani Srbia, Esperanca, NDNV, Inicijativa ternengi vaš manušikane hakaja – Preševo, biphangle žurnalistia, Kbedutne nacije OHCHR, Kbedutne sindikatia Srbia Sloga, Peščanik, Fraktali, Fondi vaš humanitarano hakaj, Beogradski putardi skola, Amala e čhavorengi Voždovac, Amala e čhavorengi Zemun, Beogradesko centri vaš humanitarano hakaja, Cemir, Dizjaki inicijativa, EcoUrbano bučarnipasko than BTO, Džuvlja ano kalo, Queeria Centri, Helsinsko šerutnipe ani Srbia – Beogradi, Monitor, Praxis) save lele kotor ani panel diskusia ani Kragujevac, Niši, Novi Sad, Preševo thaj Beogradi ano maji thaj juni 2010;*
- ☞ Themutno parlamenti Republika Srbiako Saša Dujović – prezidento Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia;
- ☞ senatori AP Vojvodinako Maja Sedlarević – teloprezidento Parlamentesko AP Vojvodina thaj Milan Djukić – prezidento Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia;
- ☞ ekspertske Šerutnipa vaš angloaktia thaj bahamia Themutna parlamenteske Republika Srbijake ano čekat e dr Novica Kulićea thaj ekspertske servisia Šerutnipaske vaš angloaktia thaj bahamia Parlamenteske AP Vojvodina ano čekat e rajo Svetlana Popadić Ležimirac;

☞ kancelarije Arakhibaski vaš informacije kotar publikako semnibe thaj arakhibe data kotar persone.

Poulavdo štambililji thaj anglunipe vaš realizacija projektesko dendje themutno senatori Vesna Pešić thaj docenti Fakultetisko politikana skenciako dr Dejan Milenković (longoberšesko aktivisti YUCOM-esko), maškar leibe kotor ano bućarne thana thaj panel diskusie, prmibe informacije thaj devibe ekspertsko gndipe ano akava projekti thaj realizacija publikacija.

Sa akterenge Komiteti advokatengo vaš manušikane hakaja e partnerea Fondacija Hajnrih Belea ruidjisara ano šukaripe. Atoska, baro ruidjisaripe ano ažutipe ani organizacija paneli diskusia Parlamenteski AP Vojvodina, Dizjake Kragujevac, Dizjake Niš thaj komunake Preševo, sar ini bithagarutna organizacijake Demokratikano amalipe e Romengo Beograd thaj Inicijativa e ternengi ani Preševa save ple angažuiiba araklje leibe kotor minoritetenge grupe ani paneli diskusia.

Pere semniba, publikacija daja sa dizutnenge thaj dizptnenge Republika Srbijake. Bufljaripe thaj zorjaripe sa dizutnentgo thaj dizitnenge ano publikake politike Srbijake, sine numa jekh kotar mangipe thaj barjaripe gndipaski prezidenteski Komiteti advokatengo vaš manušikane hakaja – Biljana Kovačević Vučo, savi mulji ano aprili 2010. berš. Baro ruidjisaripe e Biljanake ano olake šuže ideje thaj baro anglunipasko zoralipe savo e manušenje palo late ka laćarel drumo vaš arakhibe juridika ano hakaj.

Ekhipe YUCOM-eske thaj Fondacije Hajnrih Bel

LAFI E THEMUTNA SENATOESKO

Foto: Aleksandar Anđić – Vreme

Kana angluno droma akhardje man kotar YUCOM thaj Fondacija Hajnrih Bel te vačerav kotar hakaj pedo peticije ano panelia ano nilaj 2010. berš pučljum korkori man djandje li kaj me 80 – berš hramosardjum kotar peticionaško miškope ini kaj pustik ini dur nane ikaldi. Odole 80-beršeste, te ove peticionaši thaj te hramosare kotar tromalipa thaj hakaja e dizutnengi ini te vakeri ani publika olengo sebepi sine but rizično. Gizjake politikake peticija ano oftovardešeste bešra ano nakhlo šelberšipe sine ani sasutni raštri; sineljen bešipe sa šajutne partikane komitetia te den davia “peticionašenge”, a me sinum petecionaši, hramosardjum sa politikane peticije. Majpendjardi peticija sine okoja ani koja rodindja cidipe verbalno delikti, dženo 133. Došalipasko kanuni, pedo savo dijekh dženo šaj sine vaš numa mothavdo lafi, crtibe, gilavibe djilib te astari longoberšesko phandipe. Sebepi peticija na sine phande manuša, numa o gendia olendar dikhljardjepe thaj hramosardjepe ano dosijeia. Politikane peticije sine seriozna vaš ano odova vakhti bidemokratikano režimi, soske arakhljam putardo metodi te roda demokratija, soske ini ano odova vakhti, sar ini avdive peticije sine garantuime ačhimosea. Numa khonikh na gndindja kaj o peticije, angloaktia thaj eroiba e dizutnengi te baren ano miškope vaš tromalipe dizutnengo.

Avdive ani Srbia isi but bibajo thagaripaski pedo okova so o dizutne siolen te mothaven maškar politikakne peticije, šaj kaj avdive isi ini pobuter droma maškar save odola rodipa šaj te šunenpe, kotar kancelarije ano lokalna khupatne dži ko institucije ombudsmanski, jase faktikano, prezediumeski demokratija ani Srbija nane čhivdi ano demokratikano fundo. Dženo 102 Ačhimosta dendja e učipaske partijenge tromalipe te anaven ko ka lel senatoesko mandati palo agorisarde alosariba thaj, prekalo tyb blanko mukljipe semno isiljen influenza pedi buti thaj ko ka ovel senatori ani parlamentarni debata thaj alosrube. O dizutne našti te oven len influenza ko ka ovel senatori, veke partie, akana isiamen apsurdno situacija, kaj kotar 250 senatoria, 60 tane kotar Beogradi, dži kaj but komune thaj reigonia Srbijake nanelen plo reprezentatori ano parlamenti. Ini te isi lokalno reprezentatori ano parlamenti, tikno gendo dizutnengo šaj te avel dži

ki direktni komunikacija e pere(lokalno) senatori. Ini ko agor. Ini koa agor ini kaj o senatoria isiljen hakaj te pučen e Thagarutnake sakova kurko (torniko thaj četvrtko), prekali Butipaski pustik anglune musaj te astaren mukljibe kotar šefi senatoreske grkupake poangle ze mekenaljen te pučaren pučibe. Prezentuibaski demokratija ani Srbij sito biphutardi so na mekela than vaš bipsredni demokratija.

Kotar aver rig Šerutnipe Parlamentesko Srbiako vaš angloaktia thaj bahamia na adikardja nijekh bešipe kotar 2007.berš dži ko maj 2010. Tek tedani sine alosardo odovo Šerutnipe thaj šaj te kerel e buća. Peticije thaj bahamia dizutnengi sine lena sekretaria Parlamenteske thaj majčaće ini on sine dena djevapi, numa oficijalne organia Parlamenteske odova našti sine te kerel soske na sine formirimo. Ano divesko rndo Parlamenteske Srbijake khonik na sine čhivdo nijekh kotar kanuneske bahamia bithagarutne organizacijengi, sar ni jekh bahami kanunensko savi dendja Parlamenti Vojvodinako, jase themutno senatori, a sine kanunenske inicjative diztngeni save atoska khonih nane diskutuime. Akava fakti majšukar vakeri kotar relacije maškar raštrake organia prekalo inicjative e dizutnengi thaj olengo ačhimosko hakaj pedi peticija.

Pedi inicijtiva thaj uzo finansisko devibe dumo Nacionalno demokratikano inistitui kotar KAR disave senatoria angažuiudjepe ano lokalne kancelarije ano disave dizja, thaj odote lelje dizutne thaj olenge peticije, bahamia thaj eroiba. Adjahar angažuiime senatoria jekh dži ko duj drom ko masek adžikarena dizutne ano odola kancelarije, so disar sikavi jekh anglunipe ano barjaripe forme bipsredni demokratija, thaj kontaktia dizutnengi thaj reprezentatorengo e Parlamenteske. Dizutne šaj direktno te komunicirinen e senatorenca ano kancelarije, numa o problemi odova so olengi buti na dikhelape te sine komunako thagaripe ani diz nane kotar jekh jekh partia sar o senatoria. Odova sito sebepi so lokalno thagaripe pobut gatisardete resen disavo problemi dizutnengo te sine problemi transferišini senatori kotar oleski partia ze kotar opozicija. Odola so ka resel disave problemia e dizutnenge dikhelape sar „kampanja vaš plji partia“, a na sar ažutipe sa diztnege.

Ano demokratije, zorale demokratije, ini ani Srbija kaj demokratija barjola insistirina pedo akava hakaj savi tani sar jekh elementarno hakaj- te isitument hakaj te vakeren e thagaripaske thaj te astaren djevapi. Dikhljarelape kaj odova hakaj but semno – soske kana isitumen pobut partisko sistemi thaj alosariba, te isitumen avera mehanizmia te isitumen influenaca pedi politika, pedo publikako dživdipe, numa našti te istemalkeren odova elementarno hakaj te vakeren raštrake organenge, tedani n sinum sigurno te varesavo kotar odola moderna mehanizmia šaj te funkcionišinen. Hakaj te o dizutne vakeren raštrake organenca sito but semno ini kaj nane ni jekh partisko sistemi savo doborom tromalo thaj savo šaj te ovel doborom putardo te o dizutne khonik na manglape te istemalkeren hakaj pedo peticije thaj inicjative. Ini te la idealne situacija

thaj idealne inicijative, mangena te resen disave ple probleme thaj odova sito odova kanali savo manglape non stop te ovel regulišimo thaj putardo te mi dizutne ini ano majbare demokratikane šaj te resen pere problemia.

Ko agor mangava te phenav kaj akava projekti sito but semno sebepi soske nane numa promocija hakaja pedi peticija pedo save perena ano korpusi but semne hakaja vaš dizutne thaj dizitne. Olengo rodipe sikavi jekh pilta e situacijaki jekhe amalipaski, a prekalo rodipe savo legardjum ano Themutno parlamenti, majbaro gendo rodipasko sito dendo ruidjisara kotar fakti kaj o dizutne siton bičaljarde e buća raštrake organeca, privatizacija disave firmengi thaj phagipe butikerdutnenge hakajenca. Ano palune duj berša, dizutne dendje pobut kotar jekh milja teloaktia Themutna parlamenteske, dži kaj mothoviba korkore senatorenge nane ani praksa. Kotar aver rig, dizutne istemalkerdje plo ačhimoa garantuimo hakaj pedi themutni inicijativa. Parlamenti, numa, ni ano jekh kotar odola procesia na andje pratsav pedo pučibe kanuni save dendje bahami o dizutne. Savki situacija na anela vaš lačaribe demokratikano amalipe ani Srbia.

dr VESNA PEŠIĆ

„Leibe kotor e dizutnengo thaj dizutnengi ano amalipasko thaj politikano dživdipe maškar arakhibe hakaja pedo peticije thaj bahamia”

Komiteti advokatengo vaš manuškane hakaja – YUCOM thaj Heinrich Böll Stiftung ano decembri 2009. beršeste lele projekti „ Leibe kotor e dizutnengo ano amalipasko thaj politikano dživdipe maškar arakhibe hakaja pedo peticije thaj bahamia“, savo finansirinipe kotar Delegacija EU ani Serbia. Dikhljardo vakhti e projektesko sito 12 masek.

Palo legardo rodipe juridikana regulativa savi kerela realizuibe akava ačhimose garantuime hakaja, thaj adikaribe 5 butikerdutne grupe ano february 2010. beršeste e dženenca bithagarutna organizacijenca, sindikati thaj bufljardi publika ano Beogradi, Niši, Preševo, Kragujevac thaj Novi Sad, alo pe dži konkluzia kaj nane juridikano rami savo relgulišini akava hakaja, sar ini kaj praksa keribe pedo peticije thaj bahamia e dizutnengo sikavi pedo baro niveli ignorišibe akava hakaj kotar organi publikana thagaripaske. Ano maji thaj juni 2010. beršeste, YUCOM thaj Heinrich Böll Stiftung organizuindje panel diskusia ano upremothavde dizja. Reso panel diskusijako sine formiribe konstruktivno dijalogi maškaru džene organengo publikana thagaripaske thaj e dizutnengi kotar modelia realizuibe hakaj pedo anavibe peticija thaj bahamia. Konstruktivne dijalozea sito mangljape te cidenpe numa disave baja save isi: 1. jase mi organia publikana thagaripaske isiljen procedura save sikavena devibe djevapi pedo peticije thaj avera bahamia; 2. save siton emperie organengo publikana thagaripasko e keriba pedo peticije thaj avera bahamia; 3. save si anglune barijere vaš devibe djevapi pedo peticije thaj bahamia. Atoska, dži kaj realizuinipe projekti kerdjape nekobor informativne sesije e klidutne akterenca vaš realizuibe akvava hakaj. Rezultatia akale aktivnosienge siton mothavdine ano teljaripe akala publikacijako.

Ano jekha-jekh vakhti, YUCOM thaj Heinrich Böll Stiftung lele internet portali www.uticaj.rs Internet portali uticaj majangle kerdjape vaš okolenge save mangena te čhiven thaj/jase te hramosaren peticije (bahamia, angloaktia thaj uzodavie), thaj adjahar ano portali šaj te arakhenpe informacije jase ažutipe uzo olengo hramosaribe jase dikhljaribe kaske manglape disavi peticija te bičaljipe. Atoska isi but informacije kotar hakaj pedi peticija ani Serbia, regioni, Evropaki unija thaj bufljarde, thaj kotar bipošredno demokratia savi sito tema bizo savi našti kana sito lafi kotar peticije – te sine fundono termini peticija istemalkeripe sar mi mothavenape ini dizjake inicijative vaš prmibe kanuni.

Ano oktobri 2010. beršeste lelepe gatisariba vaš formiribe **Call Centri ano numero 0 700 400 700 savo lelape e bukja ano novembri 2010. beršeste.** Aktivnostia kerdjepe te delpe dumo e dizutnenge thaj sa interesuime riga save mangena te informišinenpe kotar procesi devibe peticije thaj bahamia organenge thagaripaske thaj kotar mehanizmia save lelepe vaš dikhljaribe keribe pedo dende inicijative. Call centri legarena juridikane ekspertia YUCOM-eske. Devibe dumo savo si arakhavdo maškar akaja aktivnost sito: juridikano ažutipe thaj mothovibe phandle vaš peticija thaj avera forme dizjake inicijative; ažutipe ano gatisaribe peticije thaj avera forme dizjake inicijative; arakhibe vaš reslibe peticije thaj avera procesia save legarenape anglo relativne institucije thaj keribe publikani presia prekalo medie.

Akava si numa disave kotar aktivnostia savenca YUCOM i Heinrich Böll Stiftung mangena te den šajipe vaš leibe kotar e dizutnengo ano procesi anavibe pratsav ano sa nivelia thagaripaske maškar leibe bimanginutni juridikani regulativa thaj anavibe funkcionalno mehanizmi vaš regulišibe hakaja ani peticija thaj bahami.

Kota nadur aktivnostia informišinen tumen ano www.yucom.org.rs thaj www.boell.rs thaj khupatno portali www.uticaj.rs

1. BIPOSREDAN DEMOKRATIA

1.1. FORME BIPOSREDNA DEMOKRATIAKE ANI SRBIA

Forme biposredna demokratijaki- korelativi maškarutna demokratijaki

Demokratija, sar forma thagaripaski, pedi definicija sikavi thagaripe e themesko.¹ Avdive, ni ani jekh phuv lumijaki, nane demokratija ano pli čačuni reprezentativni forma. Profesionalizacija sa aspektengi akale dživdipaske sikavi reprezentatoreski demokratija.

Kotar aver rig, ulavdipe alosardutno thagaripasko niveli kotar sadikhljime mangipa e dizutnengo, formirime palo angluno kerdime strateško plania thaj avrijalutne politikane procesia, bijani daravibe kotar bijekhutno publikane politike e realne mangipa dizutnengi. Ano akava sa pobuffjardimo nevipe, akharenape sa zorale apelia te o forme biposredna demokratija ano raštra, sar ini khedutne raštra, formirinenape pedo forme te den šajipe vaš efikasno leibe kotor dizjako mangipe ano kreiribe publikani politika. Adjahar, publikaki politika šaj mi sine te arakhen legitimiteti thaj adjahar te den šajipe efektivno thaj efikasno ano legaripe. Sa akava sikavi kaj o forme biposredna demokratijake na sikavena aver-averipe , veke potencijalno devibe dumo maškarutna demokratijake, te sine rezultatia alosardutne dženengo dikhenape ano longo vakhti.

Ani Srbija o forme biposredna demokratijake siton aver-aver pedo republikano thaj lokalno niveli.

1. Republikano niveli: Referendumi thaj themeski inicijativa

Prekalo dženo 2 pozicia 1 Ačhimoski Republika Srbia, suverinipe startuini kotar dizutne save kerena la referendumea, themutna inicijativa thaj prekalo pere tromalo alosardutne džene.

1 Istorikana dikhimo, leibe demokratija semnindje thagaripe sarinengo – ani antikani Grecia – kaj thagaripe ano rami dizja-raštri realizuindjape prekalo khedipa ano savo na sinelen hakaj leibe kotor o džuvlja, čhavore thaj robovia.

Prekalo lafia prof.dr Marijana Pajvačić, „*referendum*” sito karakteristikano pedo odova so dizutne isiljen šajipe te anglokrisutno isiljen influenza pedo odova jase mi pratsav ka lelpe jase na”. Ani relacia e referendumea Ačhimos regulišini:

- ☞ pučiba savenda lelape pratsav pedo obligaciono ačhimosko referendumi (dž. 203 st. 7);
- ☞ pučiba savenda lelape pratsav ano fakultativno ačhimosko referendumi, ačhimosko referendumi, forme vaš olesko hramosaribe thaj subjektia pedo savo rodipe ov hramosaribe (dž. 203 st. 6)
- ☞ pučiba savenda musaj te anelape pratsav ano referendumi (dž.182 rig 4 thaj 4)
- ☞ forme telo save vaš sa avera pučiba hramosarinipe fakultativno referendumi tjaj subjektia save šaj te roden olengo hramosaribe (dž. 99 st. 1 punkto2, i čl. 108)
- ☞ pučiba save našti te oven šej kotar anavibe pratsav ano referendumi (dž.108 st.¹)

Ačhimoa regulišinipe te o fakultativne referendumea, sar forma bipesredno raporti dizutnengo kotar pučiba andro čekatunipe Themutna parlamentesko, hramosaribe pedo rodipe butipaske themutne senatoria jase disavo gendo dizutnengo (ano „nivele” Republika Srbija manginutno si te asavka rodipaske dela dumo majhari 100.000 alosardutne).

Themutni inicijativa si forma bipesredna anaviba pratsav dizutnengi karakteristikano pedo odova so o dizutne olea numa lena anavibe pratsav (inicirinena anavibe pratsav jase dena formalno bahami savo lela procesi anavibe pratsav).

Ačhimos isilje sasutno akti kotar themutni inicijativa, a ulavdo regulišini disave forme themutna inicijativa-okola save pherenea formalana thaj aveva forme vaš leibe procesi anavibe pratsav:

- kanuneski inicijativa – hakaj e dizutnengo te bahaminen kanunia (dž. 107 rig 1);
- ačhimoski inicijativa – hakaj e dizutnengo te revizija ačhimoski (dž. 203 rig1);
- rodipe vaš hramosaribe referendumi – hakaj e dizutnengo te roden hramosaribe republikano referenduma (dž. 108 rig 1).²

Kotar ačhimoske aktia šaj te ikaljipe lafi kaj themutni inicijativa sito forma kolektivno vakeribasko e dizutnengo kanuneske trupeske e resoa devibe bahami kanuni jase avera avera aktia kotar čekatunibe kanunesko trupo (ano republikano nivele – kotar čekatunibe Themutno parlamenti RS), sar ini forma rodipaski e dizutnengi te kanunesko trupo kerela disavo pučibe kotar olesko čekatunibe maškar hramosaribe referendumi.

1 Dikhljaren: M.Pajvančić, “Komiteti Ačhimosko Republika Srbia”, Fondacija Konrad Adenauer, Beogradi 2009.

2 Dikhljaren: M Pajvančić, “Komentaria Ačhimoska Republika Srbijake”, Fondacije Konrad Adenauer, Beogradi, 2009.

Ačhimos dikhljari kaj vaš themutni (kanuneski) inicijativa manginutno devibe dumo majhari 30.000 alosardutne: „Hakaj devibe bahami kanuni, avera aktia thaj sasutne aktia isiljen sakova themutno senatori, Thagarutnu, parlamenti autonomna krainake jase **majhari 30.000 alosardutne**”.¹

Procesi vaš legaripe referendumi thaj themutni inicijativa popaše anavipe Kanunea kotar referendumi thaj themutni inicijatiava („Serviseske ljl RS”, numero 48/94, 11/98). Akava Kanuni verefikuini:” Adjahar verefikuimo akale kanunea dizutne bahaminena prnibe Ačhimo, kanuni, avera aktia thaj sasutne aktia kotar čekatunibe Themutna parlamenteske, jase parlamenteske autonomna krainake, komun jase dizja, hramosaribe referendumi kotar disavo pučibe thaj dena avera bahamia ano rami e Ačhimosea, kanunea thaj e statutea (dur ano teksti: themutni inicijativa).²

Kanuni kotar referendumi thaj themutni inicijativa dikhljarela komplikuimi procedura keribe bahami kanuni thaj avera aktia kotar dizutne thaj but tikno rok thaj komplikuimo procesi ano save o dizutne šaj te organizuinen khedipe hramosariba kotar avera dizutne save dena dumo vaš inicijativa. Odova sikavi kaj vaš themutni inicijativa sar jekh kotar „forme” peticijake, manginutni šukar organizacioni infrastruktura ano reso sigato khedipe hramosaribe, sar ini učo niveli „juridikako” džanibe dizutnengo savo, ano forma bahami, dena aktia kanuneske trupeske deviba dumo e hramosardnudnenca e dizutnengo, savo palo odova kanunesko trupo ljela jase fuljini.

Adjahar, Kanuni kotar referendumi thaj themutni inicijativa, dkhljari, te dizutne sebepi realizuibe thamutni (kanuneski) inicijativa siton pedi obliacija te majangle kerena inicijativno šerutnipe kotar majhari trin džene save isiljen alosaribasko hakaj. Inicijativno šerutnipe šaj te formirini ulavde šerutnipa vaš khedipe hramosariba ano disave thana.

Bahami vaš prnibe jase anavibe djevaptuno akti, jase **aver bahami** lelino themutna inicijativa musaj te ovel kerdo adjahar te olesta šukar dikhelape drumia prnibaske, reso kotar save čekatuno organi manglape te vakeri. Bahami hramosarena džene inicijativna šerutnipaske. Ano terminološko dikhibe, dikhelape kaj lafi „aver bahami” manglape te ovel šajipe e dizutnengo te bahaminen hramosaribe referendumi kotar disavo pučibe kotar čekatunibe kanunesko trupo.

Inicijativno šerutnipe dela *bahami* organeske čekatune vaš anavibe aktia (kanuneske trupeske, e poangle kanunea definišimo themutna inicijativa), jase vaš reslibe kotar pučibe pedo savo bahami sito(čekatuno organi) sebepi informišibe te vaš odova bahami khedenape hramosariba. Čekatuno organi verefikuini reslibe bahami vaš savo khedenape hramosariba ano angluno rig kotar teksti bahamesko thaj čhivela štambilji

1 Dikhljaren: Ačhimos Republika, numero 98/2006, dženo 2 thaj dženo 107.

2 Dikhljaren: *Kanuni kotar referendumi thaj themutni inicijativa* „Servisesko ljl RS”, numero 48/94, 11/98, dženo 31-41.

ano sakoja rig bahamesko kobor kopije dela inicijativno šerutnipe. Čekatuno organi ačhavi peste jekh kopija bahameski vaš save khedenape hramosariba. **Kotar devibe bahami vaš savo khedenape hramosariba bahami našti te prminipe ni te pherelpe.**

Inicijativno šerutnipe mothavi khedipe hramosaribasko e Ministribaske androne bukjengo – organizaciono kotoreske ani komuna pedi savi teritorija ka khedenpe hramosariba. Registracija delape majdocna trin dive kotar leibe khedipe hramosariba. Ani registracija mothavipe: anav organesko kaske sito dendo bahami vaš savo khedenape hramosariba thaj lelino numero telo savo si odova bahami lelino, than, vakhti thaj forme khedipe hramosariba; personalne gendia e dženosta save ka kheden hramosariba thaj napia save inicijativno šerutnipe ka lel sebepi eventualno bilačipa ani relacija e khedipa hramosariba.

Registracija hramosarena dženutne iniciativna šerutnipaske, džene šerutnipaske save ka kheden hramosariba. Ljila hramosardutnengo themutna inicijativake isi: 1) mothavibe bahami vaš savo khedenape hramosariba e resline numerea čekatune organesko; 2) gendia kotar hramosardutne inicijative, savo registruinipe ano avutne rubrike: bukjarano numero hramosardutnengo inicijativako; personalno anav hramosardutnengo themutna inicijativake, savo hramosaripe šukar thaj verifikuinipe personalne hramosariba; adresa hramosardutnengi inicijativake; personalno numero hramosardutnengo inicijativake te isilje; registarsko numero personalna kartake hramosardutnengo inicijativake; 3) data thaj than khedipasko e hramosariba; 4) mothovdipe inicijativna šerutnipaske, šerutnipaske savo khedindja hramosariba kaj sa hramosariba ano ljil isiljen hakaj te len kotar ani themutni inicijativa ano rami e kanunena ini kaj jekh drom hramosardjepe ani lista, sar ini mothovdipe kotar eventualno cidipe hramosaribe dizutnengo; 5) hramosariba dženutnengo inicijativna šerutnipaske, šerutnipaske savo khedindja hramosariba.

Khedipe hramosaribe dizutnengi save lena kotar ani themutni inicijativa ovela **majdur eŧta dive**, e divesta savo si ani registracija Ministribaske androne bukjengo lelino sar angluno dive khedipasko hramosariba. Dizutno šaj numa jekh drom te hramosarelpe ani lista hramosardutnengi themutna inicijativake. Dizutno šaj plo hramosaribe te cidel dži ko nakhibe paluno dive vakerdino vaš khedipe hramosariba. Hramosaribe cidelape ani hramosardini forma, a šerutnipe vaš khedipe hramosariba konstatuišini odova ani lista hramosardutnengi themutna inicijativaki.

Ano than kaj khedenape hramosariba **teksti bahamesko** vaš save khedenape hramosariba, e štambiljea kotar čekatuno organi thaj oleske reslibaske numeres, musaj te ovel dikhimo adjahar te ovel tromalo dizutnenge. Dizutno isilje hakaj te čekatune organeske sikavi pedo škodre ano procesi khedipe hramosariba vaš bahami leline themutne inicijativa. Inicijativno šerutnipe dela lista hramosaribaski

themutna inicijativake čekature organeske. Čekatuno organi dikhljari jase mi lista hramosardutnengi themutna inicijativa kherdi ano rami e aktea akale kanunea thaj jase mi khedimo manginutno numero hramosariba, uzo savo dikhljarela ini eventualna bilače lafia e dizutnengi pedo procesi khedipe hramosaribe.

Te sine diuzutno, jase inicijativno šerutnipe dikhljar kaj čekaturno organi bilače kerdja kana kerdjape, šaj te del eroibe Uče kriseske. Učo krisi resela pedo eroibe ano roki kotar 48 sahatia kotar reslibe eroibe. Pratsav uče kriseski pedo eroibe sito odova, nane dur.

Ini asavki komplikuini procedura, ani praksa isi misalia deviba bahamia kanuni kotar dizutne. Adjahar ano novembri 2007. berš, Koalicija vaš tromalo leibe informacije¹, sinela suksesti te prekalo themutni inicijativa savi sinela dumo kotar 35870 alosardutne dela Bahami kanuni kotar primba thaj dopheriba Kanuni kotar tromale informacije kotar publikano semnibe thaj Bahami kanuni kotar klasifikacija informacija Themutna parlamenteske Republika Srbijake. Akala Bahamia longo sine „djikuri našalde” ano kher Themutna parlamenteske. Ano 2009. berš, pali kampanja vakerda Koalicijako, akala bahamia arakhljepe ano parlamentesko sajti. Ano momenti hramosaribe akaja publikacija bahamia ini dur bešena ano parlamentesko sajti, ini olendar na andjape pratsav, numa na sebepi biegzistiribe mangipe vaš regulišibe akala duj umalia. Ano avgusti 2009. beršeste leljape Kanuni kotar garavipe gendia savo bahamindo sine Thagarutni. Kotar aver rig, ini Kanuni kotar tromalo leibe informacije kotar publikano semnibe hari prмимо 2009 thaj 2010. beršeste. Sa akava sikavi kaj themutni inicijativa na pačavipe ani Srbia. Ini uzo egzistiribe bahami kanuni, on nikana na sine čhivde ano divesko rndo, ni Koalicija na sinela juridikano fundo te ovela influencia pedo leibe akala bahamia ano parlamentesko divesko rndo.

Julea 2010. beršeste lelape nevi Bukjarni pustik Themutna parlamenteske. Dikhelape kaj prekalo nevi Bukjarni pustik isi šajipe infuena ano divesko ničii ini kotar dizutne sar džene save dendja bahami kanuni. Prekalo dženo 92 pozicia 2 Bukjarna pustikake dikhljaripe:”Themutno senatori, Thagarutni **thaj avera djevapiba džene save bahaminena bahamindno divesko rndo**, pašipe diskusia, legairpe dikhljaribe ano disave palo agorisibe čekaturno dikhljaribe poulavdo bahami kanunesko thaj primibe ničii poulavde punktia bahamindno divesko ničii” ini kaj akav akti na dela finalno primibe

1 Koalicija vaš tromalo leibe informacije momentalno khedela: Beogradesko centri vaš manuškane hakaja, Beogradesko centri vaš arakhibaski politika, Centri vaš anglunipe jurdikane studije, Centri vaš civilni edukacija-Vršac, Centri vaš antimarebaski akcija, Civilno amalipe Hungarengo ani Srbia “Argus”, Centri vaš praktikani politika, Inicijativa e ternengi vaš manuškane hakaja, Gond vaš putardo amalipe-Srbia, Forumi iuris-Novii Sad, Dizjako konsili komunako Kraljevo, Dizjaki inicijativa, Komiteti advokatengo vaš manuškane hakaja, Themutno parlamenti-Leskovac, Praxis, Transparenttibe Srbia, Toplikano centri vaš demokratia thaj manuškane hakaja, Resurs centri-Negotin, Amalipe dizutnengi “Sretanje”-Požega.

divesko rindo, šaj te phnelpe kaj akaja Bukjarni pustik dendja šajipe te dizutne ovena badžako popaše Themutna parlamenteske.

Ano jekh-jekh vakhti, kerelape nevo Kanuni kotar referendumi thaj themutni inicijativa. Longo akava fakti „garavdi” kotar bithagarutno sektori, majbut okola organizacije save kerdje modeli Kanuni kotar themutni inicijativa¹. Numa, ruidjisariba Venecijanska komisijake, savi dendja gndipe pedi forma Kanuni, civilno sektori sito pendžardo e oleske tekstea. Adžukaripe kaj diskusia kotar akava kanuni ano paše avutnipe.²

2. Lokalno niveli: dizjaki inicijativa, khedipe dizutnengo thaj referendumi

*Kanuni kotar lokalni korkorodirekcija*³ ano rami kotor savo vakeri ani bipo sredno leibe kotor e dizutnengi ano realizuibe lokalna korkorodirekcijake (dženo 67-68) dikhljari sar forme asavko leibe kotor: **dizjaki inicijativa, sebepi dizutne thaj referendumi**. Drom realizuibe mothavdine forme leibe kotor e dizutnengo ano kreiribe lokalni politika kerelape e kanunea thaj statutea.

Ani relacia e realizacia Ačhimoske anavde „themutna inicijativa” sar forma realizuibe „themutno suverenost”, analiza pozitivno-juridikana aktia, šaj majangle te dikhenpe te akava lafi nane „jekhutno” kaj nane olesko „terminološko jekhipe”.

Ano kanunia save regulišinenape umal lokalna korkorodirekcijake istemalkeripe pana jekh „termini” – odova sito termini „dizjaki inicijativa”. Dikhljariba akdti Ačhimoske, Kanuni kotar referendumi thaj themutni inicijativa thaj aktia kanuneske pedi lokalni korkorodirekcija, ava dži ki konkluzia te akala lafia istemalkerenape sar „sinonimia” te oven len jekha-jekh semnibe.

Sar mothavipe ano Kanuni kotar lokalni korkorodirekcija; Dizutne prekalo dizjaki inicijativa bahaminena parlamenteske lokalna korkorodirekcijake anavibe akti savo ka kerelpe ulavdo pučibe kotar čekatunibe lokalna korkorodirekcijake, prmibe statuti jase avera aktia thaj hramosaribe referendumi ano rami e kanunea thaj statutea. Kotah bahami kotar nakhlo gndipe, parlamenti sito pedi obligacija te adikari diskusia thaj te del mothavdo djevapi e dizutnenge ano roki kotar 60 dive kotar leibe bahami. „Statutea lokalna korkorodirekcijake verefikuinipe numero hramosardutnengo manginutno vaš pherdosemno leibe dizjaki inicijativa, savo našti te ovel potikno kotar 5% alosardutnengo.

1 Forme kanuneske kotar themutni inicijativa kherdja Themutno parlamenti-Leskovac Centri vaš anglunipe juridikane studie (CUPS), Sretenje thaj Resursi centri Negoti.

2 Interesuime ginavne ano sajti Komiteti juridikane vaš manuškane hakaja thaj Fondacije Hajrih Bel www.uticaj.rs savo ulo ano rami projektesko “Leibe kotor e dizutnengo ano amalipasko thaj politikano dživdipe prekalo arakhibe hakaja pedi peticija thaj bahame” šaj te informišinen kotar teksti akale bahamia sar ini kotar resliba ano paralelno kanunipe (Ceška thaj aver).

3 Dikhljaren: Kanuni kotar lokalni korkorodirekcija “Servisesko ljlil RS”, numero 129/07, dženo 44-45.

Paše sito verefikuimo ini *Kanuni kotar angluno diz.*¹Forme bipsredno leibe kotar dizutne ano realizuibe lokalna korkorodirekcijake: dizjaki inicijativa, khedipe dizutnengo thaj referendumi. Forme bipsredni korkorodirekcia kerelape kanunea thaj Statutea. Dizutne prekali dizjake inicijative bahaminena Parlamenteskt dizjake anavibe aktia savea ka kerelpe disavo pučibe kotar čekatunibe dizjako, prnibe Statuti jase avera aktia thaj hramosaribe referendumi ano rami e kanunea thaj Statutea. Kotar bahami, Parlamenti dizjako sito pedi obligacia te kerel diskusia thaj te bičalje mothavdino djevapi e diztnenge ano roki kotar 60 dive kotar leibe bahami. Statutea e dizja verefikuini kaj numero hramosaribe e dizutnengo manginutno vaš pherdo leibe dizjaji inicijativa, save našti te ovel potikno kotar 30.000 alosardutne.

Atosko, *Statute dizjake Beogradi,*² verefikuimo te dizutne dizjaka inicijativa (dženo 111-114) bahaminena Parlamenteske dizjake anavibe akti savea ka keren disavo pučibe kotar čekatunibe dizjako, prnibe Statuti jase avera aktia thaj hramosaribe referendumi ano rami e kanunea thaj akale statutea. Dizjaki direkcia dela ekspertsko ažutipe dizutnenge kana formulišinane bahami ani inicijativa. Vaš pherdosemno leibe dizjaki inicijativa manglape hramosaribe majhari 30.000 alosardutne, save sito hramosarde ano asloasribasko ljil ano dive devibe inicijativa, te sine kanuni jase akale statutea nanen verefikuimo aver numero. Dizutne lena kotar ani dizjaki inicijativa, hramosariba djevaptuno bahami. Bahami musaj te ovel mothvdino thaj kerdo adjahar te olestar šukar dikhenape droma prnibaske, reso kotar Parlamenti dizjako manglape te mohtavi pe.

Sebepi realizuibe dizjaki inicijativa dizutne kerena inicijativno šerutnipe savo isilje pandž džanutne save isiljen alosaribasko hakaj. Inicijativno šerutnipe šaj te formirini poulavde šerutnipa vaš khedipe hramosariba, ano rami e kanunea. Inicijativno šerutnipe bičalji ljil hramosardutnengo inicijativa Parlamenteski e dizjaki.

Kanunea sito verefikuimo ini sar Parlamenti dizjako kerela pedi inicijativa. Parlamenti dizjako pedi obligacija te adikari diskusia kotar bahami ini te bičalji mothavdino djevapibe dizutnenge ano roki kotar 60 div kotar dive leibe bahami.

Statutea dizjaki Novi Sad³ si verefikuimo kaj dizjaka inicijativa dizutne šaj te bahaminen Parlamenteske anavibe akti save ka keren disavo pučibe kotar šajie Dizjako, prnibe Statuti thaj avera aktia, hramosaribe referendumi kotar disavo pučibe thaj reslibe avera pučiba, ano rami e kanunea thaj akale statutea. Vaš leibe dizjaki inicijativa manginutno te dizutni inicijativa hramosaren majhari 10% dizutne kotar teritoria e Dizjaki. Dizjaki inicijativa save bahaminelape anavibe sesutno akti, prnibe Statuti jase aver sasutno akti, delape prezidenteske Parlamenteske savo dela e Dizjaka šerutnipaske,

1 Dikhljaren: Kanuni kotar angluni diz, "Servisesko ljil RS", numero 129/07, dženo 44-48.

2 Dikhljar: Statuti dizjaki Beograd, "Servisesko ljil dizjako Beogradi", numero 39/2008. dženo 111-114.

3 Statuti Dizjako Novi Sad, "Servisesko ljil dizjako Novi Sad", numero 43/08, dženo 68 thaj dženo 90.

čekatuno bukjarna trupeske Parlamenteske thaj Komisijake vaš aktia sebepi devibe gndipe. Dizjaki inicijativa sito lelini kana olake dela avazi pobuter kotar kvašipe e khupatno numero šerutnipasko. Kotar bahami, Parlamenti sito pedi obligacija te adikari diskusia thaj te mothavdino djevapibe bičalji e dizutnenge ano roki kotar 60 dive e divesta leibe bahami.

Atoska, Statutea si verefikuimo kaj dizutne lena kotor ano keribe bukja Dizjaka parlamenteske referendumea, dizjaka iniciativa, ano khedipe dizutnengo thaj prekalo pere reprezentatoria ano Konsili Dizjaka komunake. Vaš leibe dizjaki inicijativa manglape te dizjaki inicijativa hramosarel majhari 10% dizutne kotar Dizjaki komuna.

*Statuti dizjaki Kragujevac,*¹ majangle dikhljari te dizutne, prekali dizjaki inicijativa bahaminenana Parlamenteske dizjake anavibe aktia savenca ka keren disave pučiba kotar Dizjako regioni, prniba Statuti jase avera aktia, hramosaribe referendumi, ano rami e kanunea, prnibe Statuti jase avera aktia, hramosaribe referendumi, ano rami e kanunena thaj akale Statutea. Hakaj pedo leibe dizjaki iniciativa realizuinipe ano rami e kanunea thaj akale Statutea. Angluno ano leibe dizjaki iniciativa realizuinipe ano rami e kanunea savea kerlape referendumi thaj dizjaki (themutni) inicijativa. Vaš leibe dizjaki inicijativa manglape te bahami leline dizjaka inicijativa hramosaren majhari 25% dizutne save siolen aloasaribasko hako thaj bešipaskothan ano umal vaš saveske dendjape keribe disavo pučibe, ano dive registruibe khedipe hramosariba čekatue organeske. Kotar bahami savo arakhibpe ani dizjaki inicijativa Parlamenteski dizjaki sito Parlamenti dizjako pedi obligacija te adikari diskusia thaj bičalji mothovdipe e dizutnenge ano roki 60 dive kotar dive lelino bahami.

Khedipe dizutnengo sikavi khedipe dizutnengo savo akharipe vaš umalia dizjake komunake sebepi diskusuiba thaj devibe bahami kotar pučiba kotar čekatunibe organia komunake jase diz. *Kanunea kotar lokalni korkorodirekcija* dikhljardino te khedipe dizutnengo baripa avazia save lele kotor lena rodipa thaj bahamia thaj bičalji olen parlamenteske jase ulavde oganenge thaj servisenge thaj servisenge lokalna korkorodirekcijake. Organia thaj sektoria lokalna korkorodirekcijake siton pedi obligacija te ano roki kotar 60 dive kotar adikaribe khedipe dizutnengo, dikhljarena rodipe thaj bahamia dizutnengo thaj kotar on astari gndipe, anavena djevaptuno pratsav jase napia thaj odolestar mothavena e dizutnenge.

Rola khedipaski isila duj faze proceseski anaviba pratsaveski – diskusia thaj devibe bahami, numa na ini trito faza odole procesesko –a anavibe pratsav. Sebepi odova on sito fokusirime ano khedipe gndipa thaj bahamia, vaš konsultuibe dizutnen. Odole bahamenca šaj te ikljolpe ano dikhibe varesavo leibe disave napenca, varesavo keriba disava pučiba ano juridikana aktia komunake.

1 Statuti Dizjako Kragujevac, "Servisesko ljl dizjaki Kragujevac, numero 18/08, 10/09, dženo 55-57

Kanunea kotar lokalni korkorodirekcia verefikuimo kaj mi dikhljaribe pučibe kotar semnibe vaš khedipa dizutne manglape te avel maškar aktia statuti komunako, maškar pratsava kotar adikaribe khedipa. Numa, ano statuti komunake, majbut, nane popaše konkretizuimo khedipe dizutnengo, adjahar kaj mi olenca, šaj te vakeripe kotar sakova pučibe kotar čekatunibe varesavo organi komunako.

Parlamenti komunako ano statutia na kerdje ni pučibe kotar pere čekatuniba vaš savo sito pedi obligacija adikaribe khedipe sebepi khdeipe gndipa dizutnengo, veke akava pučibe majbut kerdino sar šajipe. Statutea majlepardo kerdino kaj o khedipe šaj te adikaripe ini ano oleste te ananep pherdosemne konkluzie te sine isi 10% alosardutnengo kotar imal ano savo adikaripe khedipe. Ano statutia na kerdjepe ni pučiba verefikuime kvorumea ni proseci mothovdipe ano alosariba.

Praksa sikavi kaj khedipe diuzutnengo nane adekvatno arakhibe, ano rami khupatni kaj semnibe khedipasko nakhela olengi konsultativno thaj bahamindimi rola.¹

Parlamenti lokalna korkorodirekcijake šaj pedo personalni iniciativa te hramosarel *referendumi* kotar pučiba kotar pere čekatuniba. Referendumi kotar pučibe kotar pere čekatuniba parlamenti lokalna korkorodirekcijake sito pedi obligacija te hramosarel pedo bahami savo dela majhari 10% alosardutne e khupatne alosaribaske ani lokolni korkorodirekcia, ani forma verefikuima kanunea thaj statutea. Pratsav prekalo referendumi anavdi sito te sine vaš olake alosarde baripe dizutnengi savi avazindja, telo forme kaj avazindja pobuter kotar kvašipe khupatna numero e dizutnengo. Pratsav anavdo ano referendumi sito obligaciono, aparlamenti lokalna korkoro direkcijako ola našti te čhivel sakova dive, ni prmiba thaj pheriba te prminen olaki buti ano avutno vakhti kotar dive devibe pratsav.²

KATARINA GOLUBOVIĆ
dr DEJAN MILENKOVIĆ

1 Dikhljaren: "Biposredno leibe kotor dizutnengo ano publikano dživdipe ano lokalno niveli", Sajekh konferencija dizjaki thaj komunaki, 2006, rig 22.

2 Dikhljaren Kanuni kotar lokalni korkorodiekcija, "Servisesko ljlil RS", numero 129/07, dženo 69.

So dikhljara telo bipošredni demokratia?

Šaj te oven duj aver-aver hačariba termini “bipošredna demokratia”. Kotar jekh rig, telo bipošredni demokratia dikhljara specifikano tipi politikana thagaripa ano savo korkoro politikano zoralipe ini ano obligacioni forma istemalkeripe prekalo sa dizutne e hakaja pedo avazi, a na telo ulavde reprezentatoria jase olengo potikno gendo jase legarutne funkcijake. Termini kontra demokratijake adjahar hačardo sito reprezentatorsko demokratia. Kotar aver rig, telo “bipošredni demokratia” dikhljaripe politikano procesi anavibe pratsava kaj o dizutne prekalo referendumi korkore thaj biphango kotar alosaribe anena pratsav kotar konkretikane pučiba save siton dikhljarena politika thaj olako koncepti. Asavko dikhljaribe demokratiako namanglape te dikhljaripe sar kontar pedo relacije ani reprezentativni demokratia. Procesu anavibe pratsava konstruišimo pedo principi plebisciti (ger. *Volksabstimmung*, engl. *plebiscite*) šaj te dikhelape sar džipherdo instrumenti politikana participacia ano aver-aver forme politikano sistemi reprezentatoriaki demokratia.

Save instrumentia bipošredna demokratia- hačarde sar forme politikani participacia – šaj te dikhljar? Anglo sa sito semno te kerelpe diferentnost mašakaru alosaribe persone thaj konkretikane pučiba. Alosariba save siton semne e personenge ani demkratia kerelape ano alosariba. Bipošredni demokratia, numa, ikljola kotar rami alosaribasko, soske alosariba sikavena leibe reprezentativno sistemi, so sikavi kaj o dizutne alosarena parlamentacia, šefia raštrake thaj thagarutni, dizakočekatune ini adjahar dur, sava palo odova, pale, pestar anena politikano pratsav sar reprezentatoria e dizutnenge. Kontar odolesta, bipošredni demokratia dikhljarela direktne pratsava e dizutnenge kotar konkretikane pučiba prekalo plebiscitia.

☞ *Bahamenca* dikhljarenape plebiscitia kotar bahamia kanuneske kaj rezultatia alosaribaske nane pedi obligacija vaš raštrake organia.

☞ *Referendumea* pratsav parlamentesko kotar kanuni jase institucia aktengi šaj te delpe pedo publikako plebiscitarno alosaribe. Tham, adjahar, prekao plebisciti šaj palo odova te verifikuini jase peravi pratsav savo anavdja parlamenti. Te sine o dizutne e hakaja pedo avazi isiljen šajipe te hramosaren asavko referendumi, lafi sito kotar fakultativno referendumu, sar pendžarena ačhimosia Švajcariake, Italiake, Lihtenštajn sar ini 25 raštre KAR. Te sine asavko plebiscit hramosardo juridikana norma – pedo ačhimos – sar obligaciono, sar ini odova situacia ko ačhimoske prmiba jase maškarthemtuno kontrakti, lafi sito kotar obligatorno

referendumi. Asavki forma referendumeski isi ano ačhimos Švajcariako, Austriako, Danskako, Autsralijako, Lihtenštajn, ano 49 raštra KAR, sar ini ano krainako ačhimos Bavariako thaj Hesena ani KR Germania.

☞ *Inicijativa* diklharipe direktno demokratikane procesea anavibe pratsava save šaj te len ulavde, grupe jase organizacie – procesi lelape “uprla”, veke kotar maškar, kotar them – thaj savenca aktivno thaj direktno šaj te anenpe konkretikane bahamia ano kanunesko procesi. Vaš leibe procesi rodelape disavo gendo hramosardutnengo; odova dikhljaripe kotar politikano sistemi, parlamenti, jase, panpale them ano rami referendumesko anela pratsav odolesta. Kana sito lafi kotar ačhimosko kanuni, savki inicijativa pendžari ačhimos Švajcariako, 17 khupatna rštra KAR, Lihtenštajn sar ini nekobor krainake ačhimos KR Germania. Pedo dikhibe poloke kanunia, oj sito šajutni ano sa germanijake khupatne kraine, 21 khupatne raštra KAR, Lihtenštajn, sar ini ano niveli kantoni ani Švajcaria.

☞ *Kotar plebisciti* vakeripe kana odizutne e hakaja pedo avazipe nanelen mukljipe vaš hramosaribe plebisciteske ano reso primibe ačhimos, jase prosto kanuni, veke odova dikhljarela raštrako organi (ano misal, prezidento raštrako, parlamentarno baripe). Savki konstelacia mukhela čekatune raštrake organenge te plebisciti istemalkeren ano politikano khelibe e avera raštrake organenca sar ini pučibe hačaribe – a odolea ini sar hanih legitimacie personalno pašljoibe ini korkorutne personeske. Odova mothavdjape sar čale, ano misal, ko referendumi ani Panjto franciaki republika, savo sito anavdo na sebepi pobari politikani participacia dizutnengi, veke kontar, e mangipa te mothavipe than prezidentesko e raštrako ano politikano sistemi verefikuini thaj zorjakari.

Dikhljaribe evropikane raštra

Ka dikhljara popaše bipsredni demokratia dikhiba pedi studia savi bukjarni grupa Fondacijako *Initiative & Referendum Institute Europe* telo legaripe Andreas Gros (Andreas Gross) thaj Bruno Kaufman (Bruno Kaufmann) kerdja 2002. beršeste ano 15 raštre džanutne EU, 13 raštre kandidatia sar ini ano džanutne EFTA (EFTA (European Free Trade Association – Evropaki asocijacija vaš tromalo marketi) ini odova ano Island, Norveško, Lihtenštajn thaj Švajcaria. Ano 32 phuvja alope dži

☞ jase mi isi instrumentia bipsredna demokratiaki thaj procesia pedo niveli raštrako;

☞ jase mi uzo odova lafi kotar okoja šaj mi te hramosaren dizutne – sar themutni inicijativa thaj fakultativno referendumi;

☞ jase mi cidimo instrumenti obligaciono referendumi.

Rezultati rodipasko sito kaj numa ano duj phuvja pedo sa trin pučiba šaj te lenpe verefikumo djevapi (Lihtenštajn thaj Švajcaria). Palo odola anglune grupe phuvjengi avela dujto kaj dizutne biphango parlamentesta thaj thagarutni šaj te hramosaren plebiscit pedo niveli raštrako (Italia, Slovenia, Letonia), sar ini trito grupa e phuvjengi ano save sito cidimo instrumenti obligatorno referendumi (Irska, Danska, Litvania thaj Slovakia). Uzo odova manglape te lepare ini Holandia, kaj 1. januarea 2002. anavdo ini biobligaciono referendumi, so kerdjape jekhe kanunea savo nakhlja dži 2005. berš Palo odova bilačo ulavibe, disave raštra siton pučljardime prekalo izdiferenciriba kvalitetea thaj kvantitativna katalogea krirterijumeske pedo dikhibe kvaliteti procesengi save siton vaš bipsoredni demorotia thaj ulavde ano šof familije.

☞ *Avangardni* e bufljarda spektrea proceseko ani relacia e bipsoredna demorotia: Lihtenštajn thaj Švajcaria.

☞ *Demokratikane* ano save dizutne ini hari isiljen šajipe te bi mukljibe raštrake organia hramosaren plebist ano raštrako niveli thaj kaj isi obligatorno referndumi: Italia, Irsko, Danska, Litvania thaj Slovakia.

☞ *Oprezna*, kaj isi emperia e instrumentea bipsoredna demokrotia, numa on istemalkerenepe plebiscitarno, so ka phenel prekalo parlamenti jase thagarutni, a na prekalo korkorutne dizutne: Francia, Špania, Austria, Švedsko, Noveško, thaj Hungaria.

☞ *Darutne* ano save si hari instrumentia bipsoredni demokrotia, numa politikani elita dži akana darandilje kotar zoralo lačaipe bipsoredna demokrotia: Poljaka, Bari Britania, Finsko, Estonia, Belgia, Island, Luksembur, KR Germania, Grecia thaj Republika Cehia.

☞ *Bizi šansa*, kaj praktikana nane institucionalno procesi, jase emperie bipsoredna demokrotijake, ano save politikane thaj kulturno rami bilače vaš lačarbe demokrotikano sistemi, numa kaj isi demorotikano sistemi, numa kaj ini hari isi debata kotar bipsoredni demokrotia: Rumunia, Portugal, Bulgaria thaj Malta.

☞ *Ano agor* siton okola ano save ano momenti rodipasko (2009) nane nisave dikhiba ano barjaripe direktni demokrotia: Kipar thaj Khoranipe.

Rezultatia bipsoredna domokrotiake

Kuri šaj te oven rezultatia bipsoredna demokrotiake te sine dikhljara olen maškartthemutna emperienca?

☞ Instrumentia bipsoredna demokrotiake thaj olengo istemalkeribe tematikano

specifikane, politikan pherde šajpa participacijake vaš dizutne. On šaj te aktivirinen ini okol “phare”, individualistikane dizutne, džanutne generacijake ano save prminenanpe molipa vaš politikano leibe kotor, so mangena te len djevapibe ani politika, numa ano šeja save siton semn vaš olenge atoska khamena te direktno ini na nakhibe maškar filteri varesava politikana partija, mothavena pere gndipa. Adjahar, bipsredna demokratia šaj te lelj ini neve hania participacijake thaj potencijale vaš identifikacia ano drom kotar “dikhljaribaske” thaj “partijake” vaš “participativno” thaj “dizijaki” demokratia.

- ☞ Oj anavela realizacija partisko demokratikani struktura zoralipaski, adjahar so dena zori thagarutnake thaj parlamenteske te teli bari presia mothaven anglo dizutne legaripe relevantno diskursi ini te ini olen mukhena ano diskurs kotar politikane pratsava na bi mi bahamindime resla te mothavi sar politikani elita na mangela te oven daravde thaj te našaljen ano referendumiako alorasibe.
- ☞ Instrumentia bipsredna demokratiako dena dumo vaš transparentno thaj putardo politikano procesi sar ini politikano khelibe, avutnipa kaj sa akteria save lena kotor ani bipsredni demokratia procesi anavibe pratsav musaj te “parvaven” pana informacijenca thaj argumentenca thaj adjahar formirinen fundo vaš diskurs save intezivirinen politikani kontrola, salelino diskurs maškar politikani elita thaj dizutnengi.
- ☞ Telo bufljardo thaj intezivno procesi debata savi avela anglo referendumi thaj bipsredno leibe kotor sa dizutnengi ano anavibe pratsava, elementia bipsrenda demokratia zorjakarena politikani integracia dizutnengi.
- ☞ Istemalkeriba instrumentia bipsredna demokratia khupatna e vaš odova semne leline informacije, keribe kriterijumi vaš devibe nota thaj argumentia dela šajipe procesenge publikana sikavibaske thaj keribe raštrako dizjako djevapibe vaš sasutno šukaripe

Kosekvence pedo politikano sistemi

Misal Švajcariako sikavi amenge kaj zorali bipsredni demokratia šajutni thaj ano moderno amalipasko sistemi; odova inele plo molipe kana sito dikhelape ulavibe paripe ano politikano sistemi. Švajcariako misal sikavi amen kaj isi khupatni relacia maškar bipsredni thaj šukar demokratia. Ini kaj ani odoja relacia nane automatizmi, egzistiribe instrumentia direktna demokratia kotar perspektiva politikana elita dela rekomandacija kooperativno angžmani interesi thaj organizacija save siton gatisarde vaš referendumi ano politikano procesi, a odolea thaj djevaptune mukljibe kokurentikane linie demokratie. Ano jekh vakhti, keribe elementia bipsredni demokratia sito

zorjakaribe dizutnengo prekalo zoralipe parlamentesko thaj politikani elita save olenca thagarinena: okova so lena dizutne, parlamentia našaljena, soske kana o parlamenti bičaldo pedo mukljibe themesko ano rami plebisciti, ov na staini te ovel “suvereno” ano tromalipe demokratia ano sasutnipe anavibe pratsava. Kotar perspektiav politikani elita leibe elementia bipošredna demokratia adjahar ano sasutnipe šaj te dikhelpe sar našaljibe zoralipe. Thaj adjahar darutno sito ini koegzistencia maškar zoralipe bipošredni demokratia thaj pozoralo ano rami tromalipe anavibe pratsav kanunesko thaj egzekutivno tharipe uzo ažutipe zoralo Ačhimosko krisi, sar soj odova, ano misal, procesi Khupatne ačhimoske krisea ani KR Germania. Tenzie nane cidimi ni relacie pozorale bipošredna demokratia e zorale federalizmea, majbut ani varijanata KR Germanija kaj drom save kraine siolen influenca pedo khupatno kanunuipe legari prekalo krainako parlamenti. Odova tradicija barvali germanijako “drom” ano procesi pozoralo formiribe bipošredna demokratia lafea manglape te prmini švajcarsko, savi vaš mukljibe plebisciti, ano than leibe kotor thagarutnako federalno jedinice, rodlea dujdrom pobaripe themtsko thaj kantoni ano plebiscite ini adjahar arakhena leibe kotor ano kanunensko thagaripe pedo khupanto niveli.

HELGE BAT

(*Nakhavdja kotar germanijaki chib thaj gatisardja Hana Čopić*)

1.3.

PETICIJE THAJ BAHAMIA SAR INSTRUMENTI BIPOŠREDNA DEMOKRATIJAKE

Latinsko semnibe lafesko *peticija* si *bramosardino mangipe*, *bramosardo angloakti*, *mangipe grupa diztunengi prezediumeske trupeske*.¹

Veke savki definicija lafesko peticija sikavi kaj akava lafi isila baro gendo thaj but avera semniba. Kotar jekh rig, oj šaj te ovel sar forma vakeibaski dizutnengi sar ulavdo dženo sar ulavdo dženo ano dikhibe *rodipe jase mangipe* disave raštrake (publikana) organia. Oj ano jekhvakhti semninenape sar hramosardi angloaktia, sar *davije* thaj *davije jase ruidjisariba* disava raštraka (publikana) organeske. Oj ano jekha jekh vakhti semninelape sar hramosardo angloakti, ano dikhibe e dizutnea sar ulavdo dženo disava raštraka organeske. Numa, lafi peticijako semninela ini *kolektivno*, *khupatono*

1 Dikhljaren: Tikni enciklopedia Edukuibe – Sasutni enciklopedi, trito ikljistibe (pustik aver), Prosveta, Beogradi 1978, rig 805.

vakeribe jase rodipe dizutnesko disave orgnenge, anglo sa reprezentativna trupeske ano reslo reslibe disavo pučibe kotar bufljardo amalipasko interesi, jase sasutno interesi pedo nacionalno jase teluno niveli thagaripasko. Uzo vakerdinu termini, but drom istemalikeripe lafi *bahami*, savo sublimirinipe, sa aver-aver forme disava jase khupatna vakeriba dizutnesko disava raštraka organeske jase publikana trupeske bizo ulavdo vakeribe olesko terminološko semnibe.

Sebepi odova, so aver-aver terminia semninena aver-aver fomre thaj reso vakeribae dizutnengo raštrake organeske, reprezentativna trupeske jase varesavo aver publikako trupo, isi mangipe vaš olesko šužo terminološko defnišibe. Kotar aver rig, denape pučiba, ano savo vakhtesko roki, savo procesi thaj sar raštrake organia isiljen obligacija te pedo savke rodipa e dizutnengo jase grupa diztunengi dena djevapi. Ini ko agor, savo „benefit“ isiljen dizutne kotar djevapi pedo savke rodipa dizutnengo. Jekhe lafea, odova sikhavi kaj numa ulavdo kanuni šaj te resel disave dileme numa ini forme keribaske raštrake organengo sebepi aver-aver rodipa kana o dizutne vakerena olenge.

Hakaj pedo devibe petgicija thaj avera bahamia, ano but rjačutne demokratije, ini avdive isi semni rola ani promocija, arakhibe thaj anglunipe manušikane hakaja kotar, thaj keribe putardo, moderno thaj demokratikano amalipe kotar aver rig. Barjaripe informatikani tehnologija ano paluno vakhti lela pučibe juridikana regulacijako šajipe devibe peticija thaj avera bahamia, ano rami ini khedipe hramosariba prekalo interneti.

Ano eroibe, ini kaj ov čačuno, ini ano nakhibe thaj avdive ani Srbia pendžardo sar jekh kotar fundamentalne politikane ačimoske garantuime hakaja, oj majbut ačhilo marginalizuimo, anlgo sa, soske na sine varesavo adekvatno djevapi thagaripasko ani relacia e terminološko vakeriba aver-aver forme vakeribaske publikan trupesnge, aver-aver „žanr“, forma olesko realizuibaski thaj promocija akava hakaj.

Nakhutno Ačimos SRJ kotar 1992. berš (savo lundjardjape dži ko formiribe rašraki khupatni Srbia thaj Crna Gora 2003. beršeste), ano korpusi manušikane hakaja, si „pendžardja“ *hakaj pedo angloaktia, peticije thaj bahamia* adjahar:“Dizutne isiljen hakaj te ani publika kritikuinena buti raštrake organengo thaj organizacije ini funkcioneria thaj te del angloaktia, peticije thaj bahamia thaj te pedo olenda lena djevapi te sine rodena ole“. Kotar savki biprecizni formulacija, šaj te anelpe konkluzia kaj o peticije, angloaktia thaj bahamia, disave forme ulavde jase grupna (mukljime) publikana kritike dizutne raštrake organenge, numa bi paše formulacija so pedo akava lafi haljovipe. Numa, Ačimos SRJ dikhljardja ini obligacija raštrake organengo, organizacija thaj funkcioneri te den djevapi pedo olen, te sine odova devibasko dženo odova rodela.

Ačhimos Srbiako kotar 2006. beršeste, ano dženo 56. verefikuinipe sar jekh kotar zajamčana manušikanae hakaja – *hakaj pedi peticija*. Sar dikhelape kaj savko ačhimosko akharibe but tikno, so sikavi ini normativne pheriba akava dženo, soske ano akava dženo Ačhimosko verefikuinipe na numa hakaj pedi peticija veke ini devibe avera bahami. Aver bahami pedi peticija, veke aver forma hramosaribaski, a korkoro Ačhimos na dikhljarela dur ni lafi *peticije* sar lafi *avera bahamia*. Sar ulavdo kanuni nane, ačhola bipendžardo ini soj odova peticij, a pana pobut dileme isi ani relacia e lafea „*avera bahamia*“. Sar ini Ačhimo SRJ thaj Ačhimo Srbiako kotar 2006. berš, dihljari obligacia raštrake organengo thaj organizacije save siton dendo keribe publikane verifikuiba te den devibaske dženoske jase bahami djevapibe kana rodena le, numa vaš odova nane verefimimi ni kerdini ulavdi procedura.

Ačhimosko akti sito: „*Sakova dženo isilje hakaj te, korkoro jase khupatna e averenca, dela peticija thaj avera bahamia raštrake organenge, organizacijenge savenge dendjape publikana djevapi, organenge autonomna krainake thaj organenge lokalna korkorodirekcijake ini te olenda lela djevapibe kana rodela. Sebepi devibe peticija thaj bahamia khonik našti te ovel pedo bilače kosekvence. Khonik našti te trpini škodrake kosekvence vaš gndipa ikalde ani dendi peticija jase bahami, numa te odolea čerdja došalipaski buti*”¹

Ani Srbia nane ulavdo kanunesko rami savo mi ano sasutne forme verefikuieni sasutno sistemi realizuibe akava manušikane hakaja. Paluno kanuni savo sine vaš angloaktia thaj avera bahamia, sine anavdo pana ano vakhti omunistikano vakhti (1977)², a na sine validno 2002. beršeste. Nevo kanuni nikana na andjape, ni avdive sito ani faza keribaski. Prekalo odova, sar nane ulavdo kanuni savo verefikuieni ačhimosko hakaj pedi peticija thaj avera bahamia, ačhola pučibe sar adjhar ačhimosko hakaj šaj te realizuinipe.

Fakti kaj nane jekhutno juridikano režimi, ano bare napia „blokirini“ realizuibe hakaj pedo devibe peticije thaj avera bahamia. Disave kanunia numa sito parcijalna verefikuieme, sar ano misal, *Kanunea kotar lokalni korkorodirekcija*³ kotar 2007. berš, savo peticijaneca thaj avera bahamenca ano majbulfjardo dikhibe odole lafeso dela „dur“ duj džene. Kana phena ano „majbulfjardo dikhibe“ odova sikavi kaj leparado kanuni na vakeri direktno kotar peticije thaj bahamia veke kotar forme bipošresno leibe kotor e dizutnengo ani forma dizjaki inicijativa.

1 Dikh: Ačhimos Republika Srbiako, „Servisesko ljlil RS”, 98/06, dž.56.

2 Lafi sito kotar kanuni kotar buti khedutne organengoe ano angloaktia thaj bahamia, Servisesko ljlil SFRJ nu.12/77 thaj 46/88.

3 Dikh: Kanuni kotar lokalni korkorodirekcija”Serviseskeo ljlil RS”, nu.12/07.

*Purane Bukjarne pustika Themutna parlamenteske*¹, verefikuiamo kaj jekh kotar jekhutne trupia sito ini Šerutnipe aš angloaktia thaj peticije, savo si konstituišimo ano maji 2010.bešeste (e harimnja kotar 2 berš) a savo, prekalo nevi Bukjarni pustik Themutna parlamenteske² ka ačhol te egzistirini kotar nevo akharibe. Numa, neve Bukjarne pustika sito dikhljardino kaj funkcija sakova šeutnipski te, ano rami plo pašipe, dikhljarela inicijative, peticije, angloaktia thaj bahamia kotar plo pašipe.

Kanuni kotar Thagarutni thaj Bukarni pustik Thagarutnako Republika Srbia,³ini kaj Thagaruni jekh kotar šov majuče raštrake organia verefikuiama Ačhimoa Republika Srbia nanela ni jekh norma savi mi regulišini realizuibe hakaja pedo angloaktia thaj peticie.

*Kanuni kotar rašraki direkcija*⁴ isi aktia kotar hakaj pedi davija, numa pučelape jekh pučibe soj odova pedo plo juridikani forma davije dizutneski.

Ano aver-aver krisipaske bukja partie šaj te daviencia te vakeren ano misal, prezidenteske Krisipaske. Ani buffljardipe, davije atoska isiljen karakteri „ avera bahamia“, a soj odova avera bahamai, leiba pedo dikhibe fakti kaj ani relacia e realizuiba akava hakaj nane sasutno kanuni savo mi definišini lafi peticia, angloaktia, davije, bahamia thaj avera formirinipe *semno juridikano čučipe savi ano bare napia nadela thaj teljari akava manušikano hakaj*.

Biegzistiribe kanunu verefikuiibe rokia, ano save raštrake organia, organizacije savenge dendjepe publikane djevapia, organenge autonomna krainake thaj organenge lokalna korkorodirekcijake sine pedi obligacija te den djevapi dženenge save dendje peticija, biegzistiribe disave juridikane forme thaj pana diso numa siton kosekvence biegzistiribe ulavdo juridikano režimi realizuibe akava manušikano hakaj.

Palo odova dikhelape kaj sebepi vaš odova pašljola ano fakti kaj vaš promocija thaj anglunip akava manušikano hakaj ni na egzistirini ulavdo interesi organesko publikana thagaripaske, soske mi realizuibe akava hakaj rodela ini olenge neve obligacije thaj djevapibe. Akava hakaj mothavi duj obligacije organenge thagaripaske: te dikhljaren peticija, angloakti, bahami jase davija ini te del djevapibe olenge dženenge ano djevaptune, realne rokia.

Praksa sikavi kaj komunaki thaj dizjako akti akava pučibe kerela majčače čekatuno, a te forma peticijakti, angloaktia, davije jase bahamia, pedo hako na anenape, sar ini procesi ni forme pedo save organia publikana thagaripaske kerelap pedo olesko

1 Dikh: Bukjarni pustik Themutna parlamenteske (kerdino tekst)“Servisesko Ljil RS, nu.14/09.

2 Dikh: Bukjarni pustik Themutna parlamenteski (kerdino teksti)“Servisesko Ljil RS”, nu 52/10

3 Dikh: *Kanuni kotar Tharaipe*, “Servisesko Ljil RS”, nu. 55/2005, 71/2007, 65/2008, *Bukjarni pustik Thagarutnako Republika Srbia*ko (kerdo teksti), “Servisesko Ljil RS”, nu.61/2006, 69/2008, 88/2009.

4 Dikh: Kanuni kotar raštraki direkcija, “Servisesko Ljil RS”, nu.79/05, 101/07

anavibe. Sebepi hakaj pedo anglopozicie thaj avera bahamia, ni ano niveli raštrako sar ni ano niveli komunako, dizjaki komuna jase diz nane ani praksa odova semnibe savo Ačhimo dela lje thaj savo relano manglape te ovel le- a odova sito te del šajipe e dizutnege te len šukarutne inicijative thaj legardutne thagaripaske dena konstruktivne thaj kvalitetna bahamia vaš reslibe pučiba kotar biposredno, khupatno jase khupatno thaj sasutno interesi, soj sito semno vaš nakhibe formalni thaj leibe čačuni demokratia, sar ini vaš lačaribe institucije putardo thaj tromalo amalipe.

Dizutne prekalo anglopozicie, peticie, davie thaj bahamia, individualno jase kolektivno, šaj te den biformalne bahamia vaš anavibe jase pmibe komunake kanunia, dena mangipe thaj sugerišinena reslibe disave konkretikane problemia ani teritoria komunaki, bahaminena forme reslibaske disavo pučibe kotar semnibe vaš dizutne dizjaki komuna, diz jase komuna thaj dela kritike a ini davije pedo bilačo thaj bikanunesko procesi organengo thagaripaski prekalo olende.

Odolea sito afirmativno akcia savi garantuini zorjaripe dizjako aktivizmi, ano gndipe leparado devibe angloaktia, bahamia, peticije thaj davie kotar dizutne kotar baro semnibe vaš vazdipe publikano gndipe ko dizutne te dizutne ano savremena forme nane podani, veke aktivno participanti amalipasko procesi, majbut pedo niveli lokalni khupatni.

dr DEJAN MILENKOVIĆ

A) Peticija

Soj sito peticija?

Peticija sito hramosardino vakeribe savea grupa dizuntngi/aki rodna kotar organia publikakna thagaripaske te lel procesi jase te lel napia jase bukja jase keribe kotar plo čekatunibe.

Soj sito juridikano fundo peticijako?

Ačhimos Republikako Serbia. Hakaj pedi peticija sito Ačhimoa vakerdino manuškano hakaj verefikuimo dženoa 56 Ačhimoa Republika Serbia. „Sakova isilje hakaj te, korkori jase khupatno e averenca dena peticije thaj avera bahamia raštrake organia, organizacijenca savenge dendje publikane djevapiba, organenge autonomna krainake thaj organenge lokalna korkorodirekcijake thaj te olendar lela djevapibe kana rodela le.”

Jase mi peticija forma kolektivno bakeribaski e dizutnenge thaj save organenge delape?

Peticija sito kolektivno, grupno vakeribe dizutnengo disave organeng, anglo sa reprezentativna trupeske ano reso reslibe disavo pučibe kotar bufjardo amalipasko interesi, jase sasutno intereski pedo nacionalno jase telune nivelia thagaripaske. Kotar Ačhimos Republika Serbia, numa, ikljola kaj oj šaj te bičaljipe varesava raštraka organeske, organizacijake sava sito dendo keribe publikana djevpaiba, organenge autonomna krainake thaj lokalna korkorodirekcijake. Ani Serbia, peticija nanae numa šajipe vakeribe parlamentenge sar rreprezentatorenge trupenge pedo sa nivelia thagaripaske, veke ini avadera mothavdine organia.

So mi manglape te isila peticia?

Forma peticijaki nane mothavdini kanunea. Soske peticija nane so ini themutni jase dizjaki inicijativa, forma peticijaki našti te ovela „zorali” sar sito procesi e rodipa vaš leibe kanuneski inicijativa. Odoleske peticije mangape te oven len numa nekobor fundone elementia: 1) anava organesko kaske peticia bičaljibe; 2) ačhimosko fundo vaš devibe petgicija e rodipa te iranipe djevapiba; 3) šužo formulišimo rodipe, bahami thaj aver debiaske dženoa; 4) mothovdipe vaš rodipe peticija thaj avera devibaske džene angloakteske, te sine odova manginutno; 5) anav thaj angloanav hramosardutnesko, olengo hramosarib thaj adresa bešipaski (sakova dujto gendo pedo dikhiba ani forma

peticijaki, na mi ovela bimanginutno; 6) te sine kotar organia publikana thagaripasko rodela te del djeavpi pedi peticija, žušo mothovdipe akake rodipasko; 7) anav thaj angloanav, hramosaribe, adresa thaj jekhutno matično numero personengo savo lela peticija – arakhibasko dženo averengo hramosardutnengo konkretikano.

Soj mi peticija šaj pana te isila?

Ani era informacione tehngologije, kana e organesta rodeoape djevapibe, arakhibasko dženo hramosrdutnengo peticijaki šaj te ani peticija thaj avera gendia, sar numero fiknsa

ŠAJUTNO MISAL PETICIAKO

anav organesko kaske bičaljipe peticija

adresa organeski

Pedo fundo dženo 56. Ačimos Republika Srbiaki, tele hramosardutne
dizutne, dena thaj rodena djevapibe pedi

P E T I C I J A

(šužo mothavdino rodipe, baham thaj avera devibaska džene)

(mothovdipe rodipasko džene save dendj peticia kana odova manginutno)

DŽENE SAVE DENDŽE ANGLOAKTIA

Anav thaj angloanav	Adresa bešipaski	Hramosaribe

Than thaj data _____

Ano anav arakhibasko dženesko: _____
 anav thaj angloanavme _____
 adresa _____
 matično numero _____
 numero persoalnollna karte _____
 i-mejl adresa (fakultativno) _____
 numero telefonesko (fakultativno) _____

B) Bahami

Soj sito bahami?

Bahami sito hramosardutno vakeribe dizutnenge/ake rodela kotar organia publikana thagaripaske te lel procesi jase lela napia jase buti kotar plo čekautnibe.

Soj sito juridikano bahami?

Ačimoso Republika Srbia. hakaj pedo devibe bahami ikljola kotar Ačimoso Republika Srbia. Ačimosea hakaj pedi peticia a vakeribak sar fundono manuškano hakaj ano dženo 56. Ačimosko Republika Srbia thaj ačimoska formulacia siton leline ini avera bahamia, telo save dikhljarenape ini bahamia thaj sakoval avera forme sar ano misal, angloaktia jase davie. Dženo 56 Ačimosko: „Sakova isilje hakaj te korkori, korkori jase khupatna e averenca, bičalji peticije thaj avera bahamia raštrake organenge, organizacijenge savenge dendje publikane djevapibe, organenge autonomna krainako thaj organenge lokalna korkorodirekcija thaj te olenda l lela djevapibe kana rodela le.

Jase mi bahami forma kolektivno vakeribaski dizutnengo

Bahami sito forma individualno vakeribe dizutnengo (juridikane džene), kana e bahamea rodela te lelpe procesi savo pherela pedo nekobr džene, a na pedo pučibe kotar bufljardo amalipasko interesi, dikhelape kaj mi bahami šaj te den ini nekobor dizutne. Kotar Ačimoso Republika Srbia ikljola kaj bahami šaj te delpe varesavo rašraka organenge, organizacijake save dendjape keribe publikana djevapiba, organenge autonomna krainake thaj lokalna korkorodirekcijake.

So mi manglape te ovele bahami?

Forma bahameski ano konteksti ano savo leapar le, nane vakerdi kanunena. Oj sito forma „biformalno” vakeribe organenge ini ni drom vakeribasko našti te ovel adjahar „zoralo”. Bahami manglape te ovele numa nekobor fundone elementia:

- anav organesko kaske bahami delape;
- ačimosko fundo vaš devibe bahami e rodipa te pedo bahami delape djevapi;
- šuži formulacija so e bahamea rodipaski;
- mothovdipe rodipasko bahami thaj avera te sine odova manginutno;
- anav thaj angloanav devibasko, olesko/olako hramosaribe thaj adresa bešipaski.

So mi bahami manglape pana te isilje?

Ani era informacione tehnologije, kana e organesta rodenape djevapia, devibasko džene šaj te ano bahami mothovai ini avera gendia, sar ano misal numerfo fiksno thaj mobilnoll telefoni jase i-mejl adresa, ano misal te delpe djevapi bičaljipe mejlea.

ŠAJUTNO MISAL LJIL BAHAMI

anav organesko kaske bičaljipe bahami

adresa organeski

Pedo fundo dženo 56. Ačhimos Republika Sriaki, tele hramosardutne
dizutne, dena thaj rodna djevapibe pedo

BAHAMI

(šužo mothavdino bahami)

(mothovdipe bahami džene save dendj peticia kana odova manginutno)

Than thaj data _____

Devibasko dženo savo dela bahami: _____

anav thaj angloanavme _____

adresa _____

matično numero _____

numero persoalnollna karte _____

i-mejl adresa (fakultativno) _____

numero telefonesko (fakultativno) _____

C) Angloakti

Soj sito anglakti?

Angloakti sito hramosardo vakeribe savo dizutno jase pobuter džene dena organenge thagaripaske, a ano savo mothavena bijekhibe ano dikhibe sar kerena buti thaj keribe disavo organi jase olengi buti thaj keribe kritikuinenape kotar dizutne (šaj te akharipe ini bilačipe).

Soj sito juridikano fundo angloaktesko?

Ačimos Republika Srbiako. Hakaj pedo devibe angloakti ikljola kotar Ačimos Republika Srbia. Ačimosea hakaj pedi peticija garantuimo sar fundono manuškano hakaj pedo dženo 56. Ačimosko Republika Srbiako thaj ačimoske formulacija siton leline ini avera bahamia, telo save dikhljarenape ini angloaktia. Dženo 56. Ačimosko si: "Sakova isilje hakaj te, korkori jase khupatna averenca, dela peticije thaj avera bahamia raštrake organenge, organizacijenge savenge dendjepe publikano djevapibe, organenge autonomna krainake thaj organenge lokalna korkorodirekcijake thaj te olendar lela djevapi kana rodela le". Odova šaj te ovel ini ulavdo kanuni, numa oj tedani validno numa pedo konkretikane subjektia, sar soj sito dikhljardimo Kanunea kotar radiodifuzia. Uzo lafi angloakti ano kanunia ani Srbia leparenape ini avera lafia, sar ano misal bilačipe jase uzovakeribe.

Jase mi angloakti forma kolektivno vakeribaski dizutnengo thaj save organenge delape?

Angloakti sito forma individualno jase kolektivno vakeribe diztuenengo (juridikane džene). Okova ano savo akava hramosardo vakeribe averutno kotar avera forme realizuibaske participativna demokratijake, sito so olea sikavipe bijekhipe jase kritikuinipe sar kerelape jase keribe disave organengo publikana thagaripaske kotar dizutne juridikana dženegro. Kotar Ačimos Republika Srbia, ikljola kaj angloakti šaj te bičaljipe varesavo raštrake organenge, organizacijake saveske sito dendo kheribe publikano djevapibe, organenge autonomna krainake thaj lokalna korkorodirekcijake. Angloakti manglape te ovel dendo bipošredno organenske kaske buti kritikuinipe, jase save bukja devibasko dženo angloaktesko nane jekhutno.

So manglape te isila angloakti?

Forma angloakteski ano konteksti ano savo lepara nane pedo kanuni. Oj sito forma „biformalno” vakeribe organengo ini ni forma vakeribaski našti te ovel adjahar „pharo”. Angloakti manglate te ovela numa nekobor fundone elementia: 1) anav organesko kaske angloakti delape; 2) ačimosko fundo vaš devibe angloakti e rodipa te ano angloaktia delape djevapi numa na te sine angloakti anonimno; 3) šuži formulacija

D) Uzidavi

Soj sito uzidavia?

Uzidavia sito hramosardo vakeribe save dizutne dena organeske publikana thgaripaske, a ano savo ikalji kaj e aktea thaj bukja odole organengo čaljardo disavo hakaj jase juridikano interesi.

Soj sito juridikano fundo uzoakti?

Ačhimos Republike Srbije. Hakaj pedo devibe uzodavie ikljona kotar Ačhimos Rrepublika Srbia. Ačhimosea sito hakaj pedi peticija garantuimo sar fundono manuškano hakaj ano dženo 56. Ačhimos Republika Srbia thaj ačhimoska formulacia siton lelin ini averaa bahamia, telo save dikhljarenape ini uzidavie thaj varesave aver forme sar ano misal angloaktia jase uzidavia. Dženo 56 Ačhimosko:”Sakova isilje hakaj te, korkori jase khupatno e averenca, dela peticije thaj avera bahamia raštrake organenge, organizacijenge savenge siton dendo publikako djevapibe, organenge autonomna krainake thaj organenge lokalna korkorodirekcijake thaj te olenda lela djevapibe kana rodela le. Numa, juridikano funfo davijako ikljola thaj kotar Kanuni kotar raštraki direkcia Kanuni kotar Arakhibe dizutne thaj avera kanunia.“

Jasemi uzidavia forma individualno vakeribe dizutnengo thaj kola organenge delape?

Uzidavia sito forma individualno vakeribe dizutnengo (juridikana džene). Davia pedi pli forma sito pedo konkretikano phagipe disavo hakaj thaj juridikano interesi aktea jase buti organengo. Daiva anlo sa sito pedo organia direkcijake ano sa nivelima thagaripaske thaj organizacije savea dendjape keribe direkcijake publikana djeavpiba. Numa, ano disavke kanunia uzidavia isila semnibe konkretikano ljil savea lelape disavo konkretikano procesi (sar ano misal procesi anglo Arakhibaske dženoske), jase uzidavia pedi buti organengo raštrake direkcijake verefikuimo Kanunea kotar raštraki direkcia.

So manglap te isila uzidavia?

Forma uzidaviako šaj te ovela ulavde kanunea (ano misal uzidavi Arakhibaske dženoske dizutnenge). Numa nane jekhutni forma davia savi šaj te lela sa organia sar so odova ikljola kotar Ačhimo. Uzidavia manglape te ovela:

- ☞ anav organesko kaske uzidavia bičaljpe;
- ☞ procesi jase bukja organengo savi sine ačhimosko fundo vaš devibe uzidavia;
- ☞ sasutno mothovdipe situacijako save bukja jase keriba organesko alope dži ko čalavdipe hkaja jase juridikana interesia dizutnengo;
- ☞ anav thaj angloanav devibasko,

 olesko/olako hramosaribe thaj adresa bešipaski.

Soj uzidavi pana šaj te isila?

Ani era informacione tehnologije, kana e organesta rodelape djevapibe, devibasko dženo uzidavijako šaj te ani uzidavia mothavi ini avera gendia, sar ano misal numero fiksno thaj mobilno telefonesko jase i-mejl adresa, jase ano misal te djevapi bičaljipe olese prekalo mejl.

ŠAJUTNO MISAL LJIL UZIDAVIA
(NUMA ANO PROCESI KANA FORMA UZIDAVIAKI NAE ULAVDO MOTHAVDINI
KANUNEA)

anav organesko kaske bičaljipe uzidavia

adresa organeski

Pedo fundo dženo 56. Ačimos Republika Srbiaki, tele dava thaj rodava djevapibe pedo

UZIDAVIA

(anav organesko opipe savi uzidavia delape thaj sebepi(akti jase
buti savi dženo dikhljarela sar sebepi phagipe olesko hakaj jase hakajsesko interesi))

(detaljno mothovibe situacije save e bukja jase keriba organesko
alope dži čalavdipe hakaja jase juridikano interesi dizutnesko)

Than thaj data _____

Devibasko dženo savo dela uzidaviai: _____

anav thaj angloanav _____

adresa _____

matično numero _____

numero persoalnollna karte _____

i-mejl adresa (fakultativno) _____

numero telefonesko (fakultativno) _____

2.

SRBIA: HAKAJ THAJ PRAKSA

2.1.

KERIBE PEDO PETICIJE THAJ BAHAMIA – HAKAJA THAJ PRAKSA

Biegzistiribe jekhutno kanunesko rami savea mi ovela regulišimo keribe pedo peticije thaj avera bahamia e dizutnengo kerela pherdo bihaljovibe ano umal realizacia, numa ini sose akava ačhimosko hakaj egzistirini. Bidondono sito kaj formiribe juridikano rami vaš keribe pedo peticije thaj bahamia poangle avela devibe djevapi pedo pučibe – savo sito reso peticijengo thaj bahami e dizutnengo.

Peticije thaj bahamia musaj te ovelen dujrigako istemalkeribe – jekh e dizutnenge a dujto vaš korkoro thagaripe. Jekh hem dujto rig but drom siton konforntirime, numa prekalo peiticie thaj bahamia on šaj te oven riga-korespondentia ano lačaribe pošukar politike. Odova ideali šaj te astaripe anglo sa sistematikana pašljoiba bahamenge thaj problemenge ikalde kotar jekh dženo jase grupa dizutnengi – olenge saleline dikhljariba, sumiriba thaj leibe šajutne reso uzo kreiribe publikani politika. Thagaripe, dikhljarela peticije sar bariera ano legaripe angluni politika thaj anglo džene save dendje petica vaš bikeribe pedo olengo rodipe ano nevo vakhti juridika veke realizuime akhariba vaš leibe kotar ano diskusie kotar strateška dokumentia savenca siton kerde politike thaj napia legaripaske. Numa, dizutno nane eksperti thaj našti te adžukaripe te anglal ikalji ekspertske gndipe kotar strateško dokumenti: diskusia kotar stratiška dokumentia ka lel ini dizutne sar dženuotno kotar ekspertske bithagarutni organizacia. Thagar, adjahar, našti te adžukari e dizutnesta kotar zumavipe bimanginutne napia thagaripaske.

Okovo so avela sar reso konfrontiribane riga thaj legitimna thaj legalna interesia sito te anglune dikhljariba čačune mangupa dizutnengo prekalo peticije thaj bahamia tijnjari šajutno zumavipe napjenca uzo legaripe politika.

Ani Srbija, ini kaj nane jekhutno sistemi keribe pedot peticije thaj bahamia, ano realizuibe projekti siton dikhime buti pašljoibe ani realizacija akala hakaja ano aver-aver nivelia thagaripaski-republikano, krainako thaj lokalno niveli. Khupatna vaš sa nivelia thgaripa siton kaj keribe pedo peticije thaj bahamia majbut delape prezentatoreske organeske – Themutna parlamenteske Srbijake, Parlamenteske AP Vojvodina thaj parlamenteske dizjengo, komunengo thaj dizjaka komunengo.

Adjahar, ini kaj devibe djevapi pedo peticije thaj bahamia ačhimoski obligacia sa organengi publikana tharipaske, sistematikano pašljoibe dikhibe thaj keribe kerelape anglo sa ano reprezentatoreske trupia, soj sito identikana dikhavdojuridikana emperie. Pana jekh khupatni karakteristika ano institucionalno rami keribasko pedo peicije thaj angloaktia sito, kana isi, biphangle trupia – arakhibaske džene e dizunenge (ombudsmania) – atoska isiljen sistematikano pašljoibe dikhibe peticije thaj bahami. Numa, kana isi šuže vakerde čekatunipa akala institucije, informaicije kotar problemia save nane ano čekatunipa ačhona dikhime sar numeria ano raporti thaj but biistemalkerdutno resursi informacijengo kotar mangipa dizutnengo. Ano disave nivelia thagaripaske (krainako) akava, „kanunesko sistemsko” čučipe sito nakhlo anaviba obligaciona thaj *ad hoc* maškaribe e kancelaria ombudsmaneski.

Ano rami akava kotor sito denndo dikhljaribe institucionalno rami vaš keribe pedo peticije thaj bahamia ano sa nivelia thagaripaske, ini odova ano rami reprezentatoreske trupia – save, pedo gndipe autoresko – ini majakharde te den djevapi pedo peticije thaj bahamia – maškar kreiribe publikani politika.

KATARINA GOLUBOVIĆ

2.1.1. Republikano niveli

Phure Bukjarne pustika Themutna parlamenteske¹, verefikuiamo sito, sar jekh kotar sajekh trupo, egzistiribe Šerutnipe vaš angloaktia thaj peticije. Prekalo dženo 67 akale Pustikake: „Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia dikhljarela angloaktia thaj bahamia save siton dende Themutna parlamenteske thaj bahaminela Themutna parlamenteske thaj čekatune organenge napia vaš reslibe pučiba hramosarde ano olate thaj odolesta informišini džene save dendje peticia te sine rodindje odova. Kotar plje dikhljariba sebepi angloaktia thaj bahamia Šerutnipe dela raporti Themutna parlamenteske majhari jekh drom ano sakova rndono bešipe. Šerutnipe isilje 15 džanutne.“

Numa, akava šerutnipe longo vakhti na bešlja, jase sose na sien konstituišimo (palo alosaribe ano maji 2008. beršeste), jase sose, ano jekh vakhti, rola akale šerutnipaske sine marginalizuimi. YUCOM-eske juridikane ekspertia siton akale identifikuiame čučipa ani buti šerutnipasko vakerde ano but medijsko vakeriba ano legaripe projekti ano februaru 2010. berš, e resoa te on cidena pe. Ano nekobor drom kotar YUCOM siton kontaktirimo Themutno parlamenti, ano reso te kotar čekatune servisia lenape

1 Dikh: *Bukjarni pustik Themutna parlamenteske (šulavdo teksti)*, “Servisesko ljl RS”, numero 14/09.

informacije kotar buti akale šerutnipasko. Ano odova vakhti, ano maji 2010. berš, palo 2 berš kotar adikaribe alosaribe, Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia konstituišimo.

Prekalo lafia dr Novica Kulićesko, čekatuno vaš kanunesko-juridikane buća Themutna parlamenteske RS, ini kaj na sine konstituišimo, buća šerutnipaske kerdja servisi Themutna parlamenteske, saveske sakovadive vakerena o dizutne, mujea thaj hramosardipa, Sakova angloaktia dizutnengo sito dikhimo, phenena ano servisi.

Kotar aver rig, kotar vakeribe dizutnengo Themutne parlamenteske poanglo konstituišibe Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia thaj leline napia, raporti rodindja themutno senatori Vesna Pešić. Raporti sito dendo ano kotora, a sebepi sasutno dikhibe ani buti Themutna parlamentesko pedo angloaktia e dizutnengo.

Sigate palo konstituišibe, prezidento Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia, themutno senatori Saša Dujović, phendja ano panel diskusia (savi adikerdjape ano Beogradi 15.06.2010. beršeste ani organizacija YUCOM-eski thaj Fondacija Hajrih Bel) kaj buti akale šerutnipaske ano avutno vakhti ka ovel intezivno thaj hamimo ini ka dikhljarel direktno leibe kotor themutne senatorengo ano reslibe problemi e dizutnengo. Siton dikhime dive putarde udara, kana o senatoria direktno ka len parti ani Themutno parlamenti. Atoska, Dujović mothavdja kaj o bešipa Šerutnipasko ka oven ini avrijal Beogradi.

Šerutnipe, palo konstituišibe, dikhljardjape e dženenca kotar YUCOM thaj Fondacia Hajrih Bel, sebepi formiribe šajutne forme maškaribaske. Akala duj organizacije sine dendje plo konsultivno ažutipe thaj devibe informacije kotar emperie avera phuvja ano umal keribe pedo peticije thaj bahamia sar ini rekomandacije vaš anglunipe buti akale šerutnipasko kerde maškar identifikuime misalia šukar praksa ani lumia hema ini ani Srbia.

Vekekotar 04.11.2010. berš sine adikardino bešipe Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia avrijal Beogradi – ano Niši. Kerdjape maškaribe Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia e avera biphangle trupenca.

Akala siton anglune badžakia ano formiribe efikasno mehanizmi keribe reprezentativno trupo pedo peticije thaj bahamia. Ano lundjaripe, sebepi haljovibe role Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia, dendo angluno raporti savo sito dendo kotar šerutnipe Themutno parlamenti pedo leibe.

Akava haljovibe thaj barjaripe rola Šerutnipaske vaš angloaktia thaj bahamia but semno kotar sebepi kaj, prekali nevi Bukjarni pustik Themutna parlamentesko¹, akava šerutnipe ka činavipe kana formirinipe nevo akharibe. Numa, neve Bukjarne pustika sito dikhljardo kaj funkcija sakova dženosta šerutnipaske kaj, ano rami sakova

1 Dikh: *Bukjarni pustik Themutna parlamenteske (šulavdo teksti)*, "Servisesko ljil RS", numero 52/10

dokumenti, dikhljari inicijativa, peticije, angloaktia thaj bahamia kotar plo reoni. Te sine korkoro Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia ano roki kotar 2 berš (ano vakhti savo, pedo rndono procesi, ka nakhel dži ko neve alosariba) lačari efikasno mehanizmi dikhljaribe peticije thaj bahamia, olengo registruime emperie ano bare napia ka oven istemalkerdutne avutne trupenca save ka keren čekatune šerutnipaske ano rami plo umal.

KATARINA GOLUBOVIĆ

**REPUBLIKA SRBIA
THEMUTNO PARLAMENTI**

01 Numero 9-1402/10

19. maj 2010. Beršeste

Beogradi

**SENATORESKI GRUPA
LIBERALNO DEMOKRATIKANI PARTIJA**

- Themutna senatorake, rajutni Vesna Pešić -

Procesi: Rodipe vaš devibe informacije kotar buti Šerutnipaski vaš angloaktia thaj bahamia sar ini informacije kotar anglopozicie thaj bahamaia save o dizutne dendje Themutna parlamenteske ano nakhle trin dži pandž berš, 01 Numero 9-1402/10 kotar 18. maji 2010. berš;

Pačavni,

Ani relacia e Tumara rodipa savo sito vaš anglopozicie thaj bahamia dizutnengo bičalde Themutna parlamenteske ano nakhle trin dži pandž berša, bičala Tumenge akala gendia:

1. Kana našaldilo jase sine cidimo Šerutnipe vaš angloaktia thaj eroibe dizutnengo?

Ani relacia e akal pučiba, sikava kaj ano Themutno parlamenti Republika Srbia sine sajekh bukjarino trup, Šerutnipe savo ano pli buti sinelje dikhljaribe angloaktia thaj bahamia save dizutne bičaldje Theutma parlamenteske Republika Srbijake.

Kozom longo na sine odova Šerutnipe thaj soj sito sebepi vaš olesko biegzistiribe?

Sar veke mothavdjam, ano Themutno parlamenti Republika Srbia sine šerutnipe savo kerdja buti kotar angloaktia thaj bahamia dizutnengi save siton bičalde Themutna parlamenteske Republika Srbijake.

2. Kana sit formirimo nevo šerutnipe, ko sine olesko prezidento, data formiribaski, soj oleski fundoni buti thaj ko sine prezidento thaj dženutne Šerutnipaske?

Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia akale khedipaske konstituišimo odolea so kerdja verifikacija dženutnengi dženutne šerutnipaski ano bešipe Šerutnipasko savi akhardja prezidento Themutno parlamentesko thaj adikherdjape 28.oktobrea 2008. beršeste.

Pedo dikhibe ano odova momenti pana na sine jekhipe ani relacia e alosariba prezidento thaj olesko javerutno, Šerutnipe činavdja buti thaj ano lundjaripe odole bešipasko, dive 13. maji 2010. beršeste, alosardje prezidento Šerutnipasko thaj olesko javerutno.

Šerutnipe vaš anglopozicie thaj bahamia isi 15 dženutne, vaš prezidento Šerutnipasko alosardo sito themutno senatori Saša Dujović a vaš olesko javerutno themutno senatori Kenan Hajdarević. Dženutne Šerutnipaske siton:

Dujović Saša, prezidento Šerutnipasko
Hajdarević Kenan, javerutno prezidentesko
Budimirović Jelena,
Videnović Maja,
Vuković Slobodan,
Jovišić Jadranka,
Marčok Pavel,
Mojsilović Radoslav,
Mitrović Branislav,
Nikolić Tijana,
Paunković-Milosavljević Gordana,
Petrov Zoran,
Prelić Dobrisav,
Spaho Sulejman,
Stojanović Svetlana.

Buti Šerutnipasko sito Bukjarna pustika Themutna parlamenteske Republika Srbia, dženoa 67. ano savo mothavdino kaj Šerutnipe dikhljarelaa angloaktia thaj

bahamia save siton dende Themutna parlamenteske thaj bahaminela Themutna parlamenteske thaj čekatune organenge napia vaš reslibe pučibe save siton andral thaj odolesta informišimi devibaske džene, te sine odova rodindje. Kotar ple dikhiba sebepi angloaktia thaj bahamia, Šerutnipe dela raporti Themutna parlamenteske majhari jekh drom ano sakova rndono bešipe.

3. Isiji pašutno numero eroibasko thaj angloaktia save o dizutne bičalde Themutna parlamenteske ano vakhti kotar nakhlo berš dive jase, te šaj vaš palune pandž berša?

Ani relacia akale pučiba, mothava akala gendia:

U 2006. berš, Šerutnipaske vaš bahamia thaj angloaktia bičaldo sito 447 anglopozicie;

U 2007. berš, Šerutnipaske vaš bahamia thaj angloaktia bičaldo sito 450 anglopozicie;

U 2008. berš, Šerutnipaske vaš bahamia thaj angloaktia bičaldo sito 316 anglopozicie;

U 2009. berš, Šerutnipaske vaš bahamia thaj angloaktia bičaldo sito 344 anglopozicie;

U 2010. berš, Šerutnipaske vaš bahamia thaj angloaktia bičaldo sito 74 anglopozicie;

Uzo anglopozicie save dizutne bičaljena ano hramosardimi forma, ano rami bukjako Šerutnipasko organizuimo si ini leibe partijengo save dena vakeribaske anglopozicie, bahamia, eroiba, mangipa ini dur. Kotar džiakanutni praksa konstatuišina kaj ano Themutno parlamenti, pedo akava funfo, ano prosek avile duj partie ko dive. Asavki praksa realizuinipe ani forma savo e dizutnenge dela šajipe te bi varesavo poangle mothovdipe ovela mukljimo ano vakeribe ano Šerutnipbe, sakova dive, ano rami bukjarno vakhti servicesko Themutna parlamentesko thaj ano thana savi sito ovaš odova.

Uzo mothavdino, e dizutnenge dendjape šajipe te Šerutniapske vaš anglopozicie thaj bahamia vakerena pere reprezentatorenge, mangipa, ini dur thaj telefonea, uzo savo e butikerdutnenge ano šerutnipe lena djevapiba, mothovdipa, šukar lafia ini dur.

4. Te sine tikno gendo kotar eroiba thaj anglopozicie, savo sebepi isi kotar odola dizutne na vakerena Themutna parlamenteske, jase mi bičalde varesave djevapia?

Kotar dikhibe ano dende anglopozicie thaj numero dizutnengo save bipošredno

vakerde Themutna parlamenteske, konstatuina kaj gendo dendo anglopozicie sine ano jekha jekh niveli, paše 450 anglopozicie ko berš.

Manglape te ovelpe fakti kaj dizutne pobut leparena veke dende anglopozicie pedo save atoska delape djevapi, odolea soj palo anavibe institucie Arakhibasko dzeno e dizutnengo ano amaro ačimosko-juridikano sistemi tiknjardo gengo anglopozicie Themutna parlamenteske, sar kosekvenca faktia kaj o dizutne vaš reslibe pere problemia istemalkerdje šajipe vakeribe akale organeske.

Praksa ano Šerutnipe te pedo sa dende anglopozicie, ani hramosardini forma, dena djevapia dzenoske savo bičaldja lžil.

5. Gendo kotar numero inicijative dizutnengi vaš formiribe ankento šerutnipe bahamindime kanunenske aktia, peticije, ini dur?

Prekalo gendi save Servisi Themutna parlamenteske isila, **ano 2010. berš dendo sito 9 inicijative dizutnengi vaš bahami prmibe akanutne kanunia jase kanuni save siton ano procesi anavibasko, anglo sa kotar juridika.**

Gendia kabinetesko prezidenteski Themutna parlamenteski:

- Ano plo mandati, prezidento Themutna parlamenteske lela paše 1000 anglopozicie savenda but olendar sne ano avera raštrake organia.
- Direktno kotar Kabineti, hramosardino, dendjape djevapi prekao 250 rodipa, bičaldo parlamenteske šerutnipaske prekalo 300 rodipa, adaktirimo sebepi bihaljovibasko rodipe jase anonimne ljila paše 200, bičaldo avera čekatune servisenge paše 150 rodipa.
- Averenge sito denjam djevapi telefona jase elektronso posta.

Procesia uzodavia thaj angloaktia sitno diferentna:

- majbaro kotor bičaljaribasko e bukja jase pratsava raštrake organengo thaj institucije pedi buti privatizacia ano raštrake firme. Te sine disave dizutne na haljovena so manglje te phenan, ano maškaribe e čekautne oganea dizutnenge denap pana mothovdipa.
- Dizutne rodona ažutipe uzo khuvibe pi buti, lovesko ažutipe, leibe apartmani, ažutipe vaš adaptacia apartmeni, rovena pedo melalo dživdipe thaj aver. Pedo dikhibe kaj Themutno parlamentil nanela love vaš dikhljardino akava, dizutne bičaljenape ano disave avera organia ani Republika vaš save dikhljaripe kaj šaj te ažutinen. Okova so Themutno parlamenti šaj te kerel, sito te akhari manuša jase kompanije šukar mangineski save šaj, ano rami piro amalipasko-socialno djevapibe te ažutinen ulavde dženenge savenge lovesko ažutipe manginutno.

Jekh kotar misal sito donacia praško vaš thovibe šėja kompanijako „Henkel Srbia“ istemalkerdutnenge Lolo trušalesko ano Novi Pazar.

- Interesuinenape vaš vakhti anavibe kanuni, sar sito kanuni kotar mangin, kanuni kotar denacionalizacia, kanuni savo regulišini aver-aver vrste.
- Dizutne ikaldje pere gndipea vaš thaj opipe leibe deklaracija jase dendje bahami deklaracija kotar devibe davia kotar mudaripe ani Srebrenica.
- Isi ini anonimno anglopozicie sar ini birealno rodipe (ano misal repavanjl pedo love thaj eroiba ano dujto niveli, cidipe thaj prmibe krisipaske pratsav, influenza pedi buti kriseski, prmibe ikonske organia ano saslaribaske thaj socialne institucie ano lokali). Resena ini ljila buti bihaljovime e kotorenca kotar diveske ljila bijekhutte rodipa.
- Isi ini te o dizutne džanena kaj prezidento Themutna parlamenteske, ano rami čekatuneipe, našti te resel olengo problem numa kaj uzo odova vakerena, majčaćae e mangipa te oven le disavi paćiv ini te plo problemi ulavena e prezidentea. Sebepi o dizutne majbut vakerena Themutna parlamenteske thaj themutne senatorenge, numa o gndipe kotar odova kaj akava kher sa dizutnengo thaj olenge reprezentatorengo thaj prekalo themutne senatoria thagarutni šunena avazi sakova dizutnesko Srbia.
- Prezidento Themutna parlamentesko rndon informišindja kotar korkoro rodipe savo bićaljipe Kabineteske, a ano disave situacije džanutne kabineteske vakerena e devibaske dženenca e rodipaske.
- Sakova ulavdo procesekse delape bari paćiv.
- Anglodavie, jase numa bahamia, Kabineti bićaćji čekatune šerutnipaske Themutna parlamenteske ano dur keribe, jase direktno dela djevapi pedo rodipe, te sine pedo kanunesko aktivnost Themutna parlamenteske, procesi anavibe kanuneske procesia jase pedo disave resorna ministriba, poulavdo kana si ano pućiba inicijatia vaš prmibe disave kanuneske aktia.
- Dela djevapi ano majharno šajutno roki kotar nekobor dive, kana šaj sigate te delpe djevapi, jase Kabineti vakeri disave čekatune organeske te del informacije manginutne devibaske dženoske rodipa savo ov kotar disve sebepia na sinelje.
- Kotar bare kontaktia e dizutnenca, dikhimo kaj o dizutne bute ćaljarde kana kotar Themutno parlamenti, lena djevapibe, te sine ano pućibe sigato rodipe vaš reslibe disavo urgentno problemi jase te bićajenje ani adresa kaj plo problemi šaj te resen, soske na adžukarena, ni na sikljile te olenca komunicirinipe ano savko bipesredno forma.

- Kabineteske, ano misal, vakerdja amalipe distrofičaria savenge sine manginutno ažutipe vaš arakhibe specijalizuimo vorad, bičalde tane ano Ministribe bukjengo thaj socijalni politika, savo ano odola dive hramosardja konkursi vaš devibe vastuša vaš projektia – pedo savo on ineljen hakaj te aplicirinen numa na sineljen informacija.

E paćaviba,

GENERELNO SEKRETARI

Veljko Odalović (hramosaribe)

THEMUTNO PARLAMETNI

REPUBLIKA SRBIJA

Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia

10. juni 2010.

Beogradi

THEMUTNO PARLAMETNI REPUBLIKA SRBIJA

Ano rami e dženoa 79. Bukjarna pustika Themutna Parlamenteske Republika Srbijake Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia Themutna parlamenteske Republika Srbijake ano bešipe adikardinoj 10. junea 2010. beršeste, dikhljardja raporti kotar angloaktia thaj bahamia dende Šerutnipaske vaš angloaktia thaj bahamia Thamutna parlamenteske Republika Srbijake vaš vakhti kotar 1. marti 2010. berš dži ko 31. maji 2010. berš.

Ano rami e dženoa 79. thaj 67. Bukjarna pustikake Themutna parlamenteske Republika Srbijake, Šerutnipe dela akava

RAPORTI

Šerutnipe dikhljardja thaj verefikuindja Raporti kotar angloaktia thaj bahamia dendine Šerutnipaske thaj bahamia Themutna parlamenteske Republika Srbijake vaš vakhti kotar 1. marti 2010. berš dži ko 31. maji 2010. berš savo dela parlamenti.

I

Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia piri konstitutivno bešipe adikardja 30. oktobrea 2008. beršeste savi sine činavdi pedo dikhibe kaj na lelape haljovibe ano senatorenge grupe sebepi alosaribe prezidento thaj javerutno prezidento Šerutnipasko. Ano maškar vakhti, akava bešipe lundjardjape 13. majea 2010. beršeste, kana vaš prezidento šerutnipasko alosardo themutno senatori Saša Dujović, a vaš olesko javerutno Kenan Hajdarević, thaj odolea Šerutnipe konstituišimo ano olesko pherdo kapaciteti.

II

Plo ačimosko hakaj pedi peticija, jase hako te del angloaktia thaj bahami, diztune realizuina prekalu Šerutnipe Themutna parlamenteske Republika Srbijake vaš angloaktia thaj bahamia, sar sajekh bukjarno trupu, ano rami e Bukjarna pustika Themutna parlamenteske Republika Srbijake.

Buti Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia sito specificano pedi buti avera bukjarna trupia Themutna parlamenteske Republika Srbijake soske akava Šerutnipe jekhutno bukjarno trupu savo ano sajkeh thaj bipošredno kontakti e dizutnenca. Ulavdo specificanibe ani relacija pedo avera sajekh šerutnipa Themutna parlamenteske Republika Srbijake sito ano fakti kaj Bukjarna pustika Themutna parlamenteske Republika Srbijake dikhljardini obligacija Šerutnipaski vaš angloaktia thaj bahamia, te kotar ple dikhiba sebepi angloaktia thaj bahamia dela raporti Themutna parlamenteske majhari jekh drom ano sakova rndono bešipe.

Egzistiribe thaj buti Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia semno sikavi kaj o problemia e dizutnenge but seriozna thaj phare ini pobuter olenda vakeri e bare hačariba kaj akava Šerutnipe pana jekh than kaj šaj te roden reso problemesko ini te tromale mothavena plo gndipe.

Šerutnipe nane organi savo šaj te resel sa pučiba soske našti uzodavijutno te del apartmani, materijalno ažutipe, te prmini krisipasko reso, numa sa okova so o dizutne dena davija manglape te dikhljaripe, formirinipe, ini sar asavko, pedo mangipe te mothavipe Themutna parlamenteske thaj resorno čekature raštrake organenge thaj

avera trupenge. Atoska, kotar uzodavije e dizutnengo Šerutnipe šaj te del dumo te djevaptuno organi kerela pli buti, sar o kanuni hramineala, numa našti te lel nijekh anglorogativi kotar čekatunipe odova organi.

Atosko, angloakti nane ni našti te ovel avri institucionalni forma realizuibaski hakaja e dizunengi, soske mi adjajhar keriba sikavi numa majporsredno dikhibe komunikacijako dizutnengo, ani akaja situacija Themutna parlamenteski, ani relacija e bukja raštrake organenca.

Ačhimosko hako e dizutnengo te del angloaaktia thaj bahamia kaj manglape te dikhljaripe ano konteksti mothavibe drom pedo so kvalitenti buti raštrake organia anglo sa organia direktijake thaj čekatune krisia. Ano rami odolea, dikhljaripe ini semnibe Šerutnipasko, kaj ov e dizutnenge anglo sa ažutinel keriba, ano rami plo regioni, prekalo čekatune organia juridikana raštra.

III

Ano raportesko vakhti Šerutnipe dendja 49 angloaaktia thaj bahamia, savo o sektori ano šerutnipe kerdja olea, pedi verifikuimi procedura (procesiribe čekatune organia, čhivibe disave angloaaktia thaj bahamia at akti thaj mothavibe partienge kotar keribe ani relacija e olenge angloaktea) šaj te anelpe konstatacija kaj lelape sasutno ažurnost pedo dikhibe keribe e angloaktenca thaj bahamenca save dži akana dendjepe jase kola reslje ano Šerutnipe. Korespodentia ano Šerutnipe kerdje 120 bipsredne vakeribe e dizutnenca ano thana Themutna parlamenteske pedo pučiba save siton sine kotar problemia e dizutnengo savenca kerdjape vakeribe. Atoska, korespodentia ano Šerutnipe kerdje prekalo 400 telefonsko vakeriba e dizutnenca, ani relacija e pučiba save on dende Šerutnipaske.

Mothavdo numero angloaktengo, uzovakeribe thaj ano sasutnipe vakeribe e dizutnengo pedo nakhlo vakhti diso tano potikno, soj sito rezultati fakteske kaj amaro ačhimosko juridikako sistemi anavdo jekh niči e trupengo (Arakhibasko dženo e dizutnengo, Pačavibasko dženo vaš informacij kotar publikako semnibe thaj arakhibe gendia kotar persona ini dur) savenca dizutne šaj bipsredno te vakeren ani relacija olenge interesia thaj problemia.

Klasifikacija pedo regionja hramosaribaske jase e mujea angloaaktia, ano akava vakhti, majbut sine davije kotar buti juridikana organia (posigate krisipaske procesia bikeribe juridikane krisipaske pratsava, bičaljaribe e buća poulavde krisengo sar ini e buća e krisutne dženegro ano olende), ini te ovel lafi kotar keribe anglunonivelesko, dujtonenivelseko jase apelacione krisia.

Kotar umal buti organengo direkcijako, dizutne sinelen majbut davija pedi buti komunake organia, poulavdo inspekcijako servisi, a majbut siton rodindo ažutipe ani relacija e legalizacija ani rami e legalizacija bihakajesko vazdime objektia jase lačaribe pedo bešipaske apartmenca. Atoska, sine angloaktia pedi buti Republikana inspekcija, jase lačaribe stania. Atoska, sine angloaktia jase vazdipe apartmania. Atoska sine angloaktia pedi buti komunake organia, pedi buti inspekcisko Republikana inspekcija e bukjaki, sanitarno, marektinsško, komunalne, ekološko thaj lačaribaske Inspekca.

Ani relacija e angloaktenca dende kotar phure thaj rezernvo askeria, siton dikhime angloaktia save siton pedo problemia anglunipe rezernvo askeriake kolonelia, sar ini davie e dajegno sebepi tragikana mudaripa olengo čhavo – askeri.

E petijenca, siton dikhljimo potikno gendo, i ov tano pedo cidipe pazaria ani dizjaki komuna Zemun, sar ini pedo pučibe savo sito vaš reslibe problemia phiravne džučela ano urbane thana.

Ano umal realizuibe hakaja pedi penzia siton dikhljime davije pedo forme logaripe penzie, sari ini devibe ažutipe sebepi realizuibe hakaja pedi familijaki penzia.

Kana siton lafi kotar inicijative save o dizutne dendje, on siton tane pedi inicijativa vaš pheribe Kanuni kotar adikaribe stambene apartmania, inicijativa te iranenpe anava amalake ano Beogradi thaj Republika Srbia, pučibe restitucia ini odolea anavibe manginutno kanuni, sar ini vaš primibe kanuni savo kerela pučibe hakaja pedo biloveske akcie.

E stambena problematika, angloaktia siton tane sar pedo rodipe vaš primibe vakhti realizacia reso kotar paldipe, adjahar ini pedo rodipe vaš devibe ažutipe sebepi reslibe stambeno problemi.

Ko agori dikhiba ani buti Šerutnipe ano raportesko vakhti, manglape te mothavi, te uzi buti pedo angloaktia dende Šerutnipaske, prezidenteske Šerutnipaske, sar ini avera šerutnipske Themutna parlamenteske a save perena pedo akava Šerutnipe, kerdjape ini butu pedo angloaktia dende prezidenteske Themutna parlamenteske Republika Srbijake.

IV

Ano reso realizacija aktivnostia Šerutnipaske, jekheavazea oleske regionea, Šerutnipe e ulavde pačiva ka dikhljarel pedo institucionalizacija bipesredno kontakti e dizutnenca ani relacija sar popaše ka anelpe forma, than thaj vakhti bipesredno kontaktia dizutnengo e themutne senatorenca-dženenca Šerutnipaske.

Astoska Šerutnipe ka adikarel učo niveli maškaribasko, e čekatune ministriba Thagarutna Republika Srbia, čekatune juridikana organenca thaj davijutnipa.

Šerutnipe dela nota kaj sito manginutno te vazdelpe niveli maškaribasko e regulatorna trupenca (Arakhibasko dženoa, Dženo vaš informacije kotar publikako semnibe thaj arakhibe gendia kotar persone ini dur), sar ini faktorencan semne vaš suksesno realizuibe buti Šerutnipasko.

Šerutnipe dikhljarela kaj kotar ulavdo interesi sito anavibe relacije maškaribasko e bithagarutne sektorea. Akava kotar sebepi so bithagarutno sektori šaj te del semne gendia kotar problemia thaj interesia e dizutnengo, sar ini te del aver-aver modele aktivnostia save ka den šajipe mangipe Šerutnipasko te realizuini so bipesredno dikhibe ano problemi thaj interesia e dizutnengo ano reso arakhibe reso vaš olengo nakhibe, realizuibe.

Sa anglal mothavdo, pedo fundo, vaš reso isilje te del šajipe vaš bipesredno Šerutnipe, a ko agor ini Themutna parlamenteske e dizutnenca thaj olenge dživdipaske interesia thaj problemia.

PREZIDENTO ŠERUTNIPASKO

Saša Dujović

2.1.2.

Krainako niveli

Bukjarna pustika Parlamenti Autonomna Krainako Vojvodina (Ser. lji AP Vojvodinako”, numero 11/2010) sito dikhljimo formiribe Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia. Prekalo dženo 59 Bukjarna pustikako: “Šerutnipe vaš angloakti thaj bahamia dikhljarela angloaktia thaj bahamia save bičaljenape Parlamenteske thaj bahaminela čekatune organenaca napia thaj aktivnostia vaš reslibe pučiba ikalde ano olende thaj kotar odova informišini dženen save bičalde, dikhljarela raportia kotar buti komisijako vaš angloaktia thaj eroiba lokalna korkorodirekcijako ani Kraina thaj avera pučiba kotar umal angloaktia thaj bahamia semne vaš reslibe problemia dizutnengo ani Kraina. Kotar pere dikhljariba sebepi angloaktia thaj bahami Šerutnipasko informišini Parlamenti pedo olesko rodipe jase pedo korkorutni inicijativa.

Korkoro Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia AP Vojvodina konstituišimo 16.julea 2008. beršeste. Prekalo lafia Svetlana Popadićeski – Ležimirac, longoberšesko sekretari

Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia, akava šerutnipe funkcionišindja ini ano poangle. Kotar oesko formiribe, ano Parlamenti Vojvodina, sito pendžardi rola akale šerutnipaske, thaj sa bičalde ljila sa organenge (prezidenteske Parlamenteske) save siole karakteri angloakti, bičaljibe akale šerutnipaske pedo dikhljaribe.

Sar ov mothavi, Šerutnip vaš angloaktia thaj bahamia isile šukar maškaribe e sa relevantno organenca. E Krainake ombudsmanea, kotar olesko formiribe 2003. beršeste, isi prmibe informacije. Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia sikavi jekh ano niči parlamentesko šerutnipe savo dikhljarela raporti Krainako ombudsmani.

Ani panel diskusia savo sito ano rami akava projekti organizuimi ani Novi Sad 25.05.2010. beršeste ano Parlamenti AP Vojvodina, Milan Djukić, prezidento Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia, atoska sikavdja kaj isi but šukar maškaribe e Kancelarija Krainaka ombudsmanea. Sar misa maškaribasko mothavdja khupatni vizita phandipaski ani Vojvodina ano leibe 2010. berš.

...Milan Đukić mothavdja kaj džene Šerutnipaske anavdje kaj ano phandlipa thaj ano neuropsihijatrisko institucije ani Vojvodina isi problemi e phagipa manuškane hakaja phanlipaski thaj pacijentengo. Atoska, phandlipa ani Vojvodina siton” but pherde” a neuropsihijatrisko institucije arakhenape ano sasutno bilače thaj phure objektia. Mothavdja kaj but sigate musaj te rekonstruišinipe objekti neuropsihijatrisko institucija ani Kovin, soske ano forme ano akava momenti arakhenape, uzi bari buti butikerdutnengi, našti te astaripe šukar rezultati ano sasljaripe. Prekalo oleske lafia, pedo phandle džene but phagenape manuškane hakaja soske olenge na delape advokati pedi oficijalno servisi, ano situacije kana phagena phagipaski disciplina. „On na dobinena advokate, ini kaj vaš odola phagipa resena olenge zoralo doš”, phendja Djukić.

Ov dendja nota kaj Srbija sebepi savki praksa šaj te ovela problemi anglo Evropako krisi vaš manuškane hakaja...

Atoska, ano vakhti funkcionišibako Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia Themutna parlamenteske Republika Srbija, sine maškaribe krainako thaj republikano šerutnipe. Akava maškaribe sine činavdi vaš vakhti bifunkcionišibe akale šerutnipasko. Ano oktobri 2010. beršeste, sekretari Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia Themutna Parlamenteske Republika Srbijako, dr Novica Kulić, lela kotor ano bešipe krainaka šerutnipaske ano savo dikhljardjape thaj lelape raporti kotar buti vaš 2009. berš. Esavko akti sikavi mangipe kaj o maškaribe akala duj šerutnipa ka lundjaripe ini ano avutnipe.

Maškaribe e trupenca lokalna korkorodirekcijake ani teritorija Vojvodina save dikhljarena angloaktia thaj bahamia atoska isi, thaj oj dikhelape ano devibe beršesko raporti krainaka šerutnipaske. Beršeske raportia bičaljenape ano ljil savi kerdja direkcija

krainak šerutnipaske. Milan Djukić ani leopardi panel diskusia kritikuinda 14 komuna ani Vojvodina, save pana nanelen trupo vaš procesuibe pedo angloaktia thaj bahamia.

Pana informacije kotar buti Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahami AP Vojvodina arakhipe ano raporti savo lelape ano bešipe 28.oktobrea 2010. beršeste. Ruidjisara e Svetlana Popadić- Ležimirac pedi bičaljibe akava raporti.

Raporti kotar buti ano angloaktia thaj bahamia vaš 2009. berš

Ano raportesko vakhti vaš 2009.berš, sine khupatna ani buti anglo sektori Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia Parlamentesko AP Vojvodina, **30** angloaktia thaj bahamia, savenda **hramosarde 22 thaj bihramosarde 8 thaj 15 arhivirime angloaktia**. Gendo bipesredno vakeribasko sito pobaro, pedo dikhiba kaj dijekh hramosarena pobut drama e jekha- jekh jase aver-aver rodipa so na evidentirinipe sakova drom ano sektori.

Ano 2009. berš, Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia Parlamenteske AP Vojvodina, adikardja trin bešipa. Ano bešipa siton dikhljardime uzo ulavde angloaktia ini khupatne informacije e tikne mothaviba, leline napjenca thaj rezultatenca rodipa sa ano hramosarde forme, bičalde angloaktia thaj bahamia ano raportesko vakhti.

Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia ano novembri 2009. beršeste, uzo poanglo ćedimo mukljipe Ministribasko juridikako Republika Srbia, thaj direktoresko Direkcijako vaš realizacija došalipaske sankcije vizitindja duj regionalna phandlipa thaj došalipasko lačaripasko kher ani teritorija AP Vojvodina, Zrenjanin, Novi Sad thaj Sremska Mitrovica.

Sektori Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia Parlamenteske AP Vojvodina, kerela sa ekspertikana thaj administrativna bukja ani buti ano angloaktia thaj bahamia vaš Šerutnipe. Uzo dikhljaribe hramosarde angloaktia, ano sektori sakovadive avena ini manuša save vakerena pere problemia, rodona arakhibe ani realizacija pere hakaja.

Kotar tabelarno raporti (**tabela II**) ikljola kaj majbaro geno angloaktia save pedi materia našti te čhivenpe ni ani jekh grupa, telo anav **AVER 9** angloaktia savenda reslimo 5, a bireslime 4 thaj okola save perena pedo **MANGINESKO-JURIDIKAKE RELACIJE, DIREKCIJA THAJ JURIDIKA 9** angloaktia savenda bireslime 6, a reslime 3.

Avutno umal pedo gengo bičalde angloaktia sito umal **APARTMANESKE-KOMUNALNE BUKJA e 5** angloaktia thaj bahamia, savenda 2 pedi lačaribaski licenca, thaj e jekhe angloaktea vaš devibe apartmani, apartmansko procesi thaj avera komunalije, gendo bireslime sito 4, a gendo reslime sito 1 angloakti.

Avutno umal sito **PENZISKO-INVALIDSKO SIGURIPETHAJ SOCIJALNO ARAKHIBE e 4** angloaktia thaj bahamia, savenda 3 siton vaš socijalno ažutipe thaj avera

forme socijalna arakhibaske thaj 1 pedo sasljaribe thaj avera hakaja kotar sasljaribasko siguripe, sa siton reslime.

Kotar umal **UMAL THAJ BUKJAKE RELACIJE** sine **3** angloaktia thaj bahamia savenda po jekh perena pedo khuvibe pi buti, hakaj kotar bukjarne relacije thaj relacije ani firma, gendo reslime sito 2, a bireslime 1 angloakti.

Gendia kotar **tabela III** mothavena kaj majbaro gendo rodipasko e dizutnengo save kotar niči ačhile bipendžarde **10** (reslime 6, bireslime), kotar penzioneria **7** (bireslime 4 reslime 3), **6** kolektivna angloaktia (3 reslime 3 bireslime), pedo **2** angloaktia kotar bukjarne ani agroekonomia (2 bireslime) thaj ano avriekonomikani buti (1 reslimo 1 bireslimo), thaj po **1** kotar bukjarne ani direkcia thaj juridika (1 reslimo) ano sasljaribe thaj socijalno ažutipe (1 reslimo) thaj anonimno angloakti (1bireslimo)

Dikhlaribe gendo angloaktia ani relacija pedo organia pedo save siton (**tabela IV**), majbaro gendo sito avera organia **14** (9 reslime 5 bireslime), angloaktia vaš buti e krisengo fundome **3** (3 bireslime), pouče 3 (3 bireslime), Učo kascioni 1 (1 bireslimo), pedi buti raštrake organia komunake **2** (1 reslimo 1 bireslimo), krainako 1 (1 reslimo), republikano 1 (1 reslimo), ano bukja kotar fondia thaj Centria vaš socijalno buti **3** (3) reslime), thaj pedo **1** angloakti vaš buti e policijaki (1 bireslimo) thaj buti e firmaki (1 bireslimo).

Ani teritoria Vojvodina ano parlamentia komunake formiridjepe Komisije vaš angloaktia thaj eroibe, save procesuirinena angloaktia dende kotar dizutne.

Ano 25 komun dizutne o dizutne na vakerdje:Alibunar, Bač, Bela Crkva, Bečej, Vršac, Vrbas, Žabalj, Žitište, Indija, Irig, Kikinda, Kovačica, Kovin, Kula, Mali Idoš, Nova Crnja, Novi Bečej, Novi Kneževac, Sremski Karlovci, Opovo, Plandište, Sečanj, Srbobran, Temerin thaj Titel.

Raproti pedi buti ano angloaktia thaj bahamia vaš 2009. berš, na bičaldje akala komunke: Odžaci, Senta, Sremska Mitrovica, Subotica thaj Titel.

Kotar raprotia komunake Komisijake ikljola, kaj bičalsdo **132 hramosarde** angloaktia, savenda **109 reslime thaj 23 bireslime** agnloaktia.

Pedo gendo vakeribasko dizutne komunake Komisije, majbuti isi kotar apratmanesko-komunalne bukja **56**, avera **36** , penzisko-invalidsko siguripe thaj socijalno ažutipe **29**, pedi buti thaj bitipaske relacije **10**, thaj pedo mangineske-juridikake relacije, direkcia thaj juridika regalipe **1** angloakti.

Majbaro gendo save dendje angloakti sitoni kotar avera thaj bipendžarde **66**, kotar firme thaj avera organizacije thaj khupatni **17**, khupatna **16**, kotar penzioneria **14**, 4 angloaktia kotar butikerdutne ano ekonomikane bukja, ano avera avriekonomikane bukja thaj anonimna, po **2** angloaktia kotar butikerdutne ani direkcia thaj juridika

thaj agroekonomia ano sektori privatno mangin thaj po **1** angloakti kotar vastalutne butikerdutne ani ekonomia, butikerdutne thaj socialno ažutipe thaj ano edukuibe thaj kultura.

Prekalo organia, majbaro gendo angloaktia perena pedi buti raštrake organia **111** (komunake 107, krainake 2 thaj republikana 2), pedi buti firmaki **11**, avera raštrake thaj amalipaske organia **7** (davijutne 1, policija 2 thaj avera) pedi buti e firmaki **11**, avera raštrake thaj amalipaske organia **7** (davijutne 1, policia 2 thaj avera 4), avera **2** angloaktia thaj **1** angloakti pedo fondia thaj Centri vaš socijlano buti.

Sektori Šerutnipasko vaš angloaktia thaj bahamia Parlamenteske AP Vojvodina, realizuini maškaribe e Krainake ombudsmanea thaj komunake Komisija thaj dela ažutipe kase manginutno ano procesi pučaribasko phare angloaktia thaj bahamia. Ano procesi pučljaribasko mothavibasko kotar angloaktia thaj bahami, sito manginutno kaj uzo maškaribe e komunake Komisija, ini aktivno maškaribe e avera organenca thaj organizacija, ini odova e: e krisenca, organenca direktijake (dizjake thaj krainake) thaj Fondia nakhela rndono thaj bizo problemi.

Sektori Šerutnipasko isila maškaribe ini e djevaptune Sektorea, Šerutnipa pedo niveli Republika Serbia, prmiba materijala, deviba djevaptune angloaktia thaj bahamia thaj pučljariba angloaktia.

Informišibe publikana ikljistiba kerelape akhariba dženengo okolengo ano bešipe Šerutnipasko thaj devibe materijala e bešipasta ano dikhibe.

NOVI SAD, OKTOBRI 2010. BERŠESTE

PARLAMENTI AP VOJVODINAKO
 ŠERUTNIPE VAŠ ANGLOAKTIA THAJ BAHAMIA
 2009. BERŠESTE

TABELA I

Dikhljaribe dikhljime angloaktia thaj bahamia prekalo organia savenge bičalde

nič.num.	ANAV ORGANESKO	HRAMOSARDE	VAKERDE	KHUPATNA
1.	Themunto Parlamenti R. Serbia	1		1
2.	Parlamenti AP Vojvodine	20	8	28
3.	Thagarutni AP Vojvodine	1		1
4.	Parlamenti komunako			
	KHUPATNA kotar 1. dži 4.	22	8	30
5.	Gendo reslime angloaktia	12	3	15
6.	Gendo bireslime angloaktia	10	5	15

TABELA II

Dikhljaribe dikhime angloaktia thaj bahamia prekalo materija

I	MANGESKO JURIDIKANE RELACIJE, DIREKCIJA THAJ JURIDIKA	KHUPATNA: 9
1.	Kooperacija	
2.	Komasacija, arondacija	
3.	Eksproprijacija	
4.	Nacionalizacija, iranibe agroekonomikani phuv	
5.	Dini, takse thaj korkorodevibe	
6.	Uzurpacija phuvjaki	1
7.	Raštrako ljil	1
8.	Pasošia	
9.	Dizjako krisipe	4
10.	Krisipe	3
11.	Prmibe doš thaj formalno mukhljipe	
12.	Mukljipe	
13.	Carine thaj carinsko phagipe	
14.	Phagipa	
	Gendo reslime angloaktia	3
	Gendo bireslime angloaktia	6

II	PENZISKO-INVALIDSKO SIGURIPĒ THAJ SOCIJALNO ARAKHIBE	KHUPATNA: 4
21.	Personalna thaj familijaki penzia	
22.	Marebaski thaj baripaski penzia	
23.	Invalidsko penzija, avera hakaja kotar invalidsko penzia	
24.	Sasljribe thaj avera hakaja kotar sasljaribasko siguripe	1
25.	Marebaski thaj tehnipaski askeriaki invalidipe	
26.	Socijalno ažiutipe thaj avera forme socijalna	3
27.	Čhavrikano leibe	
28.	Ulavdo staži e mardutnengo NOR	
29.	Penzijsko staži	
	Gendo reslime angloaktia	4
	Gendo bireslime angloaktia	
III	APARTMANESKE-KOMUNALNE BUKJA	KHUPATNA: 5
41.	Devibe apartmani	1
42.	Apartmanesko krisipe	1
43.	Bililesko lačaribe	
44.	Lačaribasko lžil thaj lokacija	2
45.	Avera komunalije	1
	Gendo reslime angloaktia	1
	Gendo bireslime angloaktia	4
IV	BUTI THAJ BUKJARNE RELACIJE	KHUPATNA: 3
61.	Khuvibe pi buti	1
62.	Hakaja kotar bukjarne relacije	1
63.	Bukjarno procesi	
64.	Relacije ani firma	1
65.	Školuibe	
	Gendo reslime angloaktia	2
	Gendo bireslime angloaktia	1
V	AVERA	KHUPATNA: 9
91.	Mangipe vaš khuvibe	
92.	Angloaktiaamalipaske amalipasko ekonomika karakteri.j	
93.	Angloaktia politikana korklPredstavke političkog karaktera	
99.	Aver	9
	Mangipe vaš khuvibe	5
	Angloaktiaamalipaske ekonomika karakteri.j	4
	KHUPATNA kotar I dži V	30

TABELA III

Dikhlaribe socijalni struktura džene save bičalde angloaktia thaj bahamia

1.	Butikerdutno ano ekonomikane bukja (VKV, KV, PKV, NKV)	2
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	2
2.	Vastalutno butikerdutno ani ekonomia	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
3.	Butikerdutno ani direkcija thaj juridika	1
	Gendo reslime angloaktia	1
	Gendo bireslime angloaktia	
4.	Butikerdutno ano sasjaribasko thaj socijalno	1
	Gendo reslime angloaktia	1
	Gendo bireslime angloaktia	
5.	Butikerdutno ani edukacia thaj kultura	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
6.	Butikerdutno ani aver avriekonomikani buti	2
	Gendo reslime angloaktia	1
	Gendo bireslime angloaktia	1
7.	Esnafi ano sektori privatna manginaske	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
8.	Agroekonomikano dženo ano sektori privatna manginaske	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
9.	Penzioneria	7
	Gendo reslime angloaktia	3
	Gendo bireslime angloaktia	4
10.	Romnja bibučako	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
11.	Aver thaj bipendžardo	10
	Gendo reslime angloaktia	6
	Gendo bireslime angloaktia	4
12.	Anonimne angloaktia	1
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	1
13.	Kolektivne angloaktia	6
	Gendo reslime angloaktia	3
	Gendo bireslime angloaktia	3
14.	Angloaktia firmake thaj avera organizacijenge thaj khupatnake	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
	KHUPATNA kotar 1. dži 14.	30

TABELA IV

Dikhljaribe procesuime angloaktia thaj bahamia prekalo organia pedo siton tane

I	RAŠTRAKE ORGANIA:	KHUPATNA: 4
1.	Komunake	2
	Gendo reslime angloaktia	1
	Gendo bireslime angloaktia	1
2.	Krainako	1
	Gendo reslime angloaktia	1
	Gendo bireslime angloaktia	
3	Republikana	1
	Gendo reslime angloaktia	1
	Gendo bireslime angloaktia	
II	FONDIA THAJ CENTRIA VAŠ SOCIJALNO AŽUTYPE	KHUPATNA: 3
	Gendo reslime angloaktia	3
	Gendo bireslime angloaktia	
III	FIRME	KHUPATNA: 1
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	1
IV	KRISIA:	KHUPATNA: 7
1.	Fundono krisi	3
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	3
2.	Učo krisi	3
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	3
3.	Apelaciono krisi	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
4.	Učo kasaciono krisi	1
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	1
5.	Ekonomikano krisi	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
6.	Direkciako krisi	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	

V	AVERA RAŠRAKE THAJ AMALIPASKE ORGANIA	KHUPATNA: 1
1.	Davijutnipe	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
2.	Policija	1
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	1
3.	Avera	
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
VI	BAHAMIA	KHUPATNA:
	Gendo reslime angloaktia	
	Gendo bireslime angloaktia	
VII	AVERA	KHUPATNA: 14
	Gendo reslime angloaktia	9
	Gendo bireslime angloaktia	5
	KHUPATNA kotar I. dži VII	30

PARLAMENTI KOMUNAKO ANI TERITORIA VOJVODINA
KOMISIJA VAŠ ANGLOAKTIA THAJ EROIBA
2009. BERSĀ

TABELA I

Dikhljaribe procesuime angloaktthaj eroiba prekalo organia savende biĉalde

niĉ. num.	ANAV ORGANESKO	HRAMOSARDE	VAKERDE	KHUPATNA
1.	Themunto Parlamenti R. Serbia	2		
2.	Parlamenti AP Vojvodine	1		
3.	Thagarutni AP Vojvodine	4		
4.	Parlamenti komunako	124		
	KHUPATNA kotar 1. dži 4.	131		
5.	Gendo reslime angloaktia	109		
6.	Gendo bireslime angloaktia	22		

TABELA II
Dikhljaribe procesurime angloaktia thaj eroibe prekali materia

I	MANGESKO JURIDIKANE RELACIJE, DIREKCIJA THAJ JURIDIKA	KHUPATNA: 1
1.	Kooperacija	
2.	Komasacija, arondacija	
3.	Eksproprijacija	
4.	Nacionalizacija, iranibe agroekonomikani phuv	
5.	Dini, takse thaj korkorodevibe	1
6.	Uzurpacija phuvjaki	
7.	Raštrako ljil	
8.	Pasošia	
9.	Dizjako krisipe	
10.	Krisipe	
11.	Prmibe doš thaj formalno mukhljipe	
12.	Mukljipe	
13.	Carine thaj carinsko phagipe	
14.	Phagipa	
II	GENDO RESLIME ANGLOAKTIA	KHUPATNA: 29
21.	Gendo bireslime angloaktia	
22.	PENZISKO-INVALIDSKO SIGURIBE THAJ SOCIJALNO ARAKHIBE	
23.	Personalna thaj familijaki penzia	
24.	Marebaski thaj baripaski penzia	2
25.	Invalidsko penzija, avera hakaja kotar invalidsko penzia	
26.	Sasljiribe thaj avera hakaja kotar saslaribasko siguripe	21
27.	Marebaski thaj tehnipaski askeriaki invalidipe	6
28.	Socijalno ažutipe thaj avera forme socijalna	
29.	Čhavrikano leibe	
III	ULAVDO STAŽI E MARDUTNENGO NOR	KHUPATNA: 56
41.	Penzijsko staži	4
42.	Gendo reslime angloaktia	2
43.	Gendo bireslime angloaktia	5
44.	APARTMANESKE-KOMUNALNE BUKJA	5
45.	Devibe apartmani	40

IV	APARTMANESKO KRISIPE	KHUPATNA: 10
61.	Bililesko lačaribe	7
62.	Lačaribasko ljil thaj lokacija	3
63.	Avera komunalije	
64.	Gendo reslime angloaktia	
65.	Gendo bireslime angloaktia	
V	BUTI THAJ BUKJARNE RELACIJE	KHUPATNA: 35
91.	Khuvibe pi buti	10
92.	Hakaja kotar bukjarne relacije	14
93.	Bukjarno procesi	4
99.	Relacije ani firma	7
	KHUPATNA kotar I dži V	131

TABELA III

Dikhlaribe socijalno struktura dženo savo bičaldja angloaktia thaj eroiba

1.	Butikerdutno ano ekonomikane bukja (VKV, KV, PKV, NKV)	4
2.	Gendo reslime angloaktia	1
3.	Gendo bireslime angloaktia	2
4.	Vastalutno butikerdutno ani ekonomia	1
5.	Gendo reslime angloaktia	1
6.	Gendo bireslime angloaktia	4
7.	Radnik u upravi i pravosuđu	
8.	Broj rešenih predstavki	2
9.	Broj nerešenih predstavki	14
10.	Butikerdutno ano sasjaribasko thaj socijalno	
11.	Gendo reslime angloaktia	65
12.	Gendo bireslime angloaktia	4
13.	Butikerdutno ani edukacia thaj kultura	16
14.	Gendo reslime angloaktia	17
	KHUPATNA kotar 1. dži 14.	131

TABELA IV

Dikhljaribe procesuime angloaktia thaj eroiba prekalo organia pedo save siton

I	RAŠTRAKE ORGANIA:	KHUPATNA: 110
1.	Komunake	106
2.	Krainake	2
3.	Republikane	2
II	FONDIA THAJ CENTRIA VAŠ SOCIJALNO BUTI	KHUPATNA: 1
III	FIRME	KHUPATNA: 11
IV	KRISIAI:	KHUPATNA:
1.	Fundono krisi	
2.	Učo krisi	
3.	Apelaciono krisi	
4.	Učo kasaciono krisi	
5.	Ekonomikano krisi	
6.	Direkcijako krisi	
V	AVERA RAŠTRAKE THAJ AMALIPASKE ORGANIA	KHUPATNA: 7
1.	Davijutnipe	1
2.	Policija	2
3.	Avera	4
VI	BAHAMIA	KHUPATNA:
VII	AVERA	KHUPATNA: 2
	KHUPATNA kotar I dži VII	131

2.1.3. Lokalno niveli

Ani panel diskusija ano maji thaj juni 2010. beršeste, alope dži ki konkluzia kaj nane gndipe e dizutnengo (ano rami ini butipa reprezentatoren thagaripaske save siton arakhibaske džene e dizutnenge ano disave dizija) kotar formiribe trupo ano thana lokalna korkorodirekcijake save siton počekat vaš dikhljaribe bahamija thaj peticije.

Odova fakti sine sebepi te, ano rami projektesko, ano septembri 2010. beršeste legardjape **rodipe kotar šajipa influenza dizutnengi pedo lokalne publikake politike ani Srbija.**

Akale rodipa mangljape te dikhljaripe 1. egzistiribe institucionalno rami ano lokalne korkorodirekcije vaš procesuibe pedo peticije thaj bahamija, 2. transparentnost bukjako organengo savo mi, pedo piro počekat, manglape te ovel iramo e dizutnenge, sar ini 2. interesuibe dizutnengo te oven olen influenza pedi publikaki politika.

Akhariba pedo Kanuni kotar tromalo leibe informacije kotar publikako semnibe, 15. septembri 2010. beršeste, sito bičaldo **152 ljila** ano aver-aver adrese ani bufljardi Srbija. 79 ljila bičaldja YUCOM sar juridikako dženo, ini bithagarutni organizacija dži kaj 73 ljila bičaldja fizičko dženo kotar Beogradi ano piro anv. Asavko vakeriba manglape pana te dikhljarelpe relacije lokalna korkorodirekcijako prekalo mangipa e dizutnengo sar fizičko dženo, kotar jekh rig, thaj prekalo rodipa bithagarutne organizacijengo, kotar dujto rig.

Rodipe sine identikano ano solduj bičaljiba. Rodindjepe duj informacije:

☞ jekh sine vaš organizaciona struktura ano rami lokalna korkorodirekcija savi mi manglape te del šajipe vaš khuvibe e dizutnengo ano kreiribe publikaki politika

*... „Jase mi ani tumari komuna isi ulavdo trupo savo dikhljarela angloaktia, peticije thaj bahamia e dizutnengo (ano misal Šerutnipe vaš peticije thaj bahamia, Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia, Komisija vaš angloaktia thaj bahamia)? Te isi ulavdo trupo ani tumari komuna savi kerela buti dikhljaribe angloaktia, peticije thaj bahamia e dizutnengi, mothaven **anav organesko thaj organi lokalna korkorodirekcijako ano rami savo kerela.**“...*

☞ dujto sine pedi buti korkorutne trupengo sar ini transparentnibe olenge bukengo.

*... „Te isi ulavdo trupo ano tumari komuna savi kerela buti dikhljaribe angloaktia, peticije thaj bahamija dizutnengi, mothaven **jasemi ikana mothavdo trupo ikaldja raporti kotar pli buti.**“...*

Ini YUCOM thaj fizičko dženo rodindje te o djevapi bičalipe elektronikana posta. Djevaipi manglape te ovel ani forma kopia dokumentengi savi isila rodindi informacija.

Adresa:
Svetogorska 17
11103 Beograd – Stari
grad, PAK 106402

Telefon:
+381-11-3344425
Faks:
+381-11-3344235

e-mail:
yucomoffice@gmail.com

web:
www.yucom.org.rs

**Komitet pravnika
za
ljudska prava**

YUCOM

Градска општина Вождовац
Устаничка 53, 11000 Београд

ЗАХТЕВ
за приступ информацији од јавног значаја

На основу члана 15. ст. 1. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10), од горе наведеног органа захтевам:*

обавештење да ли поседује тражену информацију;
 увид у документ који садржи тражену информацију;
 копију документа који садржи тражену информацију;
 достављање копије документа који садржи тражену информацију:

поштом
 електронском поштом
 факсом
 на други начин:***

Овај захтев се односи на следеће информације:

1. Да ли у вашој општини постоји посебно тело које се бави разматрањем представки, петиција и предлога грађана (нпр. Одбор за петиције и предлоге, Одбор за представке и предлоге, Комисија за представке и предлоге)? Ако постоји посебно тело у вашој општини које се бави разматрањем представки, петиција и предлога грађана, наведите **назив органа и орган јединице локалне самоуправе у оквиру кога делује**.
2. Уколико постоји посебно тело у вашој општини које се бави разматрањем представки, петиција и предлога грађана, наведите **да ли је и када наведено тело објавило извештај о свом раду**.

Катарина Јозић

У Београду, дана 15.09.2010. године

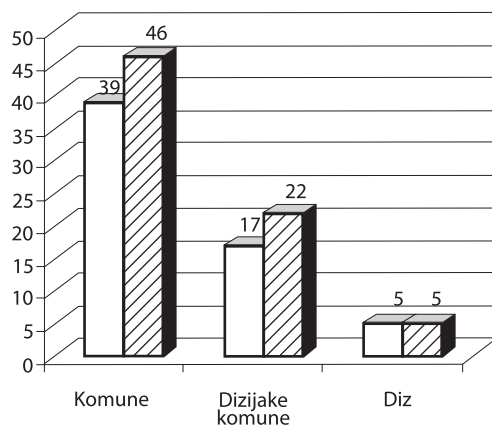
Светогорска 17,
11 000 Београд
Е-маил:
yucomoffice@gmail.com

 YUCOM

Komitet pravnika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
Svetogorska 17, Beograd, Srbija / 17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia
Tel/Fax: +38111 3344235, +38111 3344425
e-mail: yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.rs

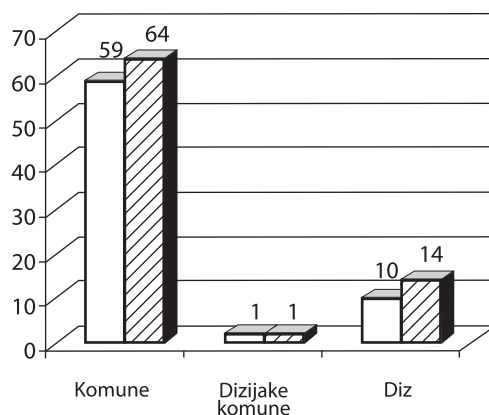
Palo nakhibe kanunesko roki kotar 15 dive vaš devibe djevapi, amenge ko vakhti reslja 122 kotar 152 bičalde rodipa vaš tromalo leibe informacije.

□ Djevapia fizičko dženose
 ▨ Rodipa fizičko dženostar

FIZIČKO DŽENO	Komune	Dizijake komune	Diz	Khupatna
Rodipa	46	22	5	73
Djevapiba	39	17	5	61
Procenti resljime djevapia	84,8 %	77,27%	100%	83,56%

YUCOM	Komune	Dizjake komune	Diz	Khupatna
Rodipa	64	1	14	79
Djevapiba	50	1	10	61
Procenti resljime djevapia	76,56 %	100%	71,43%	75,95%

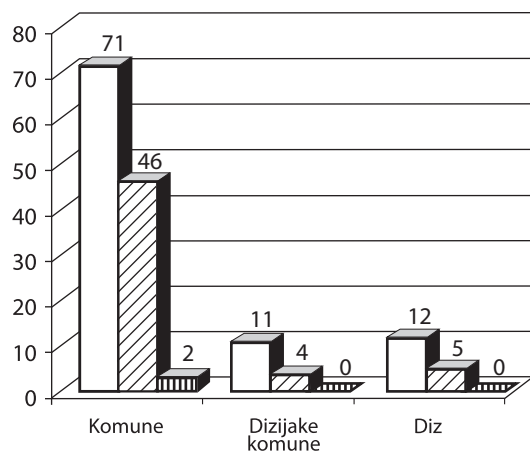

□ Djevapib a YUCOM-eske
 ▨ Rodipa YUCOM-eske

Kotar 122 reslime djevapia, numa 25 lokalne korkorodirekcije mothavdje kaj ani olengki komuna, dizjaki komuna jase diz nane ulavdo trupo. Disave olendar mothavdje kaj funkcija komunikacija e dizutnenca kerela aver trupo. Adjahar, sar phenelape, ini kaj nane ulavdo trupo ano komune vaš dikljaribe peticije thaj bahamia čekatune siton kotar komuna dži kokuma: *Parlamenti Komunako thaj sekretari Komunako...Komunako šerutnipe...Themutni kancelarija prezidentoski e Komunako...Prezidento komunako...Čekatuno komunaka direktijake thaj sekretari parlamenteske komunako...Komunaki direktija...bukjarna trupia Parlamenteski komunaki kotar ple čekatuniba...šerutnipe dizjaka komunake jase komisija savi sito anavdi.*

Interesantno si kaj kerdutne disave komunake akhardje e dženo ko bičaldja ljil sar mi pučena sebepi soske e savko diso pučelape e komuna. Okova so ano vakeribe e kerdutnenca kotar dizjake komune šaj te dikhljarelpe kaj asavke trupia nane manginutne e dizutnenge thaj olengo egzistiribe sikavi relikti komunaka vakhteske.

Asavko gndipe, anglo sa, šaj te cidelpe ano odova kaj anava ulavde trupengo na prminenape beršenca, ini adjahar nane ano rami e dženo 56 Ačimos Republika Srbiaki. Ini kaj adjahar rodindjape informacia kotar egzisteribe trupo savo kerela buti dikhljaribe angloaktia, peticije thaj bahamia diztunengi, e pozitivno djevapiba kotar egzistiriba lejlam ini majlepardo anav odole trupesko – Komisija vaš angloaktia thaj eroiba (ano 40 ljila).

- Isi ulavdo trupo
- ▨ Nane ulavdo trupo
- ▩ Na dendjape djevapi

	Komune	Dizijake komune	Diz	Khupatna
Isi ulavdo trupo	71	11	13	95
Nane ulavdo trupo	16	7	2	25
Na dendjape djevapi	2	0	0	2
Procenti resljime pozitivne djevapiba	79,78%	61,11%	81,25%	76%

ULAVDE TRUPIA ANO RAMI KOMUNAKE ĆEKATUNE VAŠ
 DIKHLJARIBE ANGLOAKTIA, PETICIJE THAJ BAHAMIA E
 DIZUTNENGI

Komuna	Kontakti	Isi li ulavdo trupo	Anav e trupesko
Aleksandrovac	Trg oslobođenja 7, 37230 Aleksandrovac, aleksandrovac@ptt.rs	Va	Komisija vaš angloaktia thaj davie
Aleksinac	Knjaza Miloša 169, 18220 Aleksinac	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Alibunar	Trg slobode 4, 26310 Alibunar	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Apatin	Srpskih vladara 29, 25260 Apatin	Va	Komisija vaš angloaktia thaj eroiba

Komuna	Kontakti	Isi li ulavdo trupno	Anav e trupesko
Arandelovac	Venac Slobode (Gagićev venac) br.10, 34300 Arandelovac	Va	Komisija vaš angloaktia
Arilje	Svetog Ahilija 53, 31230 Arilje, arilje@arilje.org.rs	Va	Komisija vaš angloaktia
Babušnica	Ratka Pavlovića 1, 18330 Babušnica	Va	Komisija vaš angloaktia bahamia thaj eroiba
Bajina Bašta	Dušana Višića 28, 31250 Bajina Bašta, sobb@nadlanu.com	Va	Šerutnipe vaš rodipa thaj eroiba
Batočina	Kralja Petra I br.37, 34227 Batočina, opstinabatocina@gmail.com	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Bela Crkva	Miletićeva 2, 26340 Bela Crkva, opstinabc@neobee.net	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Bela Palanka	Karadorđeva 28, Bela Palanka, sobelapalanka@belapalanka.org.rs	x	x
Beočin	Svetosavska 25, 21300 Beočin	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Blace	Kralja Petra Prvog 4, 18420 Blace, blace@blace.org.rs	Na	x
Boljevac	Dragiše Petrovića 12, 19370 Boljevac	Na	x
Bor	Moše Pijade 3, 19210 Bor, sobor@opstinabor.rs	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Bosilegrad	SO Bosilegrad, 17500 Bosilegrad, sobosilegrad@ptt.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Brus	Kralja Petra I 120, 37220 Brus	Va	Komisija vaš angloaktia thaj davie
Bujanovac	K. Petrovića 115, 17520 Bujanovac	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Čajetina	Zlatiborska 28, 31300 Čajetina	Na	x
Ćićevac	Karadorđeva 106	Va	Konsili vaš barjaripe thaj arakhibe lokalni korkrorodirekcija, angloaktia thaj davije
Crna trava	16215 Crna Trava	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Ćuprija	13. oktobra 7, 35230 Ćuprija, info@cuprija.rs	Na	Komunako Šerutnipe
Despotovac		Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Dimitrovgrad	Balkanska 2, 18320 Dimitrovgrad	Na	X
Doljevac	18410 Doljevac	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba

Komuna	Kontakti	Isi li ulavdo trupo	Anav e trupesko
Gadžin Han	Miloša Obilića bb 18240 Gadžin Han	Na	X
Gornji Milanovac	Takovska 2, 32300 G.Milanovac, office@gornjimilanovac.rs	Va	Komisija vaš angloaktia
Indija	Cara Dušana 1, 23320 Indija, aleksandar.banic@indija.net	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Irig	Vojvode Putnika 1, 22406 Irig, soirig@neobee.net	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Ivanjica	Venijamina Marinkovića 1, 32350 Ivanjica	Va	Konsili vaš anngloaktia thaj eroiba
Ivanjica	Venijamina Marinkovića 1, 32350 Ivanjica	Va	Konsili vaš anngloaktia thaj eroiba
Kanjiza	Trg Edvarda Kardelja 1, 24420 Kanjiza, office@kanjiza.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Kikinda	Trg srpskih dobrovoljaca 12, 23300 Kikinda, info@kikinda.org.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Knić	Opština Knić, 34240 Knić, opstina@knjic.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Velika Plana	Miloša Velikog 30 11320 Velika Plana	Va	X
Vladimirci	Svetog Save 17, 15223 Vladimirci	Va	Komisija angloaktia thaj davije
Vlasotince	Trg oslobođenja 12, 16210 Vlasotince, opsta.uprava@vlasotince.org.rs	Na	X
Vrnjačka Banja	Kruševačka 17, 36210 Vrnjačka Banja	Na	X
Vršac	Trg pobeđe 1, 26300 Vršac, info-sov@vrsac.org.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Prijepolje	Trg bratstva i jedinstva 1, 31300 Prijepolje, oprijep@gmail.com	Na	X
Kladovo	Kralja Aleksandra br.35, 19320 Kladovo, zivanicd@kladovonet.com	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Knjaževac	Miloša Obilića 1, 19350 Knjaževac, soknjazevac@ptt.rs	Va	Komisija vaš normativno buti, anngloaktia thaj eroiba
Kosjerić	Olge Grbić 10, 31260 Kosjerić, info@kosjeric.rs	Va	Komisija za dikhlaribe angnoaktia thaj davije
Kovačica	Maršala Tita 50, 26210 Kovačica, opstina@kovacica.org	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Lapovo	Njegoševa 18, 34220 Lapovo, office@lapovo.org	Na	

Komuna	Kontakti	Isi li ulavdo trupno	Anav e trupesko
Ljubovija	Vojvode Mišića 48, 15320 Ljubovija, opsljubovija@ptt.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj davije
Lučani	Jugoslovenske Armije 5, 32240 Lučani, solucani@eunet.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Majdanpek	Trg oslobođenja bb, 19250 Majdanpek, majdanpekso@ptt.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Mali Zvornik	Kralja Petra I 38, 15318 Mali Zvornik, jurosevic.miladin@gmail.com	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj davije
Medveđa	Jablanička 48, 16240 Medveđa, medvedja@medvedja.org.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia, bahami thaj eroiba
Merošina	Cara Lazara 12, 18252 Merošina	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Mionica	Vojvode Mišića 30, 14242 Mionica, somionica@ptt.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Negotin	19300 Negotin, Trg Stevana Mokranjca 1, informatikang@yahoo.com	Va	Komisija vaš statusna, normativan pučiba, angloaktia thaj eroiba
Nova Varoš	4. decembar bb, 31320 Nova Varoš, ounvaros@gmail.com	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj davije
Novi Bečej	Žarka Zrenjanina 8, 23272 Novi Bečej, sonovibecej@novibecej.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Odžaci	Knez Mihajlova 24, 25270 Odžaci, protokol@odzaci.info	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Paraćin	Tome Živanovića 10, 35250 Paraćin, info@opstinaparcin.info	Na	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Pećinci	Slobodana Bajića 5, 22410 Pećinci, opstina@pecinci.org	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Petrovac na Mlavi	Srpskih Vladara 165, 12300 Petrovac, info@petrovacnamlavi.rs	Na	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Pirot	Srpskih vladara 82, 18300 Pirot, kabinet@pirot.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Plandište	Srpskih vladara 82, 18300 Pirot, kodeks@lamanet.biz	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Preševo	M. Tita 36, 17523 Preševo, muhamedi-ab@hotmail.com	Va	Komisija vaš peticije thaj bhamia
Priboj	12. januara 108, 31330 Priboj, opstinapb@ptt.rs	Va	Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia
Rača	Karadorđeva 44, 34210 Rača, predsednik.opštine@raca.rs	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Ražanj	SO Ražanj, 37215 Ražanj, predsednik@razanj.rs	Va	Komisija vaš administrativna pučiba, angloaktia thaj eroiba

Komuna	Kontakti	Isi li ulavdo trupo	Anav e trupesko
Ruma	Glavna 255, 22400 Ruma, privorgruma@neobee.net	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Senta	Glavni Trg 1, 24400 Senta, info@zenta-senta.co.rs	Va	Šerutnipe vaš angloaktia thaj eroibie
Šid	Karadordeva 2, 22240 Šid, kabinet@nadlanu.com	Va	Šerutnipe vaš angloaktia thaj eroibie
Sokobanja	Svetog Save br.23, 18230 Sokobanja info@opstinasokobanja.com	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj davije
Srbobran	Trg Slobode 2, 21480 Srbobran, info@srbobran.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Surdulica	Kralja Petra I br.1, 17530 Surdulica, office@surdulica.org.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Svrljig	Radetova 31, 18360 Svrljig, predsednik@svrljig.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Temerin	Novosadska 326, 21235 Temerin, opst.tem-sekretar@parabolanet.com	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Topola	Bulevar Kralja Aleksandra I, broj 9, 34310 Topola, predsednik@topola.com	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Trstenik	Kneginje Milice bb, 37240 Trstenik, kabinet.ts@sbb.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Tutin	Husein-bega Gradašćevića 7, 36320 Tutin, opstinatutin@nadlanu.com	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Žitište	Cara Dušana 15, 23210 Žitište, opstina. zitiste@gmail.com	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Lajkovac	Omladinski trg 1, 14224 Lajkovac	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Žabari	Kneza Miloša 103, 12374 Žabari	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Sečanj	Vožda Karadorđa 57, 23240 Sečanj	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Ub	ul. 3. oktobra br.4, 14210 Ub	Na	X
Prokuplje	Nikodija Stojanovića Tatka br. 2, 18400 Prokuplje	Na	X
Žabalj	Nikole Tesle 45, Žabalj	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj davije

Komuna	Kontakti	Isi li ulavdo trupo	Anav e trupesko
Svilajnac	Ulica Svetog Save 102, 35210 Svilajnac	Na	X
Krupanj	Maršala Tita 2, 15314 Krupanj	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj davije
Kuršumlija	Proleterskih brigada bb	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Koceljeva	Nemanjina 74, 15220 Koceljeva	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Žagubica	Trg oslobođenja 1, 12320 Žagubica	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Titel	Glavna 1, 21240 Titel	Na	X

ULAVDE TRUPIA ANO RAMI KOMUNAKE ČEKATUNE VAŠ DIKHLJARIBE
ANGLOAKTIA, PETICIJE THAJ BAHAMIA E DIZUTNENGI

Komuna	Kontakti	Isi li ulavdo trupo	Anav e trupesko
Lazarevac	Karadžorđeva 42, 14230 Lazarevac, protokol@lazarevac.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Niška Banja	Sindelićeva 3, 18205 Niška Banja, pitanja@goniskabanja.org.rs	Na	X
Obrenovac	Vuka Karadžića 74, 11500 Obrenovac, zjovetic@obrenovac.org.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Palilula - Beograd	Takovska 12, 11000 Beograd, info@palilula.org.rs	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Rakovica	Miška Kranjca 12, 11090 Rakovica	Va	Komisija vaš propisia, angloaktia thaj bahamia
Savski venac	Kneza Miloša 69, 11000 Beograd	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Stari Grad	Makedonska 42, 11000 Beograd	Na	X
Surčin	Vojvođanska 79, 11271 Surčin	Na	X

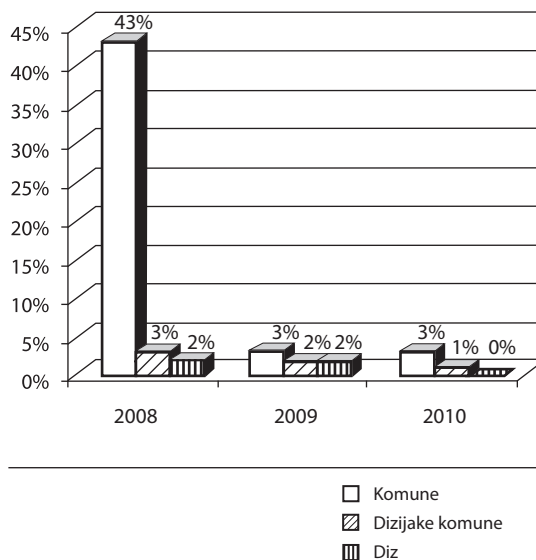
Komuna	Kontakti	Isti li ulavdo trupo	Anav e trupesko
Vračar	Njegoševa 77, 11000 Beograd, sovracar@vracar.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Zemun	Magistratski trg 1, 11080 Zemun, info@zemun.rs	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Čukarica	Šumadijski trg 2, 11030 Beograd	Na	X
Voždovac	Ustanička 53, 11000 Beograd	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Grocka	Bulevar Oslobođenja 39, 11306 Grocka	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Crveni Krst (grad Niš)	Bulevar 12. februar 89, 18000 Niš	Na	X
Palilula (Niš)	Branka Radičevića 1, 18000 Niš,	Na	X
Mladenovac	Janka Katića 6, 11400 Mladenovac	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Zvezdara	Bulevar Kralja Aleksandra 77, 11000 Beograd info@zvezdara.org.rs	Na	X
Novi Beograd	Bulevar Mihaila Pupina 167, Novi Beograd 11070	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba

ULAVDE TRUPIA ANO RAMI KOMUNAKE ČEKATUNE VAŠ DIKHLJARIBE ANGLOAKTIA, PETICIJE THAJ BAHAMIA E DIZUTNENGI

Komuna	Kontakti	Isti li ulavdo trupo	Anav e trupesko
Kraljevo	Trg Jovana Sarića 1, 36000 Kraljevo, gradonacelnik@kraljevo.org	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Kruševac	Trg kosovskih junaka 1, 37000 Kruševac, protokol@krusevac.org.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Loznica	Vlade Zečevića 2, 15300 Loznica, office@loznica.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Novi Pazar	Stevana Nemanje 2, 36300 Novi Pazar, office@novipazar.org.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Novi Sad	Žarka Zrenjanina 2, 21000 Novi Sad	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Pančevo	Trg Kralja Petra 2-4, 26000 Pančevo, gradonacelnik@pancevo.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Požarevac	Drinska 2, 12000 Požarevac, uprava@pozarevac.rs	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Šabac	Gospodar Jevremova 6, 15000 Šabacopstina@sabac.org	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia

Komuna	Kontakti	Isi li ulavdo truppo	Anav e trupesko
Smederevo	Omladinska 1, 11300 Smederevo, nacelnikgu@smederevo.org.rs	Na	X
Sombor	Trg Cara Uroša 1, 25000 Sombor, info@so-sombor.com	Va	Šerutnipe vaš angloaktia, bahamia thaj inicijativa dizutnengi
Čačak	Župana Stracimira 1, 32000 Čačak	Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia
Jagodina	Kralja Petra 6, 35000 Jagodina, sojagodina@ptt.rs	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Niš		Na	X
Valjevo	Karadordeva 64, 14000 Valjevo	Va	Komisija vaš anngloaktia thaj eroiba
Vranje		Va	Komisija vaš angloaktia thaj bahamia

Dži akanutne emperie e Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia Themutna Parlamenteske¹, kerdjam **činavibe situacijako kotar vakhti konstituibasko** ulavde trupengo organa lokalna korkorodirekcijako.

¹ Šerutnipe vaš angloaktia thaj bahamia Themutna parlamenteske Republika Srbijako beštindja kotar 2007. berš, a ano nevo akharibe Parlamentesko, palo alosariba ano maji 2008. beršeste, konstituışimo ano maji 2010. berš.

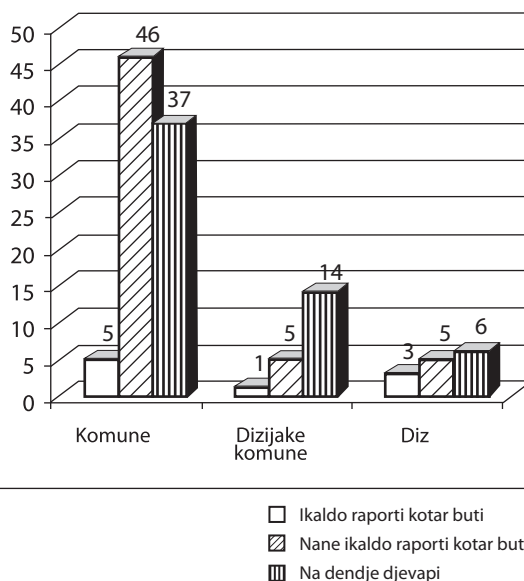
	Komune	Dizijake komune	Diz	Khupatna
Kotar 2008. berš	43	3	2	48
Kotar 2009. berš	3	2	2	7
Kotar 2010. berš	3	1	0	4
Nane konstituišimo	3	0	0	3
Na dendje djevapibe	27	14	9	50

Kana sito pedo pučibe **khedipe** akale trupengo majbut isiljen kotar 4 dži 6 dženen. Majbut leparipe kaj tane džene ulavde trupeske alosarde kotar dizutne (2-3), kaj o prezidento thaj javerutno prezitentesko kotar šerutnipe.¹

Numa, baripa akale trupengo na ikaldja raporti kotar pli buti. Mothavipe ano djevapiba kaj akala trupia **1.** nanelen obligacija te keren ulavde raportia kotar buti thaj **2.** na sinelen mangipe vaš ikaljibe raporti, pedo dikhiba kaj kotar konstituišibe na lelje ni jekh angloakti.

- ☞ Interesantno sito kaj 57 na dendja djevapi pedo pučibe.
- ☞ Dikhljardino sito kaj komune ani teritorija Vojvodina dena raportia kotar pli buti sakova berš Parlamenteske AP Vojvodina – Šerutnipaske vaš angkoaktia thaj bahamia, ano jekh ljilj. Šukar thaj formalizuiami komunikacija e Šerutnipa vaš angloaktia thaj bahamia Thamutna parlamenteske RS thaj ulavde trupia ano rami lokalna korkorodirekcijake- nane.
- ☞ Sar misal kotar šukar praksa, ano rodipe mangljam te mothava misal kotar diz Vranje. Prekalo bičaldo lil čekatunesko direktijako dizjako Vranje: „ Komisija dela beršesko raporti pedi pli buti savo dikhljarela thaj lela Parlamenti dizijako Vranje. Komisija ple konkluzie palo sakova bešipe ikalji ano oficijalno sajti dizjako www.vranje.org.rs“ Numa, ano sajti Dizjako Vranje nane ni jekh informacija kotar konkluzie thaj bešipa Komisijako thaj aver.

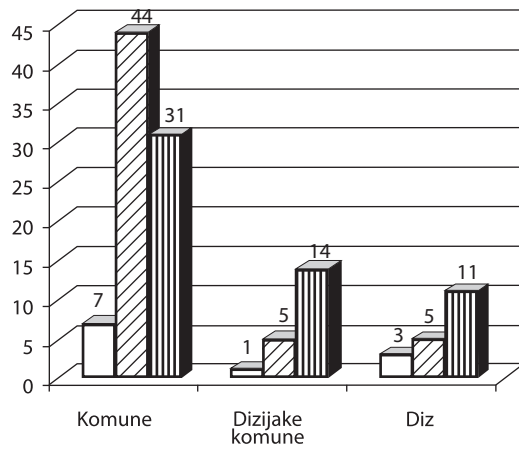
1 Ano misal Negotin, Majdanpek, Priboj, Rača, Senta, Žitište, Žabari, Brus, Crna Trava, Kikinda thaj avera

	Komune	Dizijake komune	Diz	Khupatna
Ikaldo raporti kotar buti	5	1	3	9
Nane ikaldo raporti kotar buti	46	5	5	56
Na dendje djevapi	37	14	6	57

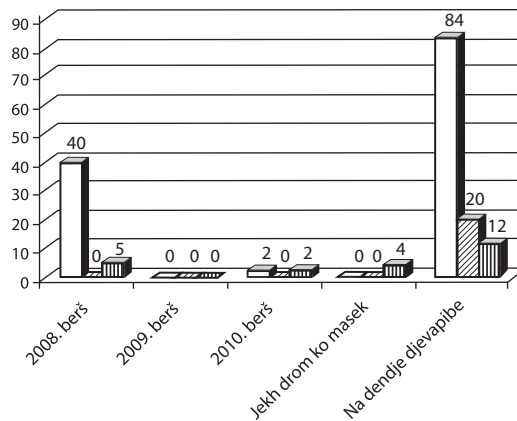
Sar poangle phendjam, pedo pučibe **gendo angloaktia**, baripe lokalna korkorodirekcijako mothavdja kaj kotar konstituišibe ni na sine leline angloaktia e dizutnengo. Sar dikhelape kaj i buti ulavde trupengo thaj olengo egzistiribe nane transparentno, thaj kaj nane gndipe e dizutnengo kotar olengo egzistiribe. Ano bučarnipaske klasia thaj panel diskusie, dizutn sar majbaro problemi ikadje bipendžaribe čekatuniba organengo savenge mangena te vakeren thaj sikavdje kaj specializuimo trupo vaš reslibe, dikhljaribe thaj bičaljibe angloaktia manginutno vaš khuvibe e dizutnengo ano kreiribe publikaki politika, soske but kerela poloke pašipe institucijenge.

Ano rami e djevapiba jase mi ikaljipe raporti kotar buti ini kotar gendo resljime angloaktia, kerdjam **čnadipe vakhtesko ikaljibe raportia kotar buti ulavde trupengo**.

- Reslje angloaktia
- ▨ Na lelje angloaktia
- ▩ Na dendje djevapibe

	Komune	Dizijake komune	Diz	Khupatna
Reslje angloaktia	7	1	3	11
Na lelje angloaktia	44	5	5	54
Na dendje djevapibe	31	14	11	56

- Komune
- ▨ Dizijake komune
- ▩ Diz

Palo legarde analize kanunesko rami savo regulišini umal peticia thaj bahamia ini nići panel diskusia save adikerdjepe ani bufljardi Srbia ano projekti, identifiuimo kaj nane hakaja vaš devibe peticie thaj bahamia. Asavko bilačo keribe parališini formiribe akava hakaj, sar vaš e dizutnenge, adjahar ini e tharaipaske.

Problem save dizutne (bithagarutne organizacije) vakerena, sito kaj sito pedo pharipe khedipe hramosariba vaš peticije, soske isi daravibe e dizutnengo kaj olenge gendja ka biistemalkerenpe. Kotar aver rig, isi ini daravibe bithagarutne organizacijengo te bilegalno khedena disave personalne gendia, ini kaj sebepi odova šaj te oven djevaptune vaš phagipe hakaja ano privatibe e dizutnengo ano kotar arakhibe gendia kotar persone.

Sebepi akava pučibe, YUCOM rodindja gndipe kancelaria Advokatengo vaš tromalo dikhibe informacie kotar publikano semnibe thaj arakhibe gendia kotar persone, rodipa precizno djevapi pedo pučibe: *”Jase mi mukhljino khedipe thaj devibe personalne gendia devibaske dženengo thaj hramosardutnengo e peticijako/bahamia, ini odova avutne personalne gendia: anav, angloanav, numero personalne kartake, JMBG, adresa, diz, elektronsko adresa, sar ini save personalne gendia devibaske dženengo thaj hramosardutnengo peticije/bahamia sito manginutno te arakbe ano reso prezentuibe akala persone, jase olengo legitimišibe anglo organia publikana thagaripaske?”* Ano lundaripe sito dendo djevapibe, savo mi manglape te ovel fundo vaš juridikano regulišibe akava uma.

Baro numero e dizutnengo lelja kotar, ini ano rami pere organizacije jase ano individualni buti, ano hramosaribe peticie; numa, djevapiba majbut ačhile. Dur ano rami akava teksti siton prezentuime rezultatia YUCOM-eske rodipe kotar emperie dizutnengo ano devibe peticije. Ano vakeribe e peticionešenca, sito dikhimo kaj majlepardo problemi arakhibe adresati peticijengo. Akava djevapibe sito funfo vaš *de lege ferende* reso te peticije thaj bahamia ani sistematikani forma dikhljarena sar prioritetno čekature **reprezentatoreng trupia** savenge servisia, ano agor, ka bičaljen leline peticije thaj bahamia čekature organenge vaš reslibe rodipa mothavde ano olende. Adjahar ka astaripe dujrigako istemalkeribe – dikhibe reprezentoreng e themengo ano rodipe thaj čačune mangipa dizutnengo thaj lokhibe komunikacie dizutne e thagaripasta uzo reslibe olenge problemia thaj realizuibe bahamia.

KATARINA GOLUBOVIĆ

2.2.1.

GNDIPE DJEVATUNESKO VAŠ INFORMACIJE KOTAR PUBLIKANO SEMNIBE THAJ ARAKHIBE GENDIA KOTAR PERSONE

Republika Srbija

Arakhibasko dženo vaš informacije
kotar publikako semnibe thaj
arakhibe gendia kotar persone
Svetozara Markovića 42
11000 Beogradi

Tel: +381 (0) 11 3408-900
Faks:+381 (0) 11 2685-023
office@poverenik.rs
www.poverenik.rs
Adresa vaš posta:
Nemanjina 22-26, Beogradi

Numero: 011-00-00106/2010-05

Data:20.05.2010.

KOMITETI ADVOKATENGO VAŠ MANUŠIKANE HAKAJA

Svetogorska 17
11000 Beograd;

Paćivale,

Sebepi tumaro mangipe numero 504/10 kotar 04. maji 2010. beršeste savo bičaldjen Arakhibaske dženoske vaš informacije kotar publikako semnibe thaj arakhibe gendia kotar persone (dur: Arakhibasko dženo) sebepi leibe gndipe pedo pućibe jas mi mukljimo khedipe thaj bičaljibe personalne gendia e džonosko savo dendja thaj hromasrdja peticija / bahami, ini akala personalne gendia: anav, palo anav, numero personalna kartake, JMBG, adresa, diz, elektronsko adresa, sar ini ple personalne gendia e dženosko savo dendja thaj hramosardja peticija / bahami sito manginutno te arakhipe ano reso prezentuibe akala persone, olengo legitimišuipe anglo organia publikana thagarupa amen mothava tumenge akava:

Ačhimosko fundo vaš arakhibe gendia kotar persona, vaš khedipe, ićeribe, keribe thaj istemalkeribe akala gendia, sar ini formiribe akaja materija kanunea, arakhipe ano dženo 42. Ačhimos Srbijako. Pedo fundo akava ačhimosko akti andjape Kanuni kotar arakhibe gendia kotar persone (“Servisesko ljlil RS” numero 97/08 thaj 104/09 – aver kanuni, dur KAGP), savo sito formalno kanuni ano umal arakhibe gendia kotar persone. Akale kanune kerenađe forme vaš khedipe thaj keribe gendia kotar persone, hakaja e personengi thaj arakhibe hakaja personengi savenge gendia khedenape thaj kerenađe, ano rami arakhibe gendia kotar persone, procesi anglo čekatuno ogani vaš

arakhibe gendia, arakhibe gendia, evidencija, ikaljibe gendia kotar Republika Srbija thaj dikhlaribe pedi realizacija akava kanuni (čeno 1. KAGP).

Te mi keribe gendia kotar persone ovela legalno, manglape te ovel jekh juridikano fundo. Pedo dikhiba kaj KAGP salelino kanuni ano uma arakhibe gendia kotar persone, odova mi ovela ulavdo kanuni savea kerelape akava pučibe ano disavo umal, manglape te ovel le decizne aktia kotar gendia save šaj te kerenpe, sar ka kerenpe, soske, arakhibe aktia kotar gendia thaj aver ano atesko umal. Numa, kanuni savea mi biposredno kherelape realizuibe ačimosko hakaj pedi peticija kotar dženo 56. Ačimos Serbia, na egzistirini. Numa, isi kanuni savea kerelape hakaj dizutnengo te vakeren čekatune organenca thaj te den aver-aver bahamia. Odova sito Kanuni kotar referendumi thaj themutni inicijativa ("Servisesko lžil RS" numero 48/94 thaj 11/98) savo dikhljarela te themutni inicijativa isila bahami vaš prmime jase anavibe manginutno akti kotar persone save sito jekhutne e moderno standardenca, thaj sebepi odova, numa kotar avera sebepia, akava kanuni manglape semno te prminipe thaj te pana pherelpe. Adjahar, ano nanibe manginutno ulavdo kanuni, jase manginutno ulavdo kanuni, savea precizno thaj ano rami moderno.

savea pricizno thaj ano rami e moderno stanadardenca kherelape keribe gendia kotar persone save dendje, džene save hramosardje peticija, jase bahami, odova sito KAGP, sar sasutno kaknuni ano umal arakhibe kanuni kotar džene, ano akva momenti jekhutno kanuni savo sikavi juridikana fundo vaš keribe pučiba dikhlaribe gendia kotar čersone akale perosnengo.

Ano rami e aktea KAGP, uzo kanuni, sar juridikako fundo vaš dikhlaribe gendia kotar persone, odova šaj te ovel ini mukljibe personengo pedo save odola gendia kotar personalelti (dženo 10 KAGP). Persona šaj te del pherdo validno mukljibe palo so kotar rig vastalutnesko e gnedenca kota sa pučibe mothavde ano dženo 15 KAGP. Ano rami e dženoa 11. KAGP, mukljibe vaš keribe gendia kotar persone šaj te cidelpe.

Poulavdo manga te phena pedo fakti kaj KAGP (dženo 16 – 18) džanela majhari disave gendia kotar persona, a odova siton okola gendia save sito vaš nacionalnost, rasa, pol, čhib, religija, dženutnipe politikana strankake, sindikalno dženib, saslaribe, leibe socijlano ažutipe, viktimi marebasko, davija vaš došalipaski buti kotar seksualno dživdipe. Akala gendia šaj te kerenpe pedo pozoralo dikhlaribe ini odova pedo fundo tromalo dendo mukljibe e dženosko, numa kana e kanunea nane mukljini ini odova pedo fundo tromalo devibe dženosko, numa kana kanunea nane mukljimo verifikuibe ni uzo mukljibe.

Ano reso arakhibe djevapi pedo tumare pučiba manglape poulavdo te ova amane ano dikhibe aktia dženo 8 KAGP kotar (bi)mukljinibasko keribasko. Akava dženo

KAGP formirinipe kaj keribe gendia mukljini uzo obligaciono mukljibe e personengo; keribe forme našti te kerelpe ano mangipe aver-aver kotar okova vaš sose anavdi jase anavdino palo so realizuinipe mangipe; forma keribaski musja te ovel mukljino, gendo savo kerelape manglape te ovel kerdo vaš realizuibe gendia; gendo thaj savo gendo kerelape musaj te ovel manginutno vaš realizuibe sa keriba, numero thaj savo tano gendo savo kerelape manglape te oven sajekh e mangipa, thaj gendo musaj te ovel čačuno thaj pherdo.

Pedo dikhiba fakti kaj nane ulavdo kanuni, jase manginutno ulavdo kanuni savea kerelape dikhljaribe gendia kotar personaliti, džene save hramosarde peticije, jase bahamia, sar ini KAGP, sar sasutno kanuni ano umal arakhibe gendia kotar persone, nanelen konkretikane aktia save ka den bipošredno djevapi pedo turmaro pučibe, odova sito manginutno te oven tumen sar poangle mothavde aktia KAGP, numa ini avera aktia KAGP, sar jekh kanuni, thaj kaj akalea ano konkretikano procesi verefikuinena save gendia šaj te kedenpe, kerenpe, te istemalkerenpe, thaj te vaš odova arakhen pherdo mukljipe dženengo save poangle mothanven oleske sar ano dženo 15. KAGP.

JAVERUTNO ARAKHIBASKE DŽENOSKO
ALEKSANDAR RESANOVIĆ, s.r.

Pendjaribe instrumentia vaš leibe dizutnen ano kreiribe publikake politike

Rodipe kotar pendjaribe instrumentia vaš leibe dizutnen ano kreiribe publikake politike legardjape ano vakhti februari – marti 2010. berseste vaš mangipe projekti „Leibe dizutnen thaj dizutne ano amalipasko thaj politikako djivdipe maskar arakhibe hakaja pedi peticija thaj bahamija” savo realizuini Komiteti advokatjengo vaš manušikane hakaja – YUCOM thaj Fondacija Heinrich Boll uzo devibe dumo Delegacijako Evropaka unijako vaš Republika Srbija. Reso rodipasko sito te dikhljarelp mangipe vaš juridikano regulišibe thaj promocija instrumentia manginutna demokratija maskar analiza djanibaski dizutnengi kotar akanutne instrumentia.

Rezultatia rodipaske siton rezultati djevapibasko rodutnengo kotar 5 dizja Srbijake. Akharibe bithagarutne organizacijenge te len kotor ano bučarnipaske klasia kotar peticija thaj angloaktia ani Novi Sad, Kragujevac, Preševo, Niši thaj Beogradi sito bičaldo kotar Fondacija Heinrich Boll prekalo interneti – direktno ano 250 e-mail adrese. Participantjenge bučarnipaska klaseske nane mothavdo legaripe rodipasko. Poangle edukativno kotor, ano korkoro leibe prezentuibe, participantia siton akharde te pheren *Pučaribasko ljlil vaš buti*. Khupatna 64 participantia thaj džuvljane participantia save alje ano bučarnipaske klasia pherdje sasutno pučarnibasko ljlil¹.

Pučarnibasko ljlil vaš buti isilje pandj pučibe save prezentuina kombinacija putardo thaj phandlo tipi. Pučiba siton asavke kaj šaj te e djevapiba dikhelape niveli ano teoritikano djanibe thaj praktikane emperie vaš istemalkeribe instrumentia save siton manginutne e demokratijake.

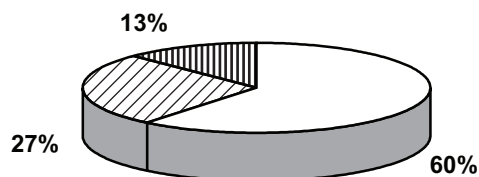
Analiza djevapibaski e pučljarnengi

1. Jase mi tumenge pendžardo soj sito hakaj pedi peticija thaj angloaktia, te sine ruidjisara tumen te mothaven odova so tumenge sikavi?

Majbaro procenti (60%) sikavdja manginutno djanibe kotar peticija thaj bahamia dži kaj but tikno procenti pučljarnengo eksplicitno mothavdja kaj naneljen nisavo džanibe kotar odova. 27% pučljarnengo sikavdja disavo džanibe kotar o peticija numa ov našti te sikavi sar manginutno sebepi sose pučljardutne majbut mothavdje kaj peticija siton

¹ Te sine dikhljara gendo akharibasko e gendoa persone save lele kotor ano bučarnipaske klasia šaj te ava dži konkluzia kaj alope dži relativno tikno reslibe vaš pučarnibasko ljlil.

juridikako akti, formalno-juridikako dokumenti jase mothavdje sasutno diso aver a na so peticija thaj angloakti sikavi.

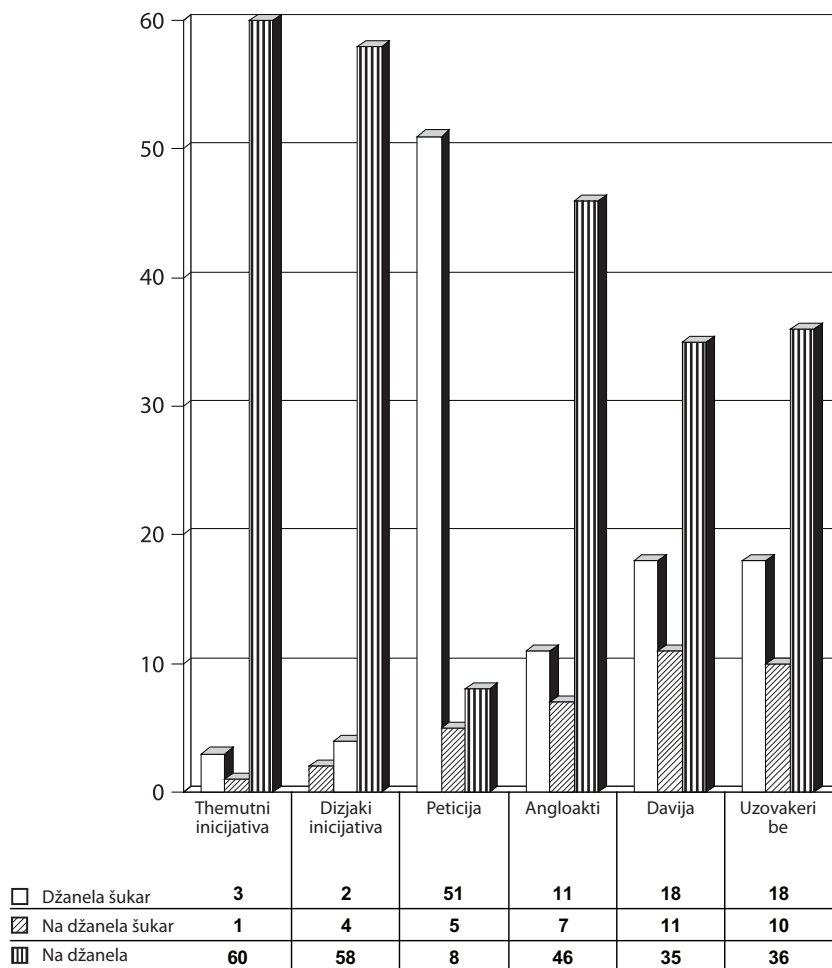
Pendžaribe so sikavi peticija thaj angloakti

- Džanela šukar
- Na džanela šukar
- Na džanela

2. Jase mi pendžarde tumenenge avutne lafia? Te sine ruidjisara tumen te hari mothaven so on sikavena:

- (1) themutni inicijativa
- (2) dizjaki inicijativa
- (3) peticija
- (4) angloakti
- (5) davija
- (6) uzovakeribe

Majtikno procenti pučjarnengo sikavdja varesavo džanibe kotar themtuni inicijativa thaj dizjaki inicijativa (paše 92% khonih na pendžari) so I na manglape te ovel čudavo pedo dikhibe pedo fakti kaj o solduj lafia numa juridikan a majbaro gendo participantjengo nane juridikane džene pedo edokuibe. Pučljarde akala duj lafia majbut hamimdje e themtune/dizjake miškopea jase kolektivna inicijativa save ano amalipe ovena palo disave situacije (sar ano misal vaš themutni inicijativa siton mothavdo prmibe Slobodan Miloševićesko a vaš dizjaki parada barikanibaski). A vaš peticija baro gendo pučljarnengo sikavdja džanibe kotar akava ze ano djevapi pedo pučibe kotar numero 1. Te sine dikhljara džaniba e pučljarnengo kotar davija, angloakti thaj uzovakeribe ani relacija pedo džanibe kotar themutni thaj dizjaki inicijativa šaj te ava dži konkluzia kaj o džanibe pučljarnengo kotar odova but pobaro numa kaj but čerdjepe doš sar sito phandipe akala lafia vaš krisipasko jase direktijako procesi, palo odova mothovibe kaj savke angloaktia šaj te den numa advokatia- generalno ko pučljarde džene sine jekh gndipe kaj o angloaktia, davije thaj uzovakeriba formalno-juridikane lafia.

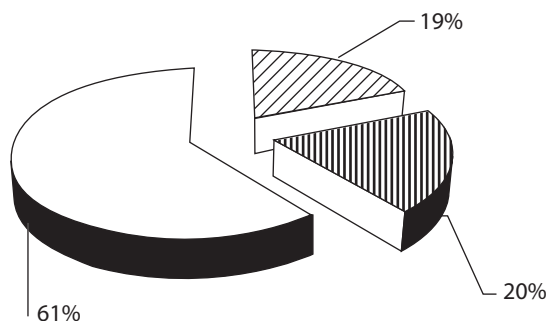
3. Šaj mi na but te mothave aver-averipe maškar lafia ano nakhlo mothavdo pučibe?

4. Jase mi ikana lelen kotor ano devibe varesavi peticija jase bahami (pher djevapibe)?

Va Na

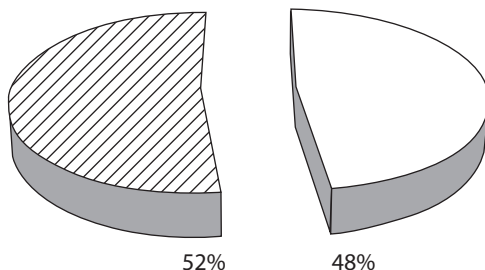
Te sine djevapibe va, ano akava than hari mothaven ano save

Majbaro procenti participantjengo eksplicitno mothavdja kaj na mi džanela te mothavi aver-averipa kotar lafia, dži kaj but potikno gendo participantjengo sikavdja varesavo džanibe kotar odova. Kana sito lafi kotar participantia ka na djandje šukar, sar majleparado doš siton ano konstatacije kaj themutni thaj dizutni inicijativa spontana inicijative uzo ažutipe pedo save dizutne šaj te oven len influenza pedo procesia thagaripaski dži kaj davije, uzovakeribe thaj angloakti formalno-juridikako dokumenti. Ko pučljarde save mothavdje kaj džanena aver-averipe e lafengo sebepi komplekso pučibasko thaj ano rami juridikako edukuibe participantjengo - sar kriterijumi kaj sikavdje manginutno džanibe lelape djevapibe kaj themutni inicijativa, dizjaki inicijativa thaj peticija lafia uzo ažutipe save o dizutne kolektivno vakerena e raštrake organenge, a kaj angloaktia, davija thaj uzovakeribe teloaktia uzo ažutipe save o dizutne e thagaripaske vakerena individualne droma.

- Džanela šukar
- Na džanela šukar
- Na džanela

Hari pobaro procenti pučljardutnengo (52%) dendja djevapi kaj lele kotor ano devibe peticija dži kaj hari potikno procenti (48%) dendja djevapi kaj khonik na lela kotor ano odva.

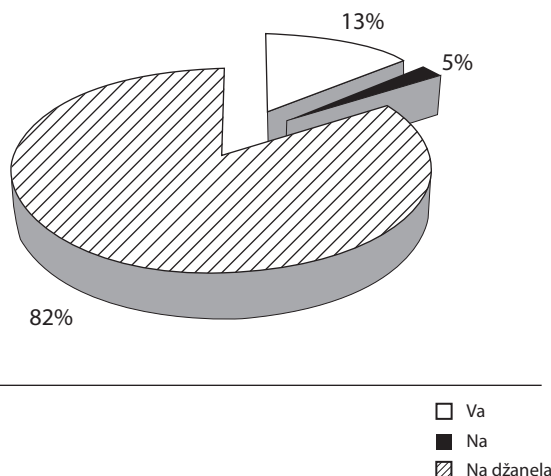

- Va
- Na

5. Jase mi dikhljarena kaj sito manginutno sistemsko kanuni savo mi kerela hakaj pedo devibe peticija jase avera bahami?

[] Va [] Na

Baro baripe pučljarnengo (82%) dendja djevapi kaj asavko kanuni sito manginutno dži kaj but potikno gendo phendja averčhane. But tikno gendo pučljardutnengo (5%) dendja djevapi kaj nane lje šužo gndipe pedo odova pučibe.

Konkluzia

Kotar rodipa šaj te ikaljipe konkluzia kaj baro gendo pučljardutnengo kotar bućarnipaske klasia ini ko počekat pedžardo e lafenca peticija thaj bahamia dži kaj situacija e striktno juridikana lafenca – *dizjaki inicijativa thaj themutni inicijativa* – ano sasutnipe averčhane. Pučljardutne sikavena diso pošukar džanibe kotar lafia sar sito uzovakeribe, davija thajangloakti dži kaj ano majbaro procenti nadžanena šukar te , mothaven upre mothavde lafia. Diso hari pobaro procentni participantjengo veke lelja kotor ano devibe peticija dži kaj baro baripe (82%) dikhljarela kaj sito manginutno ulavdo sistemsko kanuni savo mi ka regulišini akava pučibe. Generalni konkluzia sito kaj but pobaro procenti participantjengo pendžardo e lafea peticija thaj bahami save nane sistematsko regulišime kanunea ze e striktno juridikana lafenca sar sito dizjaki thaj themutni inicijativa save ano sasutnipe regulišime pozitivne aktenca. Ko lafia davie, uzovakeribe thaj angloaktia džanibe sito dizo pobaro numa sar sebepi vaš odova šaj te lelpe čhibjako semnibe leparde lafenge uzo ažutipe savenca pučljardutne poloke šaj te aven dži ki konkluzia so odola lafia semnina.

NOVAK VUČO

3. HAKAJ EU THAJ PARALELNO HAKAJ

3.1. So odova kerela e demokratija?

Pedo dikhiba kaj demokratija definišinine sar thagaripe themesko, adjahar sar procesi ano savo dizutne thaj dizutnja alosaren politika, pedo odova bipsredno demokratija olaki majšukar paradigma. Devibe avazia ano alosariba džikaste ko ka prezentuini amare interesia sito, jekh kotar forme te ini amen posredno la kotor ano anavibe pratsav. Numa, nikana na ka šaj te džana kobor inam jekhutne e pere reprezentatorea, jasemi ov ja oj isilje prioriteta save amen manga, ni jase mi olesko ja olako devibe avazi rezultati reprezentatoreski demokratija jase politikako mukljibe. Sebepi odova reprezentivni demokratija našti te ano sasutnipe dela djevapi pedo mangipe e dizutnengo. Bipsredna demokratija dizutnjake thaj dizutnenge ačhavi šajipe te korkore ikaljena pere bahamia sakova drom kana dikhljarena kaj vaš odova isi mangipe. Te sine manginutno gendo olenda disavo pučibe dikhljarela sar semno vaš hramosaribe, tedani ini najučo kanunesko truppo ani obligacija te pačavi mangin dizutnengi. Pedo dikhibe, adjahar, kaj demokratikano sistemi ka kerel majšukar rezultatia te sine thav maškar reprezentivni thaj direktni demokratija.

Ini Evropaki unija, savi dikhljarelape sar majbari ani moderno demokratija, atoska lelja kritike pedo logari bipherdi demokratija. Sebepi odova, ano Lisabonsko haljovibe sito dendo šajipe te nevo demokratikano instrumenti – Evropaki dizjaki inicijativa (European Citizens Initiative – ECI). Inicijativa dela šajipe te milion dizutne thaj dizutnja EU direktno akharen Evropaki komisija pedo dikhljaribe inicijativa savi ani olengo interesi thaj ano jekha-jekh vakhti ano počekat EU.¹

Kerde tekstia ano kotor *EU thaj komparativno hakaj* sikavena keribe instrumentia bipsredni demokratia pedo aver-aver nivelia thagaripaski EU (ano niveli pedoraštrake organizacije), Novi Zeland (ano nacionalno niveli), Kalifornija (ano niveli federalne jedinice), Bremen thaj Hambur (ano krainako thaj dizjako niveli). Ano jekha-jekh vakhti on sikavena misalia šukar thaj bilači praksa save mothavena semnibe direktno thaj aktivno leibe kotor ano kreiribe (politikano) dživdipe thaj anavibe politikane

1 Pobuter kotar Evropaki dizjaki inicijativa ano sajti www.uticaj.rs.

pratsava – kotar pobuter veš ano komune dži inicijativa vaš anavibe jase prmibe kanuni. Misalia kotar Bremen thaj Novi Zeland sikavena jekh šukar kerdo kanunipe thaj precizno anavi precedura, so manglape te anel dži ko efikasni realizacija, dži kaj procesia Hambur thaj Kalifornija misalia sar ini prekalo instrumenta biposredna demokratija našti te astarenpe majdemokratikane rezultatia – rezultatia save anena šukaripe pobuter dženenge.

Kotar instrumenti biposredna demokratia ano avera phuvja šaj te infomišinen tumen prekalo sajti www.uticaj.rs. Akalea manga te ruidjisara sa autorengge save dendje jekhutnipe vaš nakhavibe pere kotora kotar biposredna demokratija thaj organizacijenge Hajrih Bel ani bufljardi Evropa save dendje šajipe te, uzo amaro tikno kotor, dizutne Srbijake pendžari e akala bućenca ani srbikani čhib.

Tekstia ano akava kotor naxhlje thaj kerdje
HANA ČOPIĆ I NINA ĐURĐEVIĆ FILIPOVIĆ

3.2.

EU – HRAMOSARIBE PETICIJE EVROPIKANA PARLAMENTESKE²

Hakaj pedo devibe peticija sito jekh kotar fundone hakaja dizutnengo thaj dizutne djuvljenge Evropake:

Varesavo dizutno jase dizutni šaj ano varesavo momenti, sar ulavdo dženo jase grupa, te istemalkerel plo hakaj pedo devibe peticija Evapaka parlamenteske ano rami e dženoa 194 Kontraktesko kotar Evropaki khupatni

Varesavo dizutno jase dizutni Evropaka unijaka, jase dijekh e bešipaske lilea ani džanutni raštri, šaj ulavdo jase ani grupa te mothavi Evropaka unijake peticija kaski tema musaj direktno te ovela influenza odola personake thaj te perel ano domeni djevutnipasko Evropaka unijaki. Varesavi kompanija, organizacija jase amalipe atoska siola odova hakaj pedi peticija savo garantuini Kontrakti.

Peticija šaj te ovel ani forma eroibaski jase rodipe thaj šaj te ovel vaš publikake jase privatne interesia. Peticija šaj te ovel rodipe ulavde dženosko, eroibe jase disavo lafi pedi forma ano savo legaripe kanuni EU jase apeli Evropaka parlamenteske te astari pozicija pedo disavo pučibe. Mothavdine peticije dena Evapaka parlamenteske šajipe te astari paćiv pedo sakova dikhibe phagipe manuškane hakaja dizutnengo Evropaka unijaki kotar rig džanutne raštre jase lokalne thagaripa jase avera institucije.

Ko šaj te del peticija?

Peticija šaj te del te sine:

- dizutno jase dizutni Evropaka unijaki
- isitumen bešipasko ljil ani rašraki dženutni Evropaka unijaki
- dženo jase džanutni amalipaski, kompanije, organizacija (fizikako jase juridikako dženo) e bešipaske thaneske ani raštri džanutnu Evropaka unijaki.

So šaj te ovel tema e peticijaki?

Korkori peticija musaj te ovel ano rami djevatnuibaski jase djevapibe Evropaka unijako, sar ano misal:

- Tumare hakaja, mothavdine ano Kontraktia, sar dizutno jase dizutni Evropaka unijaki
- ekološk pučibe
- arakhibe pokinibasko
- tromalo phiribe personengo, šeja thaj devibe, khupatno
- hakaj ani buti thaj socijalna pučiba
- patjivkerel provefisonalne kvlalifikacije
- avera problema ani relacija e implementacija EU kanunea

Semno mothovdipe: Peticije siton na perena pedo rodipa vaš leibe informacije, ni na kerena kotar komentarišibe politika Evropaka unijaki.

Peticija musaj te ovel hramosardi ano jekh kotar oficijalne čhibja Evropaka unijaki.

Sar bičaljipe peticija?

Isi duj droma vaš bičaljibe peticija:

- prekali posta
- pheribe formulari ano internet

Peticija musaj te ovel hramosardi adjahar te šukar mothavi problemi thaj te ovela sa semne faktia a te mukelpe bisemne lafia. Musaj te ovel hramimo šukar thaj šaj pana te ovela tikno mothovdipe a problemesko.

Te sine peticija bičaljena e posta:

Te mangena te peticija dena ani hramisardi forma (ano ljil), nane manginutno te ovela definitivna forma. Numa, generalno Tumari peticija musaj te:

- isila Tumaro anav, nacionalnost thaj adresa (te sine grupa, adjahar musaj te ovela anav, nacionalnost, adresa e reprezentatoreski e grupako jase anglune dženoski),
- musaj te ovel hramosardini.

Peticijake šaj te dena pana diso, ano rami kopije dokumentengi save isitumen ani relacija e procesea.

Peticija bičaljena ani akaja adresa:

Evropako parlamenti
Prezidento Evropaka parlamentesko
Rue Wiertz
B-1047 BRUSSELS

Te sine peticija bičaljena prekalo interneti:

Te mangena te den peticija pheriba formulari ano interneti, musaj te:

- ginaven informacije thaj instrukcije save siton dende ano interneti kotar peticije ano veb sajti Evropaka parlamenteske thaj te
- pheren onlajn formulari thaj te mečinen „bičal“.

Sigate palo so bičaldjen peticija istemalkeriba onlajn formulari, ka avel tumengo elektronsko verefikuibe kaj o formulari reslja. Peticija palo odova bičaljipe Šerutnipaske vaš peticije savo sito djevaptuno vaš vastalipe procesea devibe peticija thaj formulišibe rekomandacije thaj konkluzije vaš sakoja peticija. Peticija save siolen teljarde lafija jase nane šukar, Šerutnipe na ka dikhljaren olen, ni ka del djevapi pedo olen.

Sasutni dur komunikacija Šerutnipe vaš peticije ka kerel rndone posta.

Te isitumen pana informacije jase dokumentia save mangena te dena uzi peticija, bičalje olen e posta (mothaven numero petijijako) ani akaja adresa:

Committee for Petitions
The Secretariat
Rue Wiertz
B-1047 BRUSSELS

Hakaja proceduraki Parlamenteska Evropaka unijake

KotorVIII: Peticije

Hakaj 201: Hakaj ani peticija

1. Sakova dizutno jase dizutni Evropaka unijke thaj sakova fizičko jase juridikako dženo savo siole bešipasko ljil jase registruimi kancelarija ani raštraki džanutni, siole hakaj te, korkoro jase ani grupa, Parlameteske vakeri peticija ini odova pedo pučiba save perena ano djevapiba Evropaka unijake thaj save personalno thaj bidirektno vaš odova dženo, jase grupa dženengo.

2. Peticije dende Parlamenteske musaj te oven anav, nacionalnost thaj adresa sakova hramosaribaska dženeske.
3. Te sine peticija hramosardje nekobor fizička jase juridikake džene, hramosardutne musaj te anaven reprezentatore thaj averutne reprezentatoreske savo ka legaripe sar (angluno) petecionari sebepi legaripe akava dženo. Te sine nane anavdo reprezentatori, tedani reprezentorea dikhljarelape angluno hramosardo dženo, jase disavi aver šukar vaš odoja funkcija, thaj tretirimi (angluno) petecionari.
4. Sakova dženo savo hramosardja peticija ano varesavo momenti šaj te cidel plo hramosaribe. Te sine dumo cidena sa hramosardime, peticija dikhljarelape sar bivalidno.
5. Peticije musaj te oven hramosarde ano jekh kotar oficijalne čhibija Evropaka unijake. Peticije hramosardime ani varesavi čhib ka ovel leline ano dikhljaribe numa te sine petecionari dendja nakhavibe ani jekh oficijalni čhib. Korespodencija Parlamenteski e peticionarenca ka ovel nao jekh kotar ofecijalne čhibja ano savi peticija siton nakhavdi. Kancelarija Evropaka parlamenteski šaj te anavi pratsav te peticija thaj korespodencija e peticionarea kerenape ani disavi aver čhib savo istemalkeripe ano odoja raštri dženutni.
6. Te sine forma peticijaki ano rami e formenca mothavdine ano paragrafi 2, peticije registruinenanpe odole rndoa sar ini reslje; okola save nane ano rami e paragrafea 2 ka oven arakhavde ani dokumentacija thaj petecionari ka ovel informišimo kotar sebepia vaš fuljibe.
7. Registruime peticije prezidento dela čekatune Šerutnipaske. Šerutnipe palo odva anela jase mi peticija ano rami e dženoa 227 Kontrakti kotar funkcionišibe Evropaka unijake. Te sine Šerutnipe djevaptune vaš dendi peticija našti jekhutne avazea te anel pratsav kotar odova jasem mi peticija ano rami e dženoa 227 jase na, ka dikhljarelpe kaj peticija ano rami e odole Kanunea te sine majhari štartipe džēnutne Šerutnipaske odova rodela.
8. Peticije save Šerutnipe dikhljarela bileline ka oven arakhavde ani dokumentacija; peticionari informišinipe kotar pratsav thaj sebepia fuljimaskē. Te sine ano šajipe, petecionareske ka oven dende avere forme vaš reslibe dendo pučibe.
9. Pali registracija, peticija pedo hakaj ovena publikake dokumentia thaj anav peticionaresko sar ini korkori peticija Parlamenti šaj te ikalji ano reso transparentnesko.
10. Ini opipe aktia kotar paragrafi 9, peticionari šaj te rodel te olesko jase olengo anav na ikaljipe ano reso arakhibe privatibe, ini ano odova procesi Parlamenti sito pedi obligacija te pačavi odova rodipe. Te sine rodipe vaš anonimnibe na

mekhela rodipe kotar eroibe ka ovel konsultuimi ani relacija e leiba avunte badžakia.

11. Peticionari šaj te rodel te oleski jase olaki peticija ovel dikhljardi sar garavdo dokumenti, ini adjahar Parlamenti ka lel djevaptune napia te teksti peticijako arakhi kotar tromalipe publikake. Petecionareske ka ovel mothavdo pedo save forme odola forme egzistirinena.
12. Te sine Šerutnipe dikhljarela kaj odova djevaptuno, akti šaj te del ombudsmaneske.
13. Peticije save Parlamenteske dena džene save nane dizutne Evropaka unijake ni nanelen bešipasko ljil ani raštri dženuknaki jase registruimi kancelarija, ka oven poulavdo registruime thaj anavde sar dokumenti. Šerutnipaske čekatune vaš peticija prezidento ko masek bičalji raporti kotar savke peticije, mothavdipa tema savea kerelape, a Šerutnipe šaj te rodel te dikhljarel okola peticije save mangela te dikhljare.

Hakaj 202: Dikhljaribe peticije

1. Leline peticije ka dikhljaenpe odova Šerutnipe ano rami pere rndone bukja. Šerutnipe dikhljarela peticija vakeriba ano rndone bešipa jase prekalo ljila. Peticionari šaj te oven akharde te aven ano bešipa Šerutnipaske te sine olengi peticija ano divesko rndo sar tema diskusijaki, jase on korkore šaj te roden te oven ano bešipa. Šerutno siole hakaj te petecionerenge te del jase ljela lafi.
2. Ani relacija ano leline peticija Šerutnipe šaj te kerel plo raporti kotar inicijativa, sar sito regulišimo Hakajera 48(1) jase te del sasutno rodipe vaš rezolucija Parlamenteske te sine vaš odova nane lafi opipe odova kotar Konferencija prezidenteski. Rodipa vaš anavibe rezolucija čhivenape ano bahami divesko rndo kvaš-sesija save adikarenape majdur ofto kurke palo so o rodipe lelape kotar Šerutnipe. Rodipe čhivelape pedo alosaribe thaj olestar na diskutuinipe numa ano situacija kana Konferencija prezidenteski na anela pratsav thaj te istemalkerik hakaj 139. Ano rami e Hakajea 49 thaj Aneksea VII. Šerutnipe šaj te rodel gndipe kotar avera šerutipa savenda djevapiba siton kotar pučiba save dikhljarenape.
3. Vaš kotora raporterlesko save siton vaš istemalkeribd jase interpretacija kanuni Unijaki jase bahaminde prmiba egzistirime kanunia, šerutnipa save siton djevaptune vaš teme ka oven akharde ano maškaribe, a ano rami e Hakajea 50. Djevaptuno šerutnipe ka lel, bi alosaribe, bahamia save siton ano kotora rodipaske vaš reslibe a save lelepe kotar šerutnipe djevaptune vaš pučiba pedo save rodipe thaj savo anela pratsav kotar istemalkeribe jase dikhljaribe hakaj

Evropaka unijake jase prmiba odova kanuni. Te sine angluno thaj djevaptuno Šerutnipe vaš peticije na lela dende bahamia, averutno šerutnipe šaj te direktni ikalji len ano plenarno bešipe Parlamentesko.

4. Ka ovel arakhavdini elektronsko forma registracijaki prekalo save dizutne šaj te den jase te na den dumo disava inicijativake čhiviba plo elektronsko hramosaribe ano leline thaj registruime inicijative.
5. Ano procesija kana rodona peticija, dikhljarenape faktia jase rodona reso, šerutnipa šaj te organizuinen vizite raštraka dženutnenge jase disavo regiono lelino peticija.
6. Šerutnipe šaj e Komisijata te rodel ažutipe poulavdo ani relacija e informcaijca kotar istemalkeribe jase šurkar legaripe kanuni Unijako thaj informacije jase dokumentia save siton relevantna vaš peticija. Reprezentatoria Komisijake siton akharde te len kotor ano bešipa šerutnipaske.
7. Šerutnipe šaj te rodel kotar prezidento te del gndipe jase rekomandacija Šerutnipaska Komisijake, Konsileske jase thagarutnake dende raštrake dženutne sar mi lenape disave napia jase arakhipa djevapibe pedo disavo pučibe.
8. Šerutnipe informišini Parlamenti sakova šov masek kotar rezultatia pere dikhljariba. Šerutnipe poulavdo ka informišini Parlamenti kotar napia save lele Komisija jase Konsili pedo pučiba dende peticijake.

Šerutnipe informišini petecionaria kotar pratsav savo andja sar ini kotar sebestia vaš savko pratsav. Kana agorisinipe dikhljaribe leline peticijake, oj anelape reslina thaj petecionareske mothavipe odolestar.

Hakaj 203: Informišibe kotar peticija

1. Parlamenti ka ovel informišimo kotar registruime peticije, ano rami e Hakajea 201(6), sar ini kotar anglune pratsava kotar procedure save musaj te dikhljaren save musaj te dikhime pedo avera peticije. Vakerdo mothovdipe Parlamentesko Parlamentesko ka ovel čhivdo ano registratori bešipasko.
2. Anav thaj tikno mothovdipe registruime peticijengo, sar ini teksti e gndipa thaj majesmne thaj majsemne pratsavenca dende ani relacija e verefikuiba faktia ani relacija e peticija, ka oven tromale publikake prekalo gendja, telo forme kaj peticionari sito jekhutno odolea. Semne peticije ka arakhenpe ani arhiva Parlamenteski kaj o senatoria šaj te oven le tromale olenge.

[url:http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=EN&cid=49&pageRank=1](http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=EN&cid=49&pageRank=1)

Novi Zeland – Devibe peticija Telune khereske

Anglomothovibe (kotar peticije)

Pučibe: Soj odova peticija?

Djevapi: Hramosardo rodipe vaš leibe disave napia kotar Kher.

Peticija sito dokumenti vaš Telune khereske savi hramosardja jekh jase pobuter persone thaj rodipe te Kher lela šužo definišime napia pedo pučiba publikaki politika jase kanuni, jase te kerel publikaki jase privatno davija.

Pučibe: Ko šaj te inicirini jase hramosarel peticija?

Djevapibe: Sakova dženo šaj te hramosarel peticija.

Sakova dženo bi dikhiba ko berša šaj te del peticija Telune khereske, ano rami ini korporacija thaj bikorporativne trupia save siolen status juridikano dženo.

Pučiba: Jase mi ini Tumen manglape te hramosaren peticija Khereske?

Djevapibe: Šaj te vakeren Khereske peticija te sine veke iskoristinen sa avera opcije.

Hramosaribe peticije Khereske manglape te ovel paluni opcija. Kana nana aver čhane, jase kana veke istemalkerime avera vastuša dendine Kanunea, šaj te vakeren e Khereste peticija.

Šaj te vakeren Khereste peticija te sine istemalkerdjen sa avera opci.

Hramosaribe peticije Khereste manglape te ovel paluni opcija. Kana nane aver čhane, jase istemalkerdjepe avera vastuša dendime Kanunea, šaj te vakeren Khereste peticija.

Terminia istemalkerdutne ani akaja publikacija

Angluno peticionari – persona sar reprezentatori organizacijako savi lela peticija. Angluno peticionari sito persona savi inicirindja jase organizuindja peticija thaj savi disao šerutnipe akhari te mothavi pana informacije kotar peticija.

Dikhljaren te akaja persona šukar leopardi ani peticija. Akaja pustik hramosardi telo anglipropozicia kaj Tumen angluno peticionari.

Rodipe – Šukar mothovdipe savea mothavipe save napia peticionari adžukari te Kher lela.

Angluno ljil – Kotor peticijko ano savi sito mothavdino angluno peticionari, senatori/ka savo reprezentatuini peticija thaj isila teksti rodipasko (Formulari OC 1).

Formulari ano save khedenape hramosariba – Formulari ano savo sito mothavdo kaske tani peticija bičaldi (Telune Khereske), rodipe peticija, thaj adjahar mothavdino than kaj hramosarenape (Formulari OC 2)

Juridikana vastuša – Juridikana napia save siton garantuime Kanunea sar forma keribaski pedi peticija. Ano rami ini šajipe te ombudsmani rodela procesi.

Senatori/ka savo reprezentuini peticija – Senatori savo lela te vaš Tumenge mothavi peticija ini ani odja pli buti hramosarel anglo ljil.

Pisarnica – Sekretarijati Telune khereske. Institucia savi sito djevaptuni vaš dikhljaribe peticije pedi aktia Bukjarna pustika (hakaj thaj procedure Telune khereske) ini vaš devibe dumo dženenge relevanto šerutnipa ano dikljribe peticie.

Ombudsmani – Kancerilib ombudsmaneski šaj te rodel thaj dikhljarel pratsava, rekomandaciesave nanelen buti ano thagarutne trupia,

Ano sajti www.ombudsman.gov.nz šaj te len informacije jasemi Tumaro procesi perela telo olengo čekatunieb jase na, jase ano kancelarije ano Velington, Okladnu jase Krajstčerču, jase hramosardo PO Box 10-152, The Terrace, Wellingotn.

Sar te gatisaren pticija

So manglape te hramosarel

Dikhljaribe sa dende juridikane vastuša: Dikhljaren save sa juridikane draba šajutne, ano rami ini vakeribe ombudsmaneske.

Peticija na ka ovel lelini te sine na leljen sa avera opcije jase te sine o problemi savo mothavipe peticija sito than ano krisi. Akava rami sito perela pedi situacija kana isitumen hako pedo eroibe ano anglokrisi jase adžikerena anglokrisi.

Sar te hramosaren rodipe: Rodipa musaj te oven ani anglikani čhim jase maorikani čhib; vakeren e pačaviba thaj jekhe tonea; roden kotar Teluno kher te lel šuže napia; na hramosaren kotar šėja save nane tema e peticijake.

Dikhljaribe rodipe: Kontaktirinen pisarnica te dikhen jasemi parlmaenti (ano akava khedipe)veke na andja prastav kotar disavi peticija e rodipa. (Kontakti: 04 471 9999; poštansko adresa: Kancelarija serviseski Telune khereske Parlamenteske, Velington; i-mejl na andje prastav vaš disavi peticia asavki petitions@clerk.parliament.govt.nz)

Gatisaribe angluno ljlil vaš peticija thaj hramosaribe: Hramosaren angluno ljlil (dikh Formulari OC 1) thaj ačhaven kontakt adresa pedo savi manglape te bičaljenpe djevapiba ani relacija e peticija.

Te sine peticija avela kotar korporacija jase bikorporativne organizacije, oficijalno dženo musaj te hramosarel angluno kotar furmularesko dendine peticia ano anav organizacijako, korpraciako.

Te sine organizacija kotar korporacijako avrial Nevo Zelani, advokati šaj te hramosarells.

Hramosaribe peticija: Ano anglotavidno ljlil rodela peticia hramosaren šukar jase kucinen.

*Gatisaribe formulari ano save ka hramosarenpe thaj khediŋe hramosariba:*Kana khedenape hramosariba ano formularia manuša nane obligacija te hramosaren adresa; numa o džene save mangena te den dumo peticijake, a sebeŋi situacija, našti te hramosaren peticija (dženo savo hramosarela vaš persona savi mangelna te hramosarel numa našti musaj te mothavi odova fakti uzor hramosaribe); hramosarib musaj te oven originalna – fotokopije na lenape, faks, skenirimo, lepimo jase aver čhivdo upro ljlil).

Peticije save nane šukar:

Diso kotar situacija telo save peticija ka oven fuljime mothavde si ano lundjaripe.

- Peticija musaj te oven bičalde direktno Telune khereske. Peticije save siton adresirime ano Generalno guverneri, ministria, jase varesavo aver truppo jase dženo, nane parlamentarne peticije thaj nane manginutne.
- Pučiba save siton ano čekaniŋe ombudsmani. Te sine pučibe save Tumari peticija e buča so manglape te rodel Ombudsmani, tedani angluno musaj te vakern oleske jase olake.
- Angluno musaj te istemalkeren sa juridikane draba. Peticija na ka lelpe te sine angluno na istmalkerdje pere juridikane draba jase pučiba formulishiŋe ani peticija manglape te resen ano krisi. Akava rami sito pedo ini ani situacija kana isitumen hako pedo eroibe pedo anglokrisi jase te adžikeren anglokrisi.
- Tumari peticija musaj te ovel averčhane kotar poangle peticija save o Kher dikhljardja. Te sine sadržaj peticijako sito jekhutno sar ani disavi nakhli peticija savo o Parlamenti (ano tretmani bešipasko)veke dikhljardja ini anavdja pratsav, oj ano sakova momenti ka ovel fuljimi. Savki peticija šaj te ovel lelini te sine lelini. Savki peticija šaj te ovel lelini te sine khedime neve ispatia ani relacija pedo nahklo dikhljaribe.

Prezentuibe peticia

Rola senatoreski/aki

Senatoria/ke prezentuina peticia Khereske: Kana peticia ano sasutnipe gatisardi, ka roden kotar senatoria kotar tumari alosaribasko than te prezentuini la.

Senatori/ka prezentuini peticia adjahar so dela manušese ani pisarnica.

Prezentuiba peticia na sikavi kaja o senatori/ka sito jekhutni e dende tekstoa.

Senatori jase senatorka nane ani obligacija te mothavi peticia.

Senatori/ka savo prezentuini peticia sito pedi obligacija te hramosarel anglomothovidno ljil (dikh formulari OC 1).

Rola serviseski e Khereski

Peticije dikhljarela servisekso manuš ani pisarnica. Palo so i peticia dendini oleske, ov/oj dikhljarela. Te sine Tumari peticia ano rami e kanunea mothavdini kotar Kheresko rig, ka ovel prezentuimi. Te sine peticia nane ano rami e kanunea, ka ovel inardi senaatoreske/ake.

Prezentuibe peticia e Khereske

Peticije denape šerutnipaske, a Kher informišini kotar odova. Palo so peticia prezentuimi, delape šerutnipaske kaski buti relevantno vaš pučiba peticije.

Prezentuibe dende peticije majangle sito angluni buti diveske ničeske palo 14 sahati ano sakova bešipe. Servisesko manuš ani pisarnica ginavi anav anglune peticionaresko thaj tikno teksti rodipasko sakoja peticijake. Nana diskusia.

Maškar savo procesi nakhela peticija?

Sar šerutnipe dikhljerena peticija?

Šerutnipa šaj te roden pane disave ljila: Kana tumari peticia sito dendi šerutnipaske, olestar sito te anavel pratsav so ka kerel ola ano duripe. Šaj te Tumendar rodela pana informacije (ljila). Šaj te rodelpa ini te pana mothaven specifikano mangipe peticijako. Ljil manglape te den ani hramosardini forma. Šerutnipe atoska šaj te rodel ljila kotar thagarutne trupia ini avera relevantne riga.

Pana disave informacije šerutnipa šaj ini te ašunena: Šerutnipa šaj ini te ašunen prezentuibe ispatia. Te sine mangena te len šansa te personalno vakeren olenca, šukar hramosaren odova ano ljil. Adžukarelape te korkori pokinena drumeske thaj avera love ani relacija e mothovdipa.

Pana disave informacije kotar hramosaribe ljlil: Bi losvesko misal ikalibasko Sar te hramosaren ljlil vaš parlamentesko šerutnipe šaj te arakhen ani Pisarnica jase ano www.parliament.nz

Pana disave pučiba serviseske dženoske ani piesrnica: Te sine isitumen pana disave pučiba ani relacija e dikhljariba Tumara peticija kotar šerutnipe, bičaljen e senatoreske.

Babamia šerutnipaske: Kana sito lafi kotar raportiribe Telune khereske kotar peticija, šerutnipe isilje nekobor opcije. Maškar olendar siton: raporti e rekomandacijenca thaj raporti bi rekomandacija; te sine peticija dikhljardini khupatna e disava avera punktea diveske ničeske, šerutnipe šaj te ljel thaj te peticija phandela e raportea kotar odova punkto. Te sine šerutnipe na kerela ni jekh rekomandacia na ka oven leline ini dur napia pedo pučibe Tumari peticia.

Ka ovene informišime kotar prezentuibe Tumari peticija: Palo prezentuibe raporti kotar peticija Khereske, šerutno ka informišini Tumen kotar rezultatia dikhljaribaske.

Bičaljibe raporti Thagarutnake

Napia Thagarutnake pedo pučibe leibe raportia kotar peticije: Sakova raporti e rekomandacia e šerutnipasta Thagarutnake, delape e Thagaripaske. Te sine lela len, Thagarutni musaj te informišin save napia ka lel vaš legaripe rekomandacie. Raporti Thagarutnako musaj te over kerdo ano roki kotar 90 dive kotar dive prezentuibakso raportesko e šerutnipaske. Thagarutnako raporti kotar peticija sikavipe Telune Khereske ani forma parlamentarno dokumenti (Thagarutnako dokumenti save mothavenape neve politike thaj napia save ka lenpe). Stampuimo sito thaj tromalo prekalo veb sajti parlamentesko.

Peticije

So kerelape e peticijenca kana nakhela mandati Parlamenteske?

Kana nakhela mandati Parlamentesko sa bukja save bešena te oven agorisarde anglo Teluno Kher, a odolea ini bukja disave šerutnipasta, lundjarena e bukja neve akhariba Parlamenteske. Te sine Tumari peticija arakhipe anglo disavo šerutnipe, ini oj musaj te adžičeri bešipe neve akharibasko, a palo odova nevo akharibe parlamentesko ka anavel pratsav jase mi ka dikhljaren ola. Te sine palo prmiba akharibasko Tumari peticija nane ikaldi, šaj pale te den odija peticija.

Pana informacije

Ano Apendiks 3 arakhipe sasutno procesi vaš devibe peticija kerdo pedo niči

kheribasko. Te sine Tumenge manginutne informacije kotar procedura, konsultuitumen e Anglune referentea ani pisarnica Telune khereske, (04) 471 9999

Publikacije ano interneti

Kancelarija referenteski dela avera materijalia kotar buti Parlamenteski. Šaj te arakhe le ani internet stranica www.parliament.nz

Apendiks 1

(Formular OC 1)

Anglomothavidno ljil – rekomandativno formati

Telune Khereske

Dženo savo dendja peticija: ANAV (HRAMOSAREN ŠUKAR)

ADRESA: (HRAMOSAREN ŠUKAR)

HRAMOSARIBE:

I – MOTHAVEN GENDO – AVERA

E pačaviba roda: Sa poštovanjem tražimo:

Te

Apendiks 2

(Formulari OC 2)

Formulari vaš hramosaribe – rekomandatno formati

Telune Khereske

(RODIPA)

Akava formulari manglape te ovel dendo khupatna e formularea OC 1 jase esavke formularea dendo Telune khereske, e anavea thaj adres dženosko savo ljela ano avutnipe komunikaija ani relacija e peticija.

Apendiks 3

1. Angluno peticionari ljela peticija, khedela hramosariba thaj hramosarini peticija.
2. Pisarnica dela šuka informacije.
3. Peticionari khuvela ano kontakti e dženo Parlamenteske savo ka prezentuini peticija.
4. Peticija bičaljipe ani pisarnica thaj dikhljaripe.
5. Te sine peticija nane ano rami e kanunea.....
6. ...Peticija iranipe senatoreske/ake.
7. Te sine peticija pherela sa formalna forme...
8. Peticija prezentuinipe ini delape disave šerutnipaske
9. Šaj te kotar angluno peticionari thaj hramosardutno/interesuime riga te roden pana ljila.
10. Šerutnipe dikhljarela peticija. Odbor
11. Šerutnipaske šaj Teluno kher te del informacija kotar peticija thaj te del rekomandacija save napia te ljen.
12. Te sine šerutnipe na dela rekomandacia...
13. Peticija odote agorisinipe?.
14. Te sine šerutnipe dela rekomandacia...
15. ...peticija prezentuinipe Thagarutnake.
16. Thagarutni sito pedi obligacija te ano roki kotar 90 dive kotar prezentuibe rekomandacia šerutnipaske informišini napia leline (te sile lela) ano reso legaripe rekomandacia šerutnipaske.

Kanuni kotar peticije**Kanuni kotar keribe e peticijenca prekalo bremensko dizutnipe**

Senati-dizjako parlamenti ikalji avutne kanunia save anavdja parlamenti Tromalo dizjako Bremen-krainako parlamenti.

§ 1 Hako ani peticija

- (1) Sakova isilje hakaj te khupatna jase pana dijekhea ani hramosardini forma mothavipe e parlamenteske e mangipa, eroiba, bahamenca thaj kritika. Garantuinipe dikhibe hakaj ani peticija bizi barijera sar ano bremensko Kanuni kotar jekhutnipe šajpa e dženengo e invaliditea ini sebepi odova ikaldine juridikana kanunea.
- (2) Peticije šaj te oven pedo keribe, jase mukljibe keribe čekatunibe se mogu odnositi na vršenje, odnosno propuštanje vršenja nadležnosti
 1. senati;
 2. thagaripe krainako jase dikzjaki komuna Bremen;
 3. trupia, institucije thaj publikane fondacije telo dikhibe krainako jase dizjaki komuna Bremen;
 4. privatna firme jase avera legardutne publikane djevapia telo baripasko leibe kraninako jase dizjaki komonua Bremen, te sine kerena publikana bukja;
 5. privatne firme jase avera legardutne publikana djevapiba te sine ano rami ano keribe publikane bukja thaj peticije pherena odola bukja.
- (3) Privatna juridikana džene isiljen hako ani peticija. Publikana juridikan dženenge perela hakaj ani peticija te sine e peticija perela ano dikhibe olengo objektivno čekatunibe.
- (4) Te sine džene arakhenape ano institucije an savo lelino olengo tromalipe te istemalkeren hakaj ani peticija, olenge peticije bi kontrola, prekali direkcija, bičaljipe parlamenteske. Ini odova validno vaš iranibe posta odole dženengo kotar parlamenti.
- (5) Peticija šaj te delpe ano anav trito dženo bizo nalog tritone dženosko, kana isi manginutne ispatia kotar egzistiribe olesko/olako mukljipe thaj kana nane suprotno e interesea odole tritone dženosko.

(6) Khonik našti te ovel pedi škodra sebepi istemalkeribe hakaj pedo akava kanuni

§ 2 Forma peticijaki

- (1) Peticije šaj te denpe ani hramosardini forma jase šaj te hramosarenpe ani kancelarija šerutnipaski vaš peticije. Rodipe musaj te ovele personalne informacije(anav thaj anglo anav) dženosta savo dela rodipe thaj olenge hramosariba.
- (2) Elektonska forma isila juridikano zoralipe ano procesia kana siola personalne gendia (anav thaj angloanav) autori, postansko adrea thaj kana istemalkeripe sasutno pherdo formulari dendo ano interneti.

§ 3 Bilelimo dikhljaribe rodipasko peticije thaj doš

- (1) Ando dikhljaribe rodipe peticije šaj te cidelpe kana
 1. nane hramosardini jase nane dendi prekalo formulari savo o parlamenti ikaldja ano interneti
 2. nanela anav thaj angloanav ini komplementni adresa devipaski e peticijaki, jase mi adresa bilače hramosardini;
 3. nanela konkretikano rodipe jase šužo konteksti;
 4. isila teljarutno, bilačo teksti jase biojektivno rodipe;
 5. sito opipe trito dženo a nane dendi ano puplikano interesi;
 6. pedo teksti jase forma isila jase olako pherdo sikavi čalavdipe došalipasko kanuni;
 7. nanela neve elementia ani relacia ano peticije savenda veke andjape pratsav;
 8. e peticija rodelape numa informacije;
- (2) Peticije save perena pedo čekatunibe parlamentarno šerutnipe vaš peticije, šerutnipe bičalji čekatune organenge te sine odova dela dženo savo dendja peticija.

§ 4 Šerutnipe vaš peticije

- (1) Krainako parlamenti formirini šerutnipe vaš peticije ano krainako niveli thaj dizjako parlamenti formirini šerutnipe vaš peticije ano dizjako niveli. Solduj parlamentia alosaren džanutne thaj javerutne džanutne šerutnipaske.
- (2) Peticije save perena ano čekatunipe krainaka tharagipaske resela krainako parlamenti. Peticije save perena ano čekatunibe dizjako resela dizjako parlamenti.
- (3) Sa peticije manglape te bičalji čekatune šerutnipaske vaš peticije ano dikhibe.

§ 5 Hakaja šerutnipaske vaš peticije

- (1) Šerutnipe vaš peticije jase dženo šerutnipasko kase si delegirimo reslipe pedi pedicija, šaj te ašunel džene save dena peticija jase avera participantia sar ini te vizitinen ano than. Senati thaj krainako thagaripe pedo rodipe musaj vakeriba jase prekalo ljil te informišinen šerutnipe vaš peticije jase dženuzne šerutnipaske savenge si delegirimo reslipe pedi peticija. Uzo odova, čekatuno dženo senatesko isilje obligacije te pedo rodipe šerutnipasko vaš peticije dela te dikhen aktia jase avera dokumentia, te ano sakova vakhti dela šajipe mukljipe publikana institucijenge savenca legari, te mothavi sa manginutne informacije thaj te dela administrativno ažutipe.
- (2) Vaš organia, inistitucijake thaj publikane fondacije analogno perela pedo 1, te sine perena krainaka čekatunibaske.
- (3) Te sine peticija isila lafi kotar keribe, jase mukljibe keribe konkretikan bukja publikana firmenge jase avera legardutne publikana mukljiba, te sine pendžarde e pheriba olenge obligacijenca thaj peticija perela pedo pheribe odola obligacije, Sanati sito pedi obligacija te šerutnipaske vaš peticije pedo rodipe dela vakeribaske jase hramosardime informacije.
- (4) Kana sito lafi kotar peticije kotar sasutno interesi, šerutnipe vaš peticije šaj te rodel gndipe čekatune senatoresko jase čekatune šerutnipa jase komiteti.
- (5) Gndipa, raportia thaj informacije bičaljenape ano roki kotar štar kurke. Numa, uzo mothovdipe kotar mangipe lundjaripe roki, šaj te mekelpe lundjaripe rokesko. Te sine sebepi korkoro rodipe peticijako manglape te kerelpe pedo sigato procesi, vakhti vaš leibe gndipe šaj te ovel potikno, a majbut vaš jekh kurko.
- (6) Šerutnipaske vaš peticije manglape te delpe manginutne personalne gendia dženosta savo dela peticija sar ini personalne gendia trito interesuime persone ano procesi.
- (7) Sebepi peticije šerutnipe vaš peticije jase dženo šerutnipasko kase si delegirimo reslipe pedo peticije šaj te vizitinen rodipasko phandlipe jase institucije vaš realizacije sankcije sar ini institucije socijalno buti thaj saslaribasko krinako jase dizjake komune Bremen ano sakova vakhti ini bi poangle mothovdipe vaš vizita. Uzo odova manglape te isi šajipe te vakeripe varesave dženoa savo arakhipe odote, bi leibe kotor averengo thaj šajipe vizita sa bešipaske thana. Čekatuno džentuno Senatesko musaj anglal te ovel informišimo kotar savke procesia save šerutnipe vaš peticije, jase dženo šerutnipasko mangela te lel.
- (8) Te sine ano reslibe peticije šerutnipe vaš peticije avela dži ko informacije save

nane but leline e rodipa dženo savo dendja peticija, numa save siton phandle e peticia, parlamentarno pučljaripe šaj te buffjaripe ini ano odova segmenti.

§ 6 Devibe personalne gendia

Šerutnipe vaš peticije šaj te, ano mangipe realizacija pere djevapiba, personalne gendia dela Senateske thaj avera trupenge te sine isi anglomothovibe kaj isi jekhipe dženosta savo dendja peticija kotar bičaljibe ini kaj bičaljibe gendia nane kontra e dikhime interesenca e dženengo kaske gendia bičaljenape, a save manglape te arakhenpe.

§ 7 Jekhvakhteski regulacija

Te sine rodipe peticijako sito ano bipsredno avutno napi, savi mi realizacija peravi jase ano butipe kerdja pophare te e rodipasta ikljolape ano dikhibe, šerutnipe vaš peticije sito truposavo realizuini napia šaj te ruidjisaren vaš cidipe napia.

§ 8 Dikhljaribe baro gendo peticijengo

- (1) But bare peticije siton okola peticije ano save majhari 30 džene save dendje peticija vakerena e parlamenteke e jekha jekh rodipa, a sar legardutne peticijake nane mothavdini ni jekh dženo ni grupa. But bare peticij dikhljarenape jekha peticija. Hramosardutne džene dikhljarenape khupatna. Ulavdo raportiribe kotar pratsav šerutnipasko vaš peticije šaj te prminipe mothovdipa vaš stampa thaj ikaljiba.
- (2) Khupatne peticije siton okola peticije ano save parlamenteske vakeripe majhari 30 džene e jekha jekh rodipa, thaj jekh dženo jase grupa ikljola sar autori peticijako. Kotar realizuibe khupatni peticija ka oven informišime autoria peticijake. Ano ljila e hramosardine anavenca save sikavena peticija vaš peste, ulavod informišibe ka kerelpe anglune dženosta savo dendja peticija te sine nane anavea dženo savo dikhljaripe dženoa savo dendja peticia.

§ 9 Publikane peticije

- (1) Publikane peticije siton rodipa kotar sasutno interesi dende parlamenteske uzo mukljibe dženosta šaj te oven ikalde ano interneti parlamentesko. Akala peticije šerutnipaske vaš peticije šaj te bičalji sakova, ulavdo jase khupatna e averenca, uzo istemalkeribe vaš odova dikhljimi elektronsko formulari. Akale aktea na anelape hakaj ano ikaljibe publikane peticije, sar asavko.

- (2) Ikaljibe publikane peticije, avera džene jase grupe prekalo interneti lena šansa te hramosaren peticije jase te den kotor diskusijake kotar rodipe peticijako.
- (3) Publikane peticije dikhljarenape sar jekh peticija (khupatni peticija).
- (4) Publikani peticija, ano rami thaj olengo mothovdipe, na ka mekelpe te sine
1. na pherela rodipa kotar 1;
 2. isi personalne rodipa jase teljaripa;
 3. teljari manuškano barikanibe ;
 4. isi bilače, diskriminišuime, rasistikane jase teljarikane gndipa;
 5. si rodipe biojektivno jase dženo savo hramosardja peticija nakhela kotar avera anglomothovdipa;
 6. akhari ano keribe došalipaske bukja jase čalavdipe publikano niči thaj kanuneske aktia jase mi peticija rodenape napia save siton opipe ačhimosata jase adetenca;
 7. isi arakhibaske informacije, hamimipe ano personalne hakaja dženoske, ano misal, mothoviba anava, reklamirini produktia jase procesia jase isi disavi aver reklama;
 8. isi linkia save legarena ano avera web
 9. vačeri parlamenteske čhibja save teljaripe barikanipe parlamenteske.
 10. nane kherdo ani germanijaki čhib.
- (5) Parlamenti šaj te cidelpe kotar ikaljibe publikani peticija. Odova šaj te ovel kana
1. sito šerutnipe vaš peticije veke ano avutno mandati ani disavi buti savi isila jekha jekh jase savki buti, veke andja pratsav, a nane ikalde nisave neve elementia kotar semnibe vaš prnibe pratsav;
 2. peticija savi isila jekha jekh rodipe veke arakhipe ano parlamentarno dikhljaribe;
 3. si peticija šukar te cidel pharipe vaš socijalno tehnipe, maškarkulturalno dijalogi jase jase maškarkulturalno dijalogi jase
 4. peticija ka ačhol bizo rezultati.
- (6) Vaš lafia diskusijake kotar publikaki peticija sar ini hramosaribe siton analogne jekha jekh rodipa sar ini vaš peticia.
- (7) Ano vakhti e rokesko vaš hramosaribe ljila e hramosariba jase formuni vaš diskusia šaj te oven putarde anglo nakhibe roki te sine pobut na arakhipe objektivni diskusia jase ano semno napia ovela manginutni te o lafia kosenape sebepi phagipe kanuni.
- (8) Publika ano interneti ka ovel informišimi kotar rezultatia peticiono procesi.

- (9) Peticija savi nane ikaldi ano dur procesi ka ovel tretirimi sar peticija savi nane publikani. Džene save dendje peticija ka oven informišime.

§ 10 Dikhlaribe kotar mangipa thaj rodipa sikavde ani peticija

- (1) Devibe šukar lafi šerutnipasko vaš peticije nane publikane
- (2) Šerutnipe šaj te anavel pratsav kotar publikano pere konsultacije kana olea na uškavipe hako jase interesi trito dženosko thaj dženo savo dendja peticija sito odolea jekhutni.
- (3) Kotar publikana peticije delape šukar lafi ani publika. Ašuniba ano odola mangipa thaj rodipa adikarenape rndono ano publikano bešipe.
- (4) Dženutne šerutnipaske vaš peticije thaj sa avera džene save lena kotor ano bipublikano peticiono procesi isile obligacija akharibe garavibe ini pedo činadipe buti ano šerutnipe vaš peticije.

§ 11 Konkluzna rekomandacije

- (1) Šerutnipe vaš peticije krinako parlamentesko agorisi piri buti ano ulavdo procesi, numa kana siton pherde anglomothovibe kotar dženo 3, rekomandacija krainaka parlamenteske, a šerutnipe vaš rekomandacia parlamenteski rekomandacija dizjaka parlamenteske. Rekomandacia isila tikno hramosardo mothovdipe kasko tekst manglape te lel ano dikhibe interesia debibaske dženoske thaj te na mekhel anaviba nisavi konkluzia šaj te istemalkeren odole.
- (2) Rekomandacija čhivelape ano divesko niči aver kurko parlamenteske, jase dizjake parlamenteske.

§ 12 Pratsava ani relacija e peticione rodipa thaj mangipa

- (1) Parlamentarni thagarutni šaj te
 1. peticija bičalji Senateske uzo mangipe vaš ažutipe;
 2. rodipa e Senatesta te džene save dendje peticija šukar thaj haljovime čhibja informišini kotar juridikano thaj objektivno procesi šejeske;
 3. šerutnipaske vaš peticije mothavi te lepari rodipe;
 4. ljela parlamentarni inicijativa;
 5. peticija anavi sar phandli;
 6. peticija čhivela ano džanibe Senateske, parlamentarna grupenge, senatorenge jase ekspertske šerutnipaske;
 7. peticija fuljini sar bifundoni.
- (2) Te sine peticija, pedo gndipe 1 punkto 1 akale dženosko, bičalji Senateske e

mangipa vaš ažutipe, akava sito pedi obligacija te ano roko kotar štar kurke informišini odolesta so kerdja pedo funo dendi peticija thaj ano aver savke, jase pašutna procesea. Te sine Senati na akharipe pedo mangipe vaš ažutipe, čekatuno senatori pedo rodipe šerutnipaske vaš peticije odova musaj te mothavi vakerindoj.

- (3) Diskusija adikaripe anglo alosaribe ano parlamenti kotar rekomandacia numa te sine odova rodela jekh parlamentarni grupa.

§ 13 Mothovdipa/Informišiba dženo savo dendja peticija

Prezidento čekatune šerutnipasta vaš peticije mothavi dženoske savo dendja peticija kotar pratsav parlamenteske thaj uzo odova mothavi majsemne sebiepia vaš odova pratsav.

§ 14 Raporti kotar buti šerutnipasko vaš peticije

Čekatuno šerutnipe vaš peticije dela raporti parlamentarna, dizjaka parlamenteske.

§ 15 Biphandle peticije

Peticije save ko agor mandati pana nane agorisime, lundjarena te dikhljarenpe ano avutno mandati, bizi obligacia bičaljibe nevo rodipe e dženosko savo dendja peticija.

§ 16 Procedura

Paši procedura keribe pedo peticije regulišinipe aktea savo anela šerutnipe vaš peticije.

§ 17 Startuibe ano zoralipe

- (1) Kanuni avela ano zoralipe 1. januarea 2010.
- (2) Ano jekha jekh vakhti, avrijal zoralipe čhivelape Kanuni kotar keribe e petijenca lelino kotar bremensko parlamenti kotar 26. marti 1991. beršeste e palune prmiba kotar 27. novembri 2007.

Ačimos Kalifornijako, Dženo II

Kotor 1:

Sasutno politikako zoralipe sito ano them. Thagarutni formirinipe sebepi olengo arakhibe, uluvipe thaj šukaripase, thaj ovs isilje hakah te prminel olese te kerel reforme kana sasutno publikako šukaripe odova rodela.

Kotor 2:

Dizutno/ni Khedutne raštraki savo/vi isilje pobuter kotar 18 berš thaj sajekh bešipasko than ani akaja raštri isilje hako pedo avazi.

Kotor 2.5:

Avazi savo dela alosardutno/ni ano alosaribe sito ano rami e kanunea akala raštrake te lelpe.

Kotor 3:

Kanunesko organi ka definišini semnibe bešipaske thanesko thaj ka arakhi forma vaš registracija thaj tromalo alosaribe.

Kotor 4:

Kanunesko organi na mekhela bilače aktivnostia save siolen influenca pedo alosaribe thaj ka osigurini diskvalifikacija alosaribaski save tane mentalno bilače, ano phanibe, jase pedo formalno tromalipe sebepi anglokrisi pedo bilačipe.

Kotor 5:

- a) Kanunesko trupo ka del dumo vaš primarne alosaribe vaš politikake partie save ano rami ini putarde primarne prezidenteske alosariba kana o kandidatia ano ljlil alosarde kotar Sekretari raštrake bučengo, soske siton anavdo kaj siton lelepe sar kandidatia vaš prezidento KAR bufljarda phuvjake jase ani sasutni Kalifornija, thaj okola save anava siton ano ljlil kandidateski čhivde prekali peticija, bileibe varesavo kandidati savo cidindjape deiba hramimo rodipe vaš cidpe kandidatura.
- b) Politikaki partia savi lela kotor ano primarno alosariba vaš disavi pozicija siola hako te lel kotor ano sasutne alosariba vaš odoja pozicija thaj na ka ovel pedo hako te vaš sasutne alosariba dela kandidati savo lelja majbut avazia pedo sa avera kandidatia.

Kotor 6:

- a) Sa krisipaske, skolake, regionalne thaj dizjake direktijake siton bipartijake.
- b) Ni jekh politikaki patija jase centralno komiteti politikaka partijake šaj te del, dela dumo jase te ovel opipe kandidati vaš disavi bipartiaki pozicija.

Kotor 7:

Alosaribe sito garavdo.

Kotor 8:

- a) Inicijativa sito hako alosardutnesko/ako te dene bahami vaš kanunia thaj
- b) Inicijativa šaj te bahaminelpe odolea kaj e Sekretareske raštrake bučenge prezentuini teksti vaš peticija vaš bahamindo kanuni jase amandmani pedo Ačhimos, garantuimo hramimo kotar pandjšelestar alosardutnengo kana siton ano pučibe kanuni, jase 8 šelestar ano procesi ačhimosko amandmani kotar sasutno numero alosardutnengo save dendja avazi ano nakhutne alosariba vaš Guverneri.
- c) Sekretari raštrake bukjenje odova kanuni jase amandmani dela sar bahami vaš alosaribe ano avutne alosariba save adikarenapa vaš na pohari kotar 31 dive palo so ov mukljino vaš alosaribe jase varesavo specijalne alosariba save adikarenape ani bufljardi Kalifornija anglo regurularne alosariba. Guverneri šaj te hraminel avrirndone alosariba ani bufljardi Kalifornija vaš inicijativa.
- d) Inicijativa savi kerela buti pobuter ze jekh tema našti te ovel čivdi pedo alosaribe ni te ovela nisavi buti.
- e) Napia anavde thaj dikhime disave inicijativa na ka oven selektivno leline ano aver teritorije raštrake pedo dikhibe kotar leline procentia avazengi vaš disavi inicijativa ani odoja teritorija, veke ka lelpe jekha jekh.
- f) Inicijativa na ka ovela alternativne jase kumulativne aktia palo save jekh jase pobut kotar akale aktia ka ovel kanuni sito pedo procenti avazia vaš jase opipe dende napia.

Kotor 9:

- a) Referendumi sito hako alosardutnengo te mekhen jase fuljinen kanunia jase kotora kanuneske, jase sigate kanunia, kanuni vaš hramibe alosaribe, jase kanini savea regulišinipe dini pedi mangin jase finansie vaš regularne pokiniba raštrake.
- b) Referendumiako pučibe delape deviba peticija Raštrake sekretareske ano savo sito mothavdo teksti bahamindino kanuni jase ačhimosko amandmani thaj savo sito garantuimo hramimo kotar pandj šelestar alosardutnengo ano procesi kana ano pučibe siton kanuni, jase 8 šelestar ano procesi ačhimosko amandmani

ani relacija pedo khupatno numero alosardutnengo save avazindje ano nakhle alosariba vaš Guverneri.

- c) Sekretari raštrake bukjenjo odova bahami čhivela sar punkto vaš alosaribe ano avutne alosariba save adikarenape na pohari kotar 31 dive palo so o bahami alosardo jase varesave specijalne alosariba save adikarenape ani bufljardi Kalifornija anlgo regulanre alosariba. Guverneri vaš odova bahami šaj te hraminel ini specijalne avirndone alosariba ani bufljardi kalifornija.

Kotor 10:

- a) Kanuneski inicijativa jase referendumi savo alorارينen baripe alosardutnengo avela pedo zoralipe dive palo alosariba numa te sine korkoro bahami na regulišini pučiba leibe ano zoralipe aver čhane. Te sine peticija vaš alosaribe hramimi sar mi prminipe kotor disave kanunesko, aver kotor kanunesko ano odova momenti ka ovel pedo zoralipe.
- b) Te sine akti duj jase pobuter bahamia save nakhle ano alosaribe opipe jekh upro jekh, ka ovel lelino okova bahami savo lela pobuter avazia.
- c) Kanunesko organi šaj te primini jase cidel kanunia anavde referendumea. Šaj atoska te prmini jase cidel kanunia anavde inicijativa anavibe neve kanunea savo avela pedo zoralipe numa palo kana mukenalje džene save dendje avazi oelske, numa te sine korkoro kanuni anavdo inicijativa na mekhela amandmania jase cidipe kanuni bi angluno mukhibe alosardutnengo.
- d) Poangle ze lelape e khedipa hramiba vaš inicijativa jase referendumi, jekh kopa delape raštrake davijutne dženoske savo, sar o kanuni phenela, ka del anav thaj mothavibe bahamesko.
- e) Kanunesko trupo ka regulišini forma ano savo khedenape hramiba, sar mi peticija ka ovel prezentuimi thaj pedo štambilji thaj sar mi o bahami ka ovel dendo alosardutnengo.

Kotor 11:

- a) Hako pedi inicijativa jase referendumi alosardutnengo šaj te praktikuinen ani sakoja diz jase regioni pedo hakaj savo ka anavi krisipasko trupo. Numa ano procesia mothavde telo b) thaj c) akava kotor na perela pedo dizija save soljen deklaracija.
- b) Inicijativa savi siton vaš disvo diz jase regioni na ka anavi jase cidel varesavo kotor dizjako jase regioni pedi relacija ano regalipe napia jase rezultati aktengo, a pedo fundo mukljibe jase bimukljibe inicijativa, jase pedo fundo disavo procenti alosardutnengo save dena dumo vaš inicijativa, kotar alosardutno trupo ani diz jase regioni jase varesavo kotor sa jekhengo.

- c) Inicijativa savi siton vaš disavi aver diz jase regioni na ka ovela kumulativne jase alternarivne aktia pedo save jekh jase pobut kotar akala aktia ulje kanuni pedo dikhibe kotar procenti alosardutnengo vaš jase opipe dendo napi.

Kotor 12:

Alosaribaske trupeske jase kanuneske trupeske prekalo inicijativa amandmania pedo Ačhimos jase kanuneske bahamia save varesave ulavde dženoske delape funkcija, jase anavipe jase identifikuini varesavi privatno firma ano ikaljibe disavi publikaki funkcija jase leibe zoralipe jase obligacija na ka del ano alosaribe ni ka ovel varesavo rezultati.

Kotor 13:

Cidipe sito hako alosardutnengo te ciden alosardutno oficijalno dženo.

Kotor 14:

- a) Procesi cidipe raštrako (kalifornijako) ofecijalne dženosko lelap deviba peticija Sekretareske raštrake bukjenje, savese delape mothovdipa vaš cidipe. Validipe mothavde sebestia na lelape pedo dihlaribe. Mukljino sito rok kotar 160 dive vaš khedipe hramiba.
- b) Peticija vaš cidipe raštrako ofecijalne (Kalifornijako) dženosko musaj te hraminen 12 šelestar alosaribasko trupo pedo gendo khupatne avazia dende vaš odoja pozicija ano nakhutne alosariba; atoska siton manginutno te ano sa 5 regionia khedelape 1 šelestar hramiba pedo dikhibe pedo gendo khupatne alosardutnengo vaš odoja pozicija ano nakhle alosariba. Gendo hramiba vaš cidipe senatorengo, dženegro Parlametesko, dženegro Šerutnipasko vaš dini, thaj krisia dujtonivelesko thaj anglunonivelesko krisengo musaj te kerel 20 šelestar kotar khupatno gendo alosardutnengo vaš odoja pozicija ano nakhle alosariba.
- c) Sekretari raštrake bukjenje ka dikhljarel khupatno gendo registruime hramiba save odoja kancelarija lelja.

Kotor 15:

- a) Alosaribe vaš cidipe publikako ofecijalno dženo thaj, te sine manginutno, vaš alosaribe nevo ofecijalno dženo, ka hraminel guverneri thaj odova ka adikharelpe kotar 60 dži 80 dive kotar data kana siton pedo štambilji sa manginutne hramosariba.
- b) Alosaribe vaš cidipe adikaripe ano roki kotar 180 dive kana sito registruimo manginutno gendo hramosaribasko, a sar mi šaj te adikaripe ano jekha jekh vakhti kana ini avutne regularne alosariba ano sasutnipa jase kotor ano jekha jekh umal kaj planirinipe alosaribe vaš cidipe, ini odova numa ano procesi kaj

mothavdino ikljistibe registruime alosardutnengo majhari 50 šelestar khedutne alosaribaske trupeske save siolen hako te len kotor ano alosaribe vaš cidipe.

- c) Te sine pobuter alosarena vaš cidipe, ofecijalno dženo sito pmimo kotar funkcija, ini te sine kandidati vaš pmibe tedani okova kandidati e majbut avazia avela ano than pmibe ofecijalne dženosko. Korkoro ofecijalno dženo vaš kasko cidipe alosaripe našti te ovel maškar neve kandidatia vaš funkcija, ni ka kandiduinipe vaš disavi funkcija ano rami e telokotorea d) Kotor 16, Dženo VI.

Kotor 16:

Kanunesko trupo regulišini forme distribucijake, dokumentuibe, registracija hramibaski, kandidatura thaj alosaribe vaš cidipe.

Kotor 17:

Te sine inicirimo cidipe Guverneri jase Sekretari raštrake bukjengo, sa buća ani relacija e bućenca legaripe procesi cidipasko save pedo hako isiljen akala duj funkcije lela averutno jase angluno finansiako kontrolori, pedo dikhibe kotar bukja.

Kotor 18:

Ofecijalne dženoske raštrake (Kalifornijake) savo nane cidimo alosariba, raštri ka pokinel love save inelje personalno jase juridikako. Avutno cidipe vaš odova ofecijalno dženo našti te delpe vaš pohari kotar šov masek palo alosaribe.

Kotor 19:

Kanunesko organi regulišini cidipe lokalne ofecijalne dženoske. Akava kotor nane pedo regionia thaj dizja e deklaracija save regulišinena akava pučibe.

Kotor 20:

Mandatia alosarde pozicijake save regulišini akava Ačhimos, numa na vaš džene kanuneske trupeske, lenape anglune lujea palo 1. januari palo alosaribe. Alosariba ka adikarenpe ano paluno parno berš poanglo nakhibe mandati.

Dizutnipe thaj reforma skolaki – me, mlo, mange, man

Solidiripe? Ja, numa ani teorija – ani praksa, liberalno dizutnipe na ka žrtvuini plje čhave vaš sasutno amalipasko šukaripe.

Čhavo isilje šov berš. Oleski daj thaj dad – oj gimnazisko profesorka, ov inženjeri – longo gndindje. Ko agor, andje pratsav te nakhen kotar Gizing (Giesing), mihensko butikerdutno kvarti e uče šelutnipa emigrantnenca.

Nevo apratmani arakhipe ano kotar kaj tane šukar situirime familije dživdinena ano šuže khera kaj ini avutne amaljenje thaj amaljinake kotar klasi ki rat poangle soibe ginavenape paramizija ini kaj normalno te čhave nakhena ani muzikani skola thaj kursia vaš pilte. Amalipe, sar phenelape ano sebepi mukljibe kvarti, manglape te ovel pošukar, jekhutno thaj pošužo, numa na pedo logari pere čhavesta.

Pratsav dizutnjaki thaj dizutnengi te ano referendumi ano Hamburg na sikavi reslibe problemi porteska dizjake, veke ilustruimo dikhljaribe mareba vaš sautno amalipe thaj longovakhteske daravi sociojalni struktura. Lafi sito kotar fundamentalno pučibe jekhipasko, vakeribe e potiken amendar thaj čačuno balansi maškar personalno tromalipe thaj jekhipe. „Jekhutnipe ano edokuibe sito djevapi pedo pučibe kotar jekhutnipe ano amaro amalipe“, phendja ministri vaš edukacija Aneta Šavan (Anette Schavan) nadur ano jekh vakeribe. A sebepi kana sito lafi kotar odova ano Hamburg – ano konkretikano thaj dživdipaski forma.

Ano portesko diz dendje avazi dizutnja thaj dizutne thaj anglo sa okola barvale, edikuimo dizutnipe kotar barvale kvartia dizjake. Avera na alje ano avazipe, na sikavdje interesuibe jase šaj na haljovdje kaj odote kerelape anglovakeribe kotar avutnipe olenge čhavage. Mobilizacija nakhlja e vastea okolenge so pošukar lena masekeske love.

Edukuimo dizutnipe, sinele sukcesi te olenge čhave thaj čhaja nane zori te sikaven skola ze sito manginutno e – kotar olengi perspektiva – telo zorale, čorore ine notenca bilače, čhavore ano Hamburg ano klasi – sar ine planirimo te ano skolako astali ini dur ka nakhen khupatna numa štar berš.

Soske odova edikuimo dizutnipe, save ano alosaribe ano majbare napia dendjape avazi vaš kalji-zelelno koaliciona, akana marelap dži kaj odola koaliciona manginutno. Soske odova edokuibe. Djevapi ano jekha-jekh vakhti savo hamburško akademcia ikerenapalcia ičerena palcia integracia avere dženenge, jekhutne edukuibaske thaj sociojalna juridikake, na numa dži kaj odova olen thaj komplikiuimo: hamburško

akademcia ičerena palcia integracija azilantnenge, jekhuten edukuibaske šajipa thaj socijalno juridika, numa dži kaj olen korkore namanglape te den love, jase odola personalna instrumentia.

Edukuimo dizutnipe sito gatisardo te ano kotor ano supermarketi e organska hajba dela love vaš mas te sine balo vaš iranibe te o balo šaj ine te dživdinel pošukar. Na khamena terne te ple čhaven te žrtvuinen vaš sasutno šukaripe.

Fundoni skola e lundjaripa kotar šov berš, mi anglo sa, ka ovel šukar bizoralenge–odova sito konsenzus. Daravibe savo edukuibaska dizutnenge dišini teli men formirinipe pedo odova kaj socijalno ažutipe thaj materijalno bizorale panpale ka ulaven šanse olenge čhavage – kaj olenge murša thaj čhaja poloke ka sikaven soske stopirini oleng čhave migratenge.

Nakhavdo kotar teksti Zarine Pfaut (Sarina Pfauth)

20.07.2010.

4. REKOMANDACIE

1. Anavibe juridikano rami save čivenape mehanizmia vaš keribe pedo peticije thaj avera bahamia:
 - a) šuže definišime forme vaš devibe peticije thaj bahamia – hramibaski, mujeski thaj elektronska peticia;
 - b) šuže definišime manginutne elementia peticie thaj bahamia manginutne vaš identifikacia devibaski, a ano ramie astarde demokratikane standardenca ani umal juridika ano privatibe;
 - c) šužo definišimo manginutno elementi rodipasko kotar peticije jase bahamia
 - d) rokia vaš keribe;
 - e) obligacia bičaljibe djevapiba devibaske dženenge peticie jase avera bahamia;
2. Egzistiribe, formiribe ulavde trupia ano reprezentatoreske organia ano sa nivelia thagaripaske vaš dikhljaribe peticie thaj avera bahamia.
3. Anvavibe maškaribe thaj efikasno mehanizmi prmibe informacie maškar ulavde trupia ano reprezentatoreske organia ano sa nivelia thagaripaske:
 - a) prmibe informacije kotar dikhljardime peticije thaj avera bahamia maškar republikane thaj krainake trupia,
 - b) prmibe informacie republikane trupjengo thaj trupia ano organia lokalna korkorodirekciake thaj
 - c) prmiba informacije krajinake trupia thaj trupia ano organia lokalna korkorodirekciake e teritoria krainake;
4. Formiribe maškaribe thaj efikasno mehanizmi prmibe informacije maškaru ulavde trupia ano reprezentatorenge organia sa nivelenge thagaripaske thaj biphangle trupia (arakhibasko dženo ano republikano thaj lokalno niveli, agencije vaš maribe opipe korupcia ini dur).
5. Ulavde trupia ano reprezentatorenge organia manglape te keren ano reso informišibe bufljardi publika kotar plo egzistiribe, čekatuniba thaj duripa.
6. Analitiikano dikhljaribe informacie ano reso identifikuibe anglune problemia thaj prioritetia (važ prezentuibe anglo reprezentatorenge trupia).

7. Ulavde trupia manglape te rndono thaj ani publika informišinen reprezentatoreske trupia kotar pli buti.
8. Ulavde trupia manglape te den zori e dizutnenge pedo devibe peticie thaj bahamia elektronsko droma (prekali pli internet rig).
9. Ulavde trupia manglape te barjaren efikasno mařkaribe e bithagarutna sektorea (pmibe emperiske informacie, pmibe informacie kotar amalipaske problemia save identifikuindje bithagarutne organizacie).